

Kyrkogårdsnämnden kallas till sammanträde 1/2021

Tid Torsdagen den 11 februari 2021 kl. 16:00

Plats Hantverkargatan 3D, Kristallen

Kyrkogårdsnämndens sammanträde

Föredragningslista

- 1 Utseende av justerare jämte fastställande av tid för justering**
- 2 Föregående protokoll 2020-12-17**
- 3 Anmälan av övriga frågor**
- 4 Inkomna skrivelser och protokoll anmälda i Kyrkogårdsnämnden
KYF 2021/5**
- 5 Förvaltningsgruppens protokoll / samrådsprotokoll 2021
KYF 2021/3**
- 6 Rapport från funktionshindersrådets sammanträde**
- 7 Anmälan av beslut fattade av tjänsteman på delegation
Underrubrik
KYF 2021/4**
- 8 Verksamhetsberättelse för kyrkogårdsnämnden 2020**

KYF 2021/37

- 9 Verksamhetsplan 2021 för Kyrkogårdsnämnden**
KYF 2021/36
- 10 Remiss Stockholm stads trygghetsprogram 2020-2023**
Svar på remiss från kommunstyrelsen KS 2019/1939
2020/02246
- 11 Svar på remiss gällande ”förslag till ändrade
föreskrifter och nya allmänna råd gällande kyrkliga
kulturminnen”**
Remissvar från Stockholms stads kyrkogårdsförvaltning
2020/02625
- 12 Mottagande av gåva till Norra begravningsplatsen**
KYF 2021/290
- 13 Förvaltningschefens information**
- 14 Övriga frågor**

Föregående protokoll 2020- 12-17

2

Protokoll 2020-12-17

Närvarande:

Annette Lundquist Larsson (M) ordförande, på plats
Markus Birgander (M), på plats
Sylvia Lindgren (S) på plats
Sara Stenudd (V) vice ordförande, Skype
Jill Eriksson (L), Skype
Eivor Karlsson (MP) Skype (ej röstberättigad då kameran hölls
avstäng)
Inger Edvardsson (S) Skype

Tjänstgörande ersättare:

Gunnar Würtz (L) på plats (§8)

Närvarande ersättare:

Ewa-Marie Ås (KD) på plats
Tita Bergquist (M) Skype
Maria Bosdotter (S) Skype
Thereza Nordlund (V) från
16.30, Skype

Anmält förhinder:

Anne Arkelsten (M)
Ola Olsson (S)

Förvaltningschef Svante Borg, avdelningschef Göran Höglund,
nämndsekreterare Elin Jansson samt borgarrådssekreterare Kasper
Gieldon.

Under § 8 avbröts Skype-sändningen pga sekretess och beslut är
fattat av Annette Lundquist Larson (M), Markus Birgander (M),
Sylvia Lindgren (S) och tjänstgörande ersättare Gunnar Würtz (L)

Tidpunkt: 16.00 – 17.10

Omfattar § 1 - 10 sid 1 - 6

Utses att justera: Ordförande och Sylvia Lindgren

Datum för justering 2020-12-30

Annette Lundquist Larsson

Sylvia Lindgren

Nämnden beslutar att

1. fastställa utsänd dagordning
2. ordföranden och Sylvia Lindgren justerar dagens protokoll 2020-12-30.

§ 2 Föregående sammanträdesprotokoll

Kyrkogårdsnämndens beslut

Nämnden beslutar att

1. godkänna protokollet från 2020-09-24.

§ 3 Anmälan övriga frågor

En justering av ordningsföljd av paragraferna anmäldes av Ordförande, § 8 behandlas sist under sammanträdet för att underlätta för brytning av skype-sändningen.

Övrig fråga anmäldes av *Sylvia Lindgren (S)*.

§ 4 Anmälan av inkomna protokoll och skrivelser

Kyrkogårdsnämndens beslut

Nämnden beslutar att

1. godkänna anmälan.

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningen föreslog nämnden att besluta att

1. godkänna anmälan.

§ 5 Anmälan av samrådsprotokoll

Kyrkogårdsnämndens beslut

Nämnden beslutar att

1. godkänna anmälan.

Anmälan gjordes av: Samrådsprotokoll från förvaltningsgrupp 2020-12-10.

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningen föreslog nämnden att besluta att

1. godkänna anmälan.

§ 6 Anmälan av beslut fattade av tjänsteman på delegation

Kyrkogårdsnämndens beslut

Nämnden beslutar att

1. godkänna anmälan.

Förvaltningen redovisar ärendet i ett tjänsteutlåtande daterat 2020-12-04 delegationsbeslut fattade av tjänstemän inom kyrkogårdsförvaltningen, Dnr 1.1.3-4-2020.

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningen föreslog nämnden besluta att

1. godkänna anmälan.

§ 7 Sammanträdestider för kyrkogårdsnämnden 2021

Kyrkogårdsnämndens beslut

Nämnden beslutar att

1. godkänna förvaltningens förslag till sammanträdestider för år 2021.

Förvaltningen redovisar i ett tjänsteutlåtande daterat 2020-11-13, Dnr 1.1.1-2459-2020. Kyrkogårdsförvaltningen föreslår i ärendet sammanträdestider för kyrkogårdsnämnden år 2021. Tiderna är föreslagna utifrån kommunstyrelsens krav på nämnden att inom viss tid avge verksamhetsprogram, flerårsbudget, tertialrapporter respektive årsredovisning.

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningen föreslog nämnden besluta att

2. Kyrkogårdsnämnden godkänner förvaltningens förslag till sammanträdestider för år 2021.

§ 8 Upphandling driftentreprenad Skogskyrkogården

Kyrkogårdsnämndens beslut

Nämnden beslutar att

- 1. ge Svevia AB uppdraget som utförare av driftentreprenaden på norra delen av Skogskyrkogården under perioden 2021-04-01 – 2024-03-31, med möjlighet till förlängning av avtalet med ett år, till en kostnad av 3 459 651 kr per avtalsår. Priset är fast och kommer inte att uppräknas under avtalsperioden**
- 2. ärendet förklaras omedelbart justerat.**

Förvaltningen redovisar i ett tjänsteutlåtande daterat 2020-12-16, Dnr 2.3.2–1740-2020. Driftentreprenaden av Skogskyrkogårdens norra del löper ut 2021-03-31. En ny upphandling via öppet förfarande har utförts under hösten 2020.

Efter utvärdering av inkomna anbud föreslår förvaltningen att nämnden beslutar att ge Svevia AB uppdraget som utförare av driftentreprenaden under perioden 2021-04-01 – 2024-03-31, med möjlighet till förlängning av avtalet med ett år, till en kostnad av 3 459 651 kr per avtalsår. Priset är fast och kommer inte att uppräknas under avtalsperioden.

Beslut: Under § 8 avbröts Skype-sändningen p.g.a. sekretess och beslut är fattat av närvarande ledamöter *Annette Lundquist Larson* (M), *Markus Birgander* (M), *Sylvia Lindgren* (S) och tjänstgörande ersättare *Gunnar Würtz* (L). Såsom anmält under övriga frågor behandlades § 8 sist under sammanträdet.

§ 9 Förvaltningschefens information

Förvaltningschef *Svante Borg* orienterade nämnden om att läget på förvaltningen är gott. Arbetet framflyter enligt plan och med normala sjukskrivningsnivåer. Det är en begränsad smittspridning av Covid-19 inom verksamheten. Man kan konstatera att de verksamheter som bedriver arbete främst utomhus är mer förskonade än de som har sina huvudsakliga uppgifter inomhus.

Arbetet med Järva begravningsplats kommer påbörjas på plats i början på januari 2021. Kontrakt är tecknat med NCC och detaljplanering pågår. Fortsatt dialog sker med Järva discgolf om det nya avtal som snart tecknas för den verksamheten. Efter händelsen med de ca 300 omkullvälta gravstenarna på Norra begravningsplatsen 2020-12-15 kommer ett antal brottsförebyggande åtgärder sättas in, där ökad rondering redan

startat. Ordförande har givit förvaltningen i uppdrag att se över möjligheten att öka belysningen och ta fram nya ljus- och mörkerplaner för nämndens begravningsplatser. Norra begravningsplatsen är först ut då den varit särskilt utsatt och idag har områden som uppfattas som mörka.

De erbjudandefakturor från en privat aktör som de senaste veckorna nått våra registrerade gravrättsinnehavare har skapat mycket merjobb för förvaltningens kundtjänst. Det är många som har hört av sig med frågor om företaget och erbjudandet de fått. Även innehavare med redan tecknade avtal med förvaltningen har fått dessa erbjudanden då företaget inte har någon insyn i redan tecknade avtal. Erbjudandet och skötselordern är mycket snarlika de förvaltningen skickar ut och kan lätt misstas att komma från Kyrkogårdsförvaltningen. Information om att detta utskick förekommer läggs inom kort upp på förvaltningens hemsida (begravning.stockholm) och särskild information skickas ut med det skötselerbjudande som går ut i januari.

§ 10 Övriga frågor

Sylvia Lindgren efterfrågar ett bättre flöde av information till nämnden när händelser som t.ex. invigningar, de kullvälda gravstenarna på Norra begravningsplatsen händer etc. Det berör ledamöter och ersättare som också får frågor från allmänhet och ibland media. Med ett bättre samarbete och informationsflöde är nämnden bättre rustade att svara på frågor men också känner större delaktighet i arbetet som utförs.

– Nämnd och förvaltning tar till sig detta och ser över hur information ska nå ut framöver.

Ordförande och nämnden avtackade Markus Birgander för väl utförd tjänst och önskar honom lycka till i framtiden.

Ordförande riktade ett varmt tack till nämnden och förvaltningen för ett gott samarbete under ett mycket märkligt år med många olika former av närvaro som förekommit. Det är med hopp om att nästa år erbjuder möjlighet till fysiska möten och att alla får ha hälsan i behåll som ordförande tillönskar nämnd och förvaltningen en God Jul och ett Gott Nytt år.

Ordförande tillönskades en God Jul och Gott Nytt år.

Sara Stenudd gav sitt varma tack till nämnden för det stöd hon fått under sin sjukskrivning, och ett särskilt stort tack och kram till ordförande för stöttning och omtanke.

Förs till protokollet:

Dennis Wedin, Borgarråd, inledde sammanträdet med en kort orientering om Järva begravningsplats och tackade nämnd och förvaltning för ett fint samarbete under året.

Inkomna skrivelser och
protokoll anmälda i
Kyrkogårdsnämnden

4

KYF 2021/5

Handläggare
Elin Jansson
Telefon: 0850830165

Till
Kyrkogårdsnämnden
2020-02-11

Anmälan av inkomna protokoll och skrivelser samt kontorsyttranden av remisser

Handlingarna kan rekvireras från elin.jansson@stockholm.se

Förslag till beslut

Förvaltningen föreslog nämnden att besluta att

1. godkänna anmälan.

Sammanfattning

Anmälan av inkomna protokoll, skrivelser, beslut samt kontorsyttranden av remisser som inkommit eller upprättas sedan föregående sammanträde.

Ärendet

1. Dom 2020-11-19 från Förvaltningsrätten (Dnr 2020/1006). Förvaltningsrätten avslår överklagandet, Länsstyrelsens beslut om företräde att bestämma plats för gravsättning av Per-Göran Tenbrink fastställt.
2. Dom 2020-12-21 från Förvaltningsrätten (Dnr KYF 2021/99 samt 3.1.2-1127-2020). Förvaltningsrätten avslår överklagandet, Länsstyrelsens beslut om företräde att bestämma plats för gravsättning av Ambara Mambengo Abelendani fastställt.
3. Beslut 2020-12-17 från Länsstyrelsen (Dnr 2019/1488). Länsstyrelsen bifaller överklagandet på så sätt att kyrkogårdsförvaltningens beslut ändras till att Mikael Östberg får stå som ensam innehavare till gravplats 61 02A 772.
4. Beslut 2021-01-26 från Länsstyrelsen (Dnr 2020/1540). Länsstyrelsen lämnar Inge Askans företräde att bestämma om gravsättning för Max Lindsköld.

5. Beslut 2020-12-21 från Länsstyrelsen (Dnr 2020/2388).
Länsstyrelsen ger tillstånd till montering av ledstång vid östra entrén på Råcksta begravningsplats.
6. Beslut 2020-12-22 från Stadsbyggnadsnämnden (Dnr 2019/973). Intermistiskt slutbesked – ändringar av Sandsborgskapellet får tas i bruk.
7. Svar på kontorsremiss 2021-01-27 ”Handlingsplan för den nationella Världsarvsstrategin”. Riksantikvarieämbetet har tagit fram ett förslag till handlingsplan för den nationella världsarvsstrategin (Dnr 2020/2402).

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Svante Borg, Förvaltningschef	2021-02-03

Förvaltningsgruppens
protokoll / samrådsprotokoll
2021

5

KYF 2021/3

Samrådsprotokoll

Närvarande:

Närvarande arbetsgivare digitalt:

Svante Borg, ordförande
Elin Jansson, sekreterare
Anders Åström
Pär Westin
Göran Höglund
Christina Koistinen
Annelie Sjöström
Susanna Engvall, anmält förhinder

Närvarande arbetstagare digitalt:

Kommunal, Anette Pettersson
Huvudskyddsombud, Patric Carsana
Ledarna, Karin Wrannvik
Vision, Görel Norlén, anmält förhinder
Saco, uteblev

Tidpunkt:

Sammanträdesdag: 2021-02-03, 09.00-10.10

Plats:

Sammanträdet har genomförts med närvaro endast digitalt via Skype, samtliga justerare godkänner protokollet elektroniskt.

3. **Remiss Stockholm stads trygghetsprogram 2020-2023**
4. Förtydligande om hemarbete
5. Arbetsmiljöfrågor/uppföljning av skyddsronder, tillbud och arbetsskador
6. Personalfrågor
7. Information från avdelningschefer
8. Övergripande information
9. Övriga frågor

Yrkanden från Vision och Kommunal;

- Att hälsoundersökning i förvaltningens regi erbjuds medarbetarna under året
Förvaltningen: ligger inom ramen för VP.
- Att nya chefer och skyddsombud snarast möjligt får utbildning i arbetsmiljö och samverkan;
Förvaltningen arbetar kontinuerligt med frågan.

Yrkanden från Vision;

- Att en digital skydds rond genomförs.
Förvaltningen avvisar yrkandet.

Yrkande från Kommunal;

- Utbildning i samverkan för samtliga som deltar på APT
Förvaltningen arbetar kontinuerligt med samverkan.

Elin Jansson
Protokollförare

Svante Borg
Justerare

Anette Pettersson
Kommunal

Patric Carsana
Huvudskyddsombud

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Svante Borg, Förvaltningschef	2021-02-03

Anmälan av beslut fattade av
tjänsteman på delegation

7

KYF 2021/4

Handläggare
Göran Höglund
Telefon: 085083016524

Till
Kyrkogårdsnämnden
2021-02-11

Anmälan av beslut fattade av tjänsteman på delegation

Underrubrik

Förslag till beslut

1. Kyrkogårdsnämnden godkänner anmälan och lägger den till handlingarna.

Sammanfattning

Anmälan av delegationsbeslut fattade av tjänsteman inom kyrkogårdsförvaltningen enligt nedan sammanställning.
Anmälan enligt 2.9 delegationsordning.

Svante Borg
Förvaltningschef

Ärendet

Ver.nr	Kst	Projekt	Belopp	Leverantör
2010046395	030	Bidrag	359 532,00	Adolf Fredriks församling
2010046218	079	Järva	121 100,00	Allel Elektrokonsult AB
2010046776	079	Järva	522 634,87	Arkitekt Kristine Jensens Tegnestue
2010046777	079	Järva	215 324,03	Arkitekt Kristine Jensens Tegnestue
2010046781	079	Järva	135 532,50	Arkitekt Kristine Jensens Tegnestue
2010047315	079	Järva	106 235,88	Arkitekt Kristine Jensens Tegnestue
2010047316	079	Järva	102 735,22	Arkitekt Kristine Jensens Tegnestue
2010047320	079	Järva	117 296,00	Arkitekt Kristine Jensens Tegnestue
2010046473	072	Bevakning	160 296,00	Avarn Security AB
2010047062	072	Bevakning	215 661,05	Avarn Security AB
2010047140	072	Bevakning	217 857,00	Avarn Security AB
2010046824	300	95 avfallsbehållare	1 404 800,00	Dahlrum AB
2010046930	079	Järva	191 060,00	Energibyran Nord AB
2010046931	079	Järva	207 050,00	Energibyran Nord AB
2010047171	303	Återställande efter skadegörelse	128 926,00	EntreMa
2010046403	030	Bidrag	279 350,00	Farsta Församlings Kyrkokassa
2010046599	050	Transporter	145 636,93	Fonus Ekonomisk Förening
2010046014	072	Vattenstam skogskyrkogården	2 700 000,00	Greens Anläggnings AB
2010046701	072	Vattenstam skogskyrkogården	2 933 346,00	Greens Anläggnings AB
2010046396	030	Bidrag	209 550,00	Gustav Vasa församling
2010046322	076	15 C etapp 3, överbyggnad hus 1-2	2 877 120,00	Gärahovs Bygg AB
2010046323	072	15 C etapp 3, överbyggnad hus 1-2	243 708,00	Gärahovs Bygg AB
2010047040	072	15 C etapp 3, överbyggnad hus 1-2	2 196 585,00	Gärahovs Bygg AB
2010046442	030	Bidrag	415 000,00	Hedvig Eleonora församling
2010046265	079	Järva	551 501,50	Hifab AB
2010046933	079	Järva	499 388,50	Hifab AB
2010046213	072	Förproj renov kapell Skogskyrkogården	144 990,50	HOS arkitekter
2010046213	072	Förproj renov kapell Skogskyrkogården	534 460,00	HOS arkitekter
2010047209	050	Transporter	100 652,83	Ignis Begravningsbyråer AB
2010047074	030	Bidrag	565 725,00	Katarina församling
2010046607	011	Drift Tallum	850 000,00	Kulturnämnden
2010046802	300	Vård- och underhållsplaner	295 200,00	Kulturnämnden
2010046902	072	Skogskrematoriet	129 600,00	Kulturnämnden
2010046796	303	3 flakmopeder mm	246 770,50	Lennartsfors Aktiebolag
2010046984	300	50 pallar	100 000,00	Lidingö Ytbehandling & Bygg AB
2010046373	300	Utveckling av skyltprogrammet	174 960,00	P3N System AB
2010046402	030	Bidrag	998 000,00	S:t Johannes Kyrkokassa
2010046399	030	Bidrag	540 940,00	Stockholms Domkyrkoförvaltning
2010046770	079	Järva	215 864,00	SWECO Civil AB
2010045970	300	Art registret	119 275,00	Sweco Position AB
2010046077	072	Sandsb kapell, tillg.anpassning	692 000,00	Upplands Markentreprenader AB
2010046982	301	16 däck	103 440,00	WilleCenter i Stockholm AB
2010046397	030	Bidrag	985 736,00	Västermalms Församling

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Svante Borg, Förvaltningschef	2021-02-03

Verksamhetsberättelse för kyrkogårdsnämnden 2020

8

KYF 2021/37

Handläggare
Göran Höglund
Telefon: 08 508 301 24

Till
Kyrkogårdsnämnden
2021-02-11

Verksamhetsberättelse för kyrkogårdsnämnden 2020

Förslag till beslut

1. Kyrkogårdsnämnden godkänner förvaltningens redovisning av verksamhetsberättelse för år 2020 och överlämnar den till kommunstyrelsen.
2. Kyrkogårdsnämnden ansöker om ombudgetering för klimatinvesteringsmedel för projektering av fjärrvärme med 0,7 mnkr

Sammanfattning

Nämnden bedöms som helhet ha löst tilldelade uppdrag under året. Smärre volymmässiga underskridande i några målsättningar kompenseras väl av nämndens förmåga att under framför allt våren möta Coronapandemins komplicerade utmaningar. Nämndens förmåga att lösa begravningsverksamheten har dessutom på flera sätt utgjort ett stöd för hela Stockholmsregionen.

Uppföljning av Kommunfullmäktiges inriktningsmål

KF:s inriktningsmål:

1. En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla

Begravningsverksamheten utgör en viktig samhällsservice som präglas av en säker och tillförlitlig service med stor lyhördhet inför den enskildes behov. Världighet och respekt är ledord för verksamheten. Begravningsplatserna är trygga och vackra kulturmiljöer med höga naturvärden. Under 2020 fortsätter arbetet med underhållsinsatser av anläggningarna. Investeringar som ökar tryggheten på begravningsplatserna prioriteras utifrån den jämställdhetsanalys som genomförts. Vid Norra begravningsplatsen och Skogskyrkogården utökas antalet ronderingar av vaktbolag för att minska risken för stölder och skadegörelse. Möjligheten till att låsa grindarna till begravningsplatserna kommer att utredas vidare.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.1 I Stockholm är människor självförsörjande och vägen till arbete och svenskkunskaper är kort

 Uppfylls helt

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flickor	Periodens utfall VB 2019	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Antal tillhandahållna platser för feriejobb	116			116	116	116 st	Tas fram av nämnd	VB 2020
  Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	4			3	2	2 st	Tas fram av nämnd	VB 2020
  Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	3			5	5	5	Tas fram av nämnd	VB 2020
  Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	113 st	56 st	57 st	110 st		116 st	9 000 st	VB 2020

3 av de som erbjudits feriejobb tackade nej första arbetsdagen.

Nämndmål:

Nämnden ska bidra till ökad sysselsättning genom att erbjuda praktik till personer som står långt från arbetsmarknaden

 Uppfylls helt

Beskrivning

Nämnden kommer fortsatt att bidra till ökad sysselsättning genom att erbjuda praktikplatser till aspiranter från Jobbtorg samt till andra personer, exempelvis personer med funktionsnedsättning, som står utanför arbetsmarknaden. Det kan också bli aktuellt att erbjuda

lärlingsplatser för olika yrkesutbildningar. Nämnden erbjuder 116 platser för feriearbetande skolungdomar.

Förväntat resultat

Att fler personer kan få arbetslivserfarenhet och därmed bli mer anställningsbara på arbetsmarknaden.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Erbjudna praktikplatser	2019-01-01	2021-12-31	

På grund av den rådande pandemin har förvaltningen erbjudit ett lägre antal praktikplatser. Under året har två Lia praktikanter samt två praktikanter från Hvilans arboristutbildning erbjudits plats. 4 st aspiranter från Jobbtorg har också erbjudits plats.

Förvaltningen har under året anställt 132 säsongsanställda, 64 män och 68 kvinnor

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.2. Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i

◆ Uppfylls delvis

Analys

Inför 2019 bytte förvaltningen leverantör av marknadsundersökningar vilket har lett till att resultaten i undersökningarna har sjunkit markant. Om det är förändrade undersökningsmetoder eller om det uppfattningen om våra kyrkogårdar som har förändras kommer förvaltningen noga undersöka under 2021.

Nämndmål:

Begravningsverksamheten präglas av tillförlitlighet och hög säkerhet. Stadens begravningsplatser upplevs som trygga, välskötta och säkra.

◆ Uppfylls delvis

Beskrivning

Basen för förvaltningens säkerhetsarbete är tillförlitliga och säkra rutiner vid beställningar, kremationer, förvaring av kistor med stoft och urnor samt vid utlämning av urnor. Krematorieverksamheten präglas av hög säkerhet och god arbetsmiljö. Vid Råcksta krematorium, Nya Krematoriet/Skogskrematoriet och vid kylhuset på Norra begravningsplatsen finns kyllda utrymmen för förvaring av kistor med stoft. In- och utpassering sker här med ett anpassat digitaliserade säkerhetssystem. Anläggningarna är kameraövervakade. Säkerhetsrutiner finns också för förvaring av urnor. Alla arbetsplatser genomgår regelbundet utbildningar i brandskydd och hjärt-och lunggräddning. Säkerheten på begravningsplatserna har hög prioritet. Grävning av gravar sker på ett arbetsmiljömässigt säkert sätt och det finns branschrekommendationer som är vägledande för hur arbetet ska genomföras. Samråd med övriga storstadsförvaltningar sker med anledning av beredskap inför så kallade riskbegravningar. Gravstenssäkerheten är ytterst gravrättsinnehavarens ansvar men kyrkogårdsförvaltningen har också tillsyn och följer upp gravstenssäkerheten.

Kvinnor upplever begravningsplatserna som något mer otrygga jämfört med män. Åtgärder genomförs som ökar tryggheten, exempelvis förbättrad belysning, röjning av buskar och sänkning av häckar. Hög skötselnivå, god vinterväghållning, snabb sanering av klotter och åtgärdande av annan skadegörelse samt åtgärder för att förhindra brott ska ge besökarna en trygg och säker miljö. Stölder på begravningsplatserna är dock ett återkommande problem. Vaktbolag ronderar vid de större begravningsplatserna och det finns möjlighet att utöka ronderingen om behov uppstår. Samverkan sker med närpolisen kring åtgärder som kan vidtas för att hindra fortsatta stölder. Under året kommer möjligheterna till låsning av flertalet grindar till Skogskyrkogården att utredas.

Byte av belysningsarmaturer fortsätter på Strandkyrkogården. Arbetet med att ta fram ljus/mörker-planer för de olika begravningsplatserna fortsätter i första hand Västberga och Brännkyrka kyrkogårdar. Detta genomförs för att belysa behovet och prioriteringar av belysningsåtgärder. Utifrån den skadestatistik som finns tillgänglig bör fokus under 2020 också handla om att ta fram en ljus/mörker-plan för Skogskyrkogården.

Förväntat resultat

Att inga incidenter, allvarliga avvikelser eller olyckor sker inom verksamheten. Besökarna ska uppleva begravningsplatserna som välskötta, trygga och säkra. Att inga skillnader utifrån kön ska finnas för upplevelsen av tryggheten på begravningsplatserna.

Analys

Utifrån tidigare genomförd jämställdhetsanalys är det framförallt i upplevelsen av tryggheten på begravningsplatserna som skillnader mellan kvinnor och män är signifikant. Därför prioriteras arbetet med att öka säkerheten och den upplevda tryggheten. Det handlar bland annat om att förbättra brandskydd, belysningsåtgärder och en sänkning av häckar för att ge bättre överblickbarhet. Sandsborgskyrkogården har fått ny belysning längs ett genomgående stråk för att öka tryggheten. Under 2020 har ansökts om trygghetsmedel för ytterligare belysningsåtgärder vid Sandsborgskyrkogården. Dessa medel har dock inte erhållits. En ny ansökan kommer att lämnas in för 2021.

Under hösten har bevakningen genom rondering kraftfullt förstärkts. Vidare låses befintliga grindar på Skogskyrkogården och Norra begravningsplatsen. Åtgärderna ingår i ett försök att markant öka säkerheten på kyrkogårdarna. Försöket kommer att utvärderas under våren. En särskilt satsning på ökad belysning planeras under 2021.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flicko r	Perio dens utfall VB 2019	Progno s helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 ♀ Andel besökare som upplever att Stockholms begravningsplatser är trygga	69			72		73		2020
 ♀ Andel besökare som upplever Stockholms begravningsplatser som välskötta	78			81		82		2020

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Brandskydd kapell	2016-01-01	2021-08-31	
 Byte av belysningsarmaturer på Strandkyrkogården	2015-01-01	2021-12-31	
 Framtagande av ljus/mörker-planer	2019-01-14	2021-12-31	

Utbyte av belysningsarmaturer till Led-belysning på Strandkyrkogården har genomförts under året. Framtagande av ljus/mörkerplaner för Brännkyrka kyrkogård och Västberga begravningsplats är påbörjade men ännu inte färdigställda.

Nytt och bättre brandskydd på Skogskrematoriet har försenats, med anledning av att genomförandebeslutet har återremitterats till förvaltningen.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.3. I Stockholm når barn sin fulla potential då Stockholms skolor och förskolor är de bästa i Sverige

 Uppfylls inte

Nämndmål:

Världsarvets Skogskyrkogårdens värden ska förmedlas till barn och unga

 Uppfylls inte

Beskrivning

Stadens skolor erbjuder fria visningar av Världsarvet Skogskyrkogården. Vid visningarna förmedlas Världsarvets värden samt bakgrunden till Unesco:s Konvention om Skydd för Världens Kultur- och Naturarv.

Förväntat resultat

Att Stockholms barn och unga har god kännedom om Världsarvet Skogskyrkogården

Analys

På grund av pandemin har stadsmuseets guider inte tillåtit hålla visningar under året. Det finns en överenskommelse med Stadsmuseet att så snart omständigheterna tillåter återuppta visningar i full omfattning.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/pojkar	Utfall kvinnor/flickor	Periodens utfall VB 2019	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Antal barn som deltar i barnvisningar av Världsarvet Skogskyrkogården	0			600		400		2020

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.4. I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet

● Uppfylls helt

Analys

Trots omständigheterna under året har alla planerade åtgärder under målet kunnat fullföljas.

Nämndmål:

Begravningsverksamheten präglas av god service och lyhördhet för den enskildes behov.

● Uppfylls helt

Beskrivning

Hög tillgänglighet och lyhördhet för den enskildes behov präglar begravningsverksamheten. Tillgången till ceremonilokaler och tider för gravsättning anpassas efter behoven. Nämnden erbjuder också ett stort utbud av olika typer av planterings- och gravskötselavtal.

Kundtjänsten tar emot och förmedlar ärenden och synpunkter på verksamheten. Nämnden har också ett viktigt uppdrag att om behov uppstår medla vid olika tvister.

Det kan exempelvis handla om val av begängelsemetod eller val av plats för ceremoni eller gravsättning.

Så långt det är möjligt anpassas stadens kapell till ceremonier enligt olika trosinriktningar och borgerliga förrättningar. Stockholmare har även möjlighet att gravsättas på andra platser i Sverige. På samma sätt har även icke stockholmare möjlighet att i mån av plats gravsättas på stadens begravningsplatser.

Strandkyrkogården ligger i ett naturskönt område men utnyttjas i liten grad för gravsättningar. En plan för utveckling av Strandkyrkogården har tagits fram. Under 2020 fortsätter arbetet utifrån denna samtidigt som planering för en ceremonilokal på Strandkyrkogården fortsätter.

Förväntat resultat

Nämnden tillhandahåller god service och en mångfald av gravskick.

Analys

Under året har ett antal utvecklingsprojekt pågått på begravningsplatserna. Det mest omfattande projektet måste anses vara planeringen för etablering av en ny begravningsplats på Järvaområdet. Men även projektering har gjorts för nya gravkvarter/askgravlundar på Strandkyrkogården, Skogskyrkogården, Råcksta begravningsplats och Norra begravningsplatsen. Nämnden har under året haft ett gott samarbete med rådet för funktionshinderfrågor.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Planering och byggnation av en ceremonilokal på Strandkyrkogården	2018-01-01	2022-12-31	
 Utveckling av Strandkyrkogården	2017-01-01	2023-12-31	
 Utvidgning av kvarter 14E på Norra begravningsplatsen	2018-01-01	2022-12-31	

En projektering av ny entré är genomförd på Strandkyrkogården och planeras att byggas under 2021. Avgränsande vegetation har planterats samt en utvidgning av det muslimska gravkvarteret har skett under året. Behov av ytterligare utvidgning av det muslimska området är stort och arbetet med en fortsatt utvidgning kommer att påbörjas under 2021. En projektering för utvidgning av kvarter 14E på Norra begravningsplatsen är beställd.

Nämndmål:

Stadens begravningsplatser och begravningsverksamhet ska ha god tillgänglighet

 Uppfylls helt

Beskrivning

Tillgänglighetsanpassningar görs i samverkan med nämndens råd för funktionshinderfrågor där en gemensamt framtagen åtgärdslista är vägledande för prioriterade åtgärder. Under året planeras för förtätning av sittplatser, beläggningsarbeten, översyn av samt målning av trappnosar. Förbättrad skyltning av begravningsplatserna, upprustning av servicestationer är också insatser som syftar till att öka tillgängligheten. Tillgänglighetsanpassningar av busshållplatser vid Skogskyrkogården utreds på uppdrag av nämnden. Sandsborgskapellets tillgänglighet ska förbättras med en ny ramp och en ny ramp till Stora Gravkoret på Norra begravningsplatsen ska projekteras. Även en ramp vid Hässelby kapell kommer att utredas.

God tillgänglighet handlar också om lättillgänglig information via hemsida, kundtjänst och andra kanaler. "Hitta-graven" eller "Svenska Gravar"-hemsidorna är mycket välbesökta sökfunktioner och de utgör en service som ska öka tillgängligheten för besökaren. Sökfunktionerna på "Hitta-Graven" utökas fortlöpande och antalet besökare ökar kontinuerligt. Närmare 40 % av besöken på "Hitta Graven" görs dessutom via mobila tjänster.

En ny tillgänglighetsanpassad bänk tas fram till Skogskyrkogården. Detta görs via en ny upphandlingsform, s.k. innovationspartnerskap, där partnerskap tecknats med sex utvalda team med formgivare och producent. Ett utvalt team ska ha en produkt klar för leverans under 2020-2021.

Stadens program för tillgänglighet, Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2018-2023, är vägledande för projekteringen av en ny begravningsplats vid Järva friområde. Under 2020 pågår projektering för de nya byggnaderna.

Förväntat resultat

Begravningsplatser och ceremonilokaler ska vara anpassade för allas behov. Tillgängligheten till information är god.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Beläggningsarbeten	2015-01-01	2021-12-31	
 Målning av trappnosar	2015-01-01	2021-12-31	
 Möbleringsprogram - förtätning av sittplatser	2015-01-01	2022-12-31	
 Ny ramplösning vid Sandsborgskapellet	2019-01-01	2020-12-31	
 Nya bänkar till Skogskyrkogården	2016-01-01	2021-12-31	
 Projektera ny ramp till Stora Gravkoret, Norra begravningsplatsen	2019-01-01	2021-12-31	
 Skyltprogram - informationstavlor	2015-01-01	2021-12-31	
Analys Kompletteringen av informationsskyltar kommer att pågå hela 2021			
 Upprustning och tillgänglighetsanpassning av servicestationer vid Skogskyrkogården, Sandsborgskyrkogården och Norra begravningsplatsen.	2015-01-01	2022-12-31	
 Utredda ny ramp till Hässelby kapell	2019-01-07	2021-12-31	
 Utredning av tillgänglighetsanpassningar vid busshållplatser på Skogskyrkogården	2017-01-01	2021-12-31	
 Utveckla "Hitta Graven/Svenska Gravar"-tjänster	2015-01-01	2021-12-31	
Analys Under 2020 blev det ingen utveckling av hitta graven pga pandemin. Arbetet med att utveckla tjänsten har under januari 2021 påbörjats.			

Upprustning av servicestationer på Skogskyrkogården och Sandsborgskyrkogården är i det närmaste klara. Upprustning av serviceplatser på Norra begravningsplatsen planeras att påbörjas under 2021.

En ny tillgänglighetsanpassad bänk har via en ny upphandlingsform, s.k. innovationspartnerskap, där partnerskap tecknats med sex utvalda team med formgivare och producent tagit fram förslag på en bänk anpassad till Skogskyrkogården. En vinnare har utsetts och ett leveransavtal kommer att tecknas på i första hand 10 bänkar för att efter en 6-månaders period utvärdera materialets hållbarhet. En första leverans beräknas att ske år 2021.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.5. I Stockholm har äldre en tillvaro som präglas av hög kvalitet, trygghet och självbestämmande

 Uppfylls helt

Nämndmål:

Äldre ska känna sig välkomna och trygga på stadens begravningsplatser

 Uppfylls helt

Beskrivning

Många äldre besöker nämndens anläggningar. Det är av stor vikt att de känner sig välkomna och upplever god service vid sina kontakter med kyrkogårdsförvaltningen.

Arbetet med att öka tryggheten vid kyrkogårdsnämndens anläggningar riktar sig till alla besökare. I trygghetsmätningar upplever dock äldre en något högre upplevelse av otrygghet jämfört med yngre.

Förväntat resultat

Äldre rapporterar ökad upplevd trygghet vid nämndens anläggningar.

Analys

Ett stort antal åtgärder har under året vidtagits för att efterkomma de riktlinjer som utfärdats kring den pågående pandemin. För att minska risken för smittspridning i samband med pandemin har ceremonitiderna i nämndens kapell glesats ut. Detta för att öka tiden för städning och vädring av lokalerna samt att minimera risken att olika begravnings-sällskap möts. Vid sidan av pandemirelaterade åtgärder har även Kyrkogårdsnämnden arbetat aktivt för att öka äldres trygghet, bland annat genom att förbättra belysningen av våra begravningsplatser.

KF:s inriktningsmål:

2. En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt

Nämnden har ett gott samarbete med olika entreprenörer inom begravningsbranschen, exempelvis begravningsbyråer, florister och entreprenörer inom stenindustrin. I samband med pandemin har samarbetet med begravningsentreprenörerna intensifierats ytterligare.

Nämnden utvecklar begravningsplatserna för att möta kommande behov av gravplatser och efterfrågan av olika gravskick. Planeringen för Järva begravningsplats fortsätter. Byggstart för projektet har dock försenats på grund av överklagande av den första anläggningsentreprenaden samt överklagande av tillstånd för dispens från reservatsbestämmelser.

Nämndens verksamheter anpassas för en hållbar resursanvändning. Endast biogas används för driften av krematorierna. Metallrester efter kremation återvinns. Åtgärder genomförs och förbereds för att ytterligare minska koldioxidutsläppen. Världsarvet Skogskyrkogårdens värden förvaltas och förmedlas. Skogskyrkogården fyller i år 100 år och 25 års som världsarv. Detta uppmärksammas via en utomhusutställning och en ny film.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.1. Stockholm har Sveriges bästa företagsklimat och ett internationellt konkurrenskraftigt näringsliv

 Uppfylls helt

Nämndmål:

Nämnden ska ha ett gott samarbete med företagare

 Uppfylls helt

Beskrivning

Nämndens verksamheter har ett tätt samarbete med olika entreprenörer inom begravningsbranschen, exempelvis begravningsbyråer, florister, entreprenörer inom stenindustrin, leverantörer av upphandlade tjänster mm. Höga krav ställs på att detta samarbete fungerar på ett bra sätt för att levererade tjänster ska ha hög kvalitet och så att misstag undviks. Olika samrådsorgan finns, BESK-gruppen med representanter från begravningsbyråbranschen och förvaltningen, Transportgruppen med aktörer som utför

transporter av avlidna samt OAA (Omhändertagande av avlidna) tillsammans med bland annat Region Stockholm och begravningsbyråbranschen. Förvaltningen arbetar med implementeringen av förbättrade webb- och informationslösningar som ska ge snabbare och säkrare handläggning vid beställningar av tjänster.

Förväntat resultat

Att levererade tjänster ska ha hög kvalitet och att inga avvikelser sker.

Analys

Under den pågående pandemin har samarbetet med regionens olika aktörer, bland annat begravningsentreprenörerna varit omfattande. Regelbundna samverkansmöten har genomförts. I flera fall har förvaltningens resurser kunnat nyttjas som beredskapskapacitet för hela regionen, t.ex. bisättningslokaler och krematorier.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2019	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel begravningsentreprenörer som bokar via webb-Aveny (tidigare Grabo)	53,61 %			44,16 %		46 %		2020

Användningen av förvaltningens tjänst för webb beställningar har äntligen börjat öka och för första gången på de cirka tio åren den har funnits har andelen beställningar av ceremonier överstigit 50 procent.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.2. Stockholm byggs attraktivt, tätt och funktionsblandat utifrån människors och verksamheters skiftande behov

 Uppfylls helt

Nämndmål:

Stockholmarna ska erbjudas en mångfald av gravskick

 Uppfylls helt

Beskrivning

Begravningsverksamheten omfattar alla stockholmare, oavsett etnisk eller religiös tillhörighet eller annan bakgrund. Stadens begravningsplatser präglas därför av en stor variation av gravskick, gravplatser och anpassningar till olika begravnings seder mm.

Runt Järvafältet bor drygt 60 000 människor och de representerar en mångfald av kulturer som också efterfrågar olika gravskick utifrån olika trosuppfattningar. Den nya begravningsplatsen på Järvafältet ska ge utrymme för dessa behov, samtidigt som den ska ta hänsyn till kulturresevatets värden. Planeringen har pågått sedan 2008 och under 2020 påbörjas byggnationen av den första etappen av den nya begravningsplatsen.

Religiösa och kulturella traditioner ställer särskilda krav på utformningen av gravmark. Inom muslimsk tradition efterfrågas gravsättning på orörd mark, där det tidigare inte skett någon gravsättning. All orörd gravmark i västra Stockholm har tagits i bruk och muslimska gravsättningar hänvisas därför till Strandkyrkogården i södra Stockholm.

Förvaltningen fortsätter att under 2020 att planera för anläggning av nya kistgravar för bland annat muslimer på Räcksta begravningsplats. Genomförda vattenutredningar visar att markförhållandena inte är idealiska och en känslig recipient, Räcksta träsk ligger inom avrinningsområdet. Tillståndsprövningar görs innan genomförande. Projektet ska hantera drän- och dagvatten med utskifte av förorenade massor och beräknas ha en genomförandetid på två år. Ett sådant kistgravkvarter kommer dock inte lösa det långsiktiga behovet av kistgravar i västerort utan får ses som ett komplement till den planerade begravningsplatsen på Järvafältet.

Förväntat resultat

Ökat utbud av service genom nyanläggningar vid befintliga begravningsplatser samt nybyggnation.

Analys

Utbyggnaden av den första etappen av Järva begravningsplats dras med betydande förseningar kopplat till överklagande av reservatstillståndet och entreprenadavtal men beräknas starta direkt efter årsskiftet. Förvaltningen har under hösten fått rätt både i förvaltningsdomstolen avseende upphandlingen och i miljödomstolen gällande reservatstillstånd. Markarbetena beräknas att påbörjas i början på 2021.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Byggnation av begravningsplats på Järva friområde	2008-01-01	2022-12-31	
 Nya begravningskvarter på Räcksta begravningsplats	2006-01-01	2021-12-31	
 Utredning av kistminneslund på Strandkyrkogården	2020-01-01	2021-12-31	

Projekteringen av nya begravningskvarter på Räcksta begravningsplats har fortsatt under året. En upphandling av byggnation kan tidigast genomföras under hösten 2021 med en planerad byggstart våren 2022.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.3. Stockholms infrastruktur främjar effektiva och hållbara transporter samt god framkomlighet

 Uppfylls helt

Nämndmål:

Kyrkogårdsnämnden bidrar till att skapa effektiva och hållbara transporter.

 Uppfylls helt

Beskrivning

Nämndens tjänstebilar byts ut till el- eller biogasdrivna fordon. På stadens begravningsplatser sker interna transporter i första hand med elfordon. Dieseldrivna entreprenadmaskiner drivs till stor del med HVO-diesel. Skypemöten uppmuntras för att minska transportarbetet. Tjänsteresor inom landet sker i första hand med tåg.

Förväntat resultat

Minskade utsläpp och effektivt transportarbete.

Analys

Förvaltningen använder miljöbränsle i fordon och arbetsmaskiner. Allt fler av förvaltningens fordon och arbetsverktyg är eldrivna. Exempelvis har en ny eldriven åkgräsklippare köpts in.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.4. Stockholm är en modern kultur- och evenemangsstad med en stark besöksnäring

- Uppfylls helt

Nämndmål:

Kulturarvet på stadens begravningsplatser ska bevaras, vårdas och synliggöras

- Uppfylls helt

Analys

Trots att indikatorn om hur stor andel som vet att Skogskyrkogården är ett världsarv minskar anser förvaltningen att målet är helt uppfyllt.

Beskrivning

Efter drygt 70 år är det angeläget att planera för en renovering av Skogskrematoriet inklusive kapell. Krematorieverksamheten sker i nya krematoriet på Skogskyrkogården. Kylrum, kisthissar etc. skall dock användas som tidigare. Genomförandebeslut fattas av KF 2020. Projektering och upphandlingar görs under året.

En kulturhistorisk inventering av gravvårdar vid stadens begravningsplatser har genomförts och en bevarandeplan har tagits fram. En värdering av materialet med förslag till bevarandeplan kommer så småningom att överlämnas till Länsstyrelsen för ställningstagande. Renovering av gamla gravmonument, staket och gjutjärnsdetaljer sker framför allt vid Norra begravningsplatsen.

Vård- och underhållsplaner ska tas fram för samtliga begravningsplatser. Färdiga planer finns för Sandsborgskyrkogården, Galärvarvskyrkogården, Spånga kyrkogård, Hässelby begravningsplats, Brännkyrka kyrkogård och Västberga begravningsplats. Under året blir det aktuellt med att påbörja arbetet med en vård- och underhållsplan för Bromma kyrkogård.

En utredning görs över hur ett nytt staket kan byggas på Norra begravningsplatsen samt hur grindarna på Skogskyrkogården kan renoveras.

Samarbetet med Stockholms Stadsmuseum fortsätter, både vad gäller antikvariskt stöd vid underhålls- och upprustningsprojekt samt genom att muséet fortsätter att anordna visningsverksamhet, både vid världsarvet Skogskyrkogården och vid Norra begravningsplatsen.

Artregistret är ett verktyg som hjälper till med katalogisering och prioritering av trädvårdsinsatser under året. Under 2020 kommer fortsatt bekämpning av almsjuka att prioriteras. Almsjukan har nu även drabbat Skogskyrkogården där en av almarna i det stora entrélandskapet nu är drabbad av almsjuka. Flera av almarna har visat symtom på almsjuka, även en alm i meditationslunden "Almhöjden" på Skogskyrkogården. En strategi måste nu tas fram hur detta ska hanteras. Fler av almarna på Brännkyrka kyrkogård och Norra begravningsplatsen är också sedan tidigare hårt drabbade. Vaccinering prövas som metod för att förhindra spridning bland annat på almar på Norra begravningsplatsen. Ett fördjupat samarbete är önskvärt med stadens trädansvariga och Solna stad för att göra gemensamma insatser mot almsjukan och andra trädskjdomar.

Allhelgonahelgen, Julafton, Mors och Fars dag är dagar där antalet besökare är stort på begravningsplatserna. Vid allhelgonahelgen beräknas ca 100 000 besökare vid begravningsplatserna och då planeras för sedvanliga aktiviteter med öppna kapell, musik i kapellen och personal på plats som kan svara på frågor och hjälpa anhöriga med att hitta graven.

Förväntat resultat

Ett vårdat, mer tillgängligt och mer attraktivt kulturarv.

	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
✓	Allhelgonahelgen	2020-10-01	2020-11-01	
✓	Byte av Thujahäckar vid Norra begravningsplatsen	2015-01-01	2020-12-31	
▶	Framtagande av vård- och underhållsplaner	2016-01-01	2022-12-31	
▶	Föryngring av träd och annan vegetation	2016-01-01	2025-12-31	
▶	Projektering och renovering av krematoriekapellen på Skogskyrkogården	2018-01-01	2023-12-31	
▶	Renovering av gravvårdar med kulturhistoriskt värde	2015-01-01	2022-12-31	
✓	Upprustning av smyckningsplats vid Brännkyrka kyrkogård	2016-01-01	2020-12-31	
▶	Utredning av renovering och recirkulation av vatten vid "gråtande muren" vid Skogskyrkogårdens entré.	2018-01-01	2021-12-31	
▶	Utredning staket vid Norra begravningsplatsen	2018-01-01	2021-12-31	
✓	Workshop kring åtgärdsplan och ersättningsalternativ för almarna på Skogskyrkogården.	2020-01-01	2020-12-31	

En teknisk beskrivning av renovering och recirkulation av vatten vid gråtande muren vid Skogskyrkogårdens entré är framtagen och en projektering planeras byggstart tidigast 2022.

Framtagande av vård- och underhållsplaner för begravningsplatserna är ett kostsamt och omfattande arbete. Vård- och underhållsplaner är nu framtagna för Spånga-, och Brännkyrka kyrkogårdar, Hässelby- och Västberga begravningsplatser samt Sandsborgskyrkogården och

Galärvarvskyrkogården. Under året har en vård-och underhållsplan för Bromma kyrkogård tagits fram

Under 2020 har vi bland annat återplanterat en större ek på Norra begravningsplatsen i kvarter 19B. Tårbjörkar har bytts ut på Sandsborgskyrkogården, Västberga begravningsplats, Spånga begravningsplats, Norra begravningsplatsen och Hässelby begravningsplats. På Hässelby begravningsplats har även tre ornäsbjörkar planterats. På Bromma kyrkogård har vi ersatt en rad med sju rönnar som var dåliga. Utöver det har vi även utförts nyplantering på bl.a. Strandkyrkogården och på Skogskyrkogården samt utbyte av buskage på Galärvarvskyrkogården, Skogskyrkogården och häckrader på Norra begravningsplatsen.

Arbetet med att ta fram en plan för att ersätta almarna har pågått under året. Under hösten inleddes ett samarbete med *Nature Based Solution Institute* för att säkerställa att vi utgår från senaste och rådande forskning när vi tar fram olika åtgärdsalternativ. Under slutet av året har denna grupp fokuserat på arkivstudier för att ta fram historiskt material vilket har blivit något försenat till följd av Covid-19 då Stadsarkivet har varit stängt. Vi har som ambition att under våren presentera konkreta förslag till olika intressenter innan beslut om vald strategi fattas.

Nämndmål:

Världsarvet Skogskyrkogårdens värden ska förvaltas och förmedlas

Uppfylls helt

Beskrivning

Skogskyrkogården är sedan 1994 uppsatt på Unesco:s lista över världsarv som ska skyddas, bevaras, levandegöras och överlämnas till kommande generationer. Dess unika status och kulturmiljö förvaltas utifrån en framtagen förvaltningsplan.

Under 2020 ska jubileerna, 25 år som världsarv samt 100 år sedan begravningsplatsen invigdes, särskilt uppmärksammas. Det kan bli aktuellt med ett samarbete med Ark Des som under 2020 har en utställning om Sigurd Lewerentz, en av Skogskyrkogårdens arkitekter.

Arbetet fortsätter med att ta fram ett antal indikatorer som bättre ska följa upp världsarvets autenticitet och integritet. Implementeringen av förvaltningsplanen ska också följas upp av världsarvsrådet. Världsarvsrådet ingår representanter från kyrkogårdsförvaltningen, länsstyrelsen, Stockholms stadsmuseum, stadsträdgårdsmästaren och stadsarkitekten. Under 2020 ska världsarvsrådet ta ställning till hur den nationella världsarvsstrategin ska implementeras.

Ett viktigt arbete med värden av världsarvet är regenereringen av tallbeståndet och annat växtmaterial på Skogskyrkogården. Detta har inte minst aktualiserats i och med att almsjuka troligtvis under lång tid kan komma att präglade upplevelsen av entrélandskapet på Skogskyrkogården.

Världsarvet bidrar i hög grad till besöksnäringen i Stockholm. Att Stockholmare känner till "sitt" världsarv är en viktig del i Unesco:s strävanden att medvetandegöra världsarven -både ur ett lokalt och globalt perspektiv. Ett barn- och ungdomsperspektiv ska också finnas. Stockholms stadsmuseum sköter visningsverksamheten vid Skogskyrkogården på uppdrag av kyrkogårdsnämnden. Särskilda barnvisningar erbjuds till skolorna.

Världsarvet Skogskyrkogården är tillgängligt för besökare genom allmänna och bokningsbara visningar och ett säsongsöppet Visitors Center. Hemsidan www.skogskyrkogarden.stockholm.se stödjer besökare och intresserade innan, under och efter besöket. Den hjälper till vidare kunskap och erbjuder kartguider på åtta språk. Audioguider har tagits fram för att förbättra tillgängligheten och kunskapen om världsarvet.

Förväntat resultat

Ökad medvetenhet om världsarvet och dess värden. Ett tillgängligt och uthålligt besöksmål i Stockholm.

Analys

Den 19 september fyllde Skogskyrkogården 100 år och kyrkogården firade även 25 år som världsarv. På grund av den rådande corona pandemin kunde inget stort firande arrangeras. Istället firades jubileet genom en utomhusutställning och en nygjord film om Världsarvet Skogskyrkogården som publicerades på Stockholms webbplatser. Utställningen har funnits uppställd innanför kyrkogårdens huvudentré och planeras att återuppföras under säsongen 2021.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flickor	Periodens utfall VB 2019	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel Stockholmare som känner till att Skogskyrkogården är ett världsarv	60 %			60 %		65 %		2020
 Antalet besökare på Skogskyrkogårdens hemsida				145 939		121 000		2020
Analys Tyvärr finns ingen statistik								

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Implementera ett program för hållbar turism i samverkan med Stockholms Stadsmuseum	2019-01-01	2021-12-31	
 Utveckla indikatorer för världsarvet Skogskyrkogården.	2019-01-01	2021-12-31	

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.5. Stockholm är en hållbar stad med en god livsmiljö

- Uppfylles helt

Analys

Storleken av minskningen i energianvändningen överstiger produktionsminskningen av solenergin, därför anser förvaltningen att målet är helt uppfyllt

Målet för energiproduktion från solen är nytt för året och det mål som sattes var det som producerades 2019. Varför målet inte infriades beror troligtvis på mindre soltimmar 2020. Målet på 10 inköp från Stocket är för högt satt. Förvaltningen har aldrig köpt något där och bara en gång har förvaltningen sålt inventarier där. Pga. av pandemin har inköp av

t.ex. möbler varit minimal under året.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/pojkar	Utfall kvinnor/flickor	Periodens utfall VB 2019	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 EI- och värmeproduktion baserad på solenergi	21,8 MWh					25 MWh	3 420 MWh	2020
 Totalt köpt energi i stadens verksamheter	6,2 GWh			3,11 GWh		2,9 GWh	1945 GWh	2020
 Återbruk inom stadens egen verksamhet (Stocket)	0					10 st	4 500 st	2020

Målet köpt energi är grönt pga. årsmålet avsåg endast fastighetsenergi medans utfallet avser all köpt energi. Den köpta fastighetenergin var under årsmålet och vårt netto av Processenergin var mindre än 2019

Nämndmål:

Nämnden bidrar till att skapa en hållbar livsmiljö

 Uppfylls helt

Beskrivning

Nämnden arbetar för att minska koldioxidutsläpp genom att bland annat ha krematorieverksamhet som helt drivs av biogas. Överskottsvärme från driften kan tas om hand för att värma ceremonilokaler och krematorierna. Därutöver arbetar nämnden med att ersätta oljepumpar med värmepumpar, förbättra isoleringen i byggnader, att använda mer elektriska maskiner för skötsel mm. Nämnden avser att under året ta fram uppföljningsbar statistik för nämndens koldioxidutsläpp.

Kyrkogårdsnämnden har slutit avtal med det nederländska företaget Ortho Metals om att ta hand om och återvinna metalldelar som återstår efter kremering. Det ekonomiska överskottet från denna process lämnas till Allmänna arvsfonden.

Förvaltningen använder inga kemiska bekämpningsmedel eller konstgödsel vid grönskötseln av begravningsplatserna. Komposteringsanläggningar finns på Skogskyrkogården och Norra begravningsplatsen, där trädgårdsavfall omvandlas till trädgårdsjord. Övriga kyrkogårdar lämnar trädgårdsavfall till externa komposteringsanläggningar. Flisning görs av extern entreprenör. I framtiden kan det bli aktuellt att lämna trädgårdsavfall till stadens biokolanläggning i Högdalen.

Energieffektiviseringar sker genom konvertering av eluppvärmda byggnader samt utbyte av belysningsarmaturer. En uppföljning av vattenanvändningen och trimning av bevattningsanläggningarna kan bli aktuellt under året.

Förväntat resultat

Minskade utsläpp, effektiv energianvändning, ökad återvinning, minskning av miljö- och hälsofarliga ämnen.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2019	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel biobränsle i stadens krematorier	100 %			100 %		100 %		2020
 Andel återvunnen metall efter kremation	100			100		100		2020
 Minskning ton CO2e till år 2023						31		2020
 Vattenförbrukning (bevattning och fastigheter)	276 857					235 000		2020

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Avveckling av oljeeldade värmepannor	2020-04-21	2023-09-30	
 Införande av nytt avfallssorteringskoncept	2015-01-01	2021-12-31	
 Medverka i stadens arbete med utveckling av biokol	2017-04-13	2020-12-31	
 Utbyte till LED ljuskällor inomhus och utomhus	2015-01-01	2020-12-31	
 Utveckla system för insamling av elektronikavfall	2017-04-13	2020-12-31	

Ökningen av vattenförbrukningen härrör sig från att årsmålet inte är framtaget utifrån faktisk förbrukning utan från en genomsnittlig bedömd förbrukning som Solna vatten och Stockholm vatten tagit fram detta på grund av under året utförda byten av vattenmätare

Nämndmål:

Stadens begravningsplatser är vackra och rofyllda kulturmiljöer med höga naturvärden.

 Uppfylls helt

Beskrivning

Stadens begravningsplatser och kyrkogårdar utgör viktiga gröna lungor i stadsmiljön. De är värddiga och rofyllda platser för den enskilde besökaren. Under året fortsätter arbetet med att ta fram vård- och underhållsplaner som också inkluderar de gröna kulturvärdena.

Trädvårdsinsatser, återplanteringar och häckrenoveringar, bland annat utbyte av thujahäckar vid Norra begravningsplatsen fortsätter. I framtagande av skötselplaner och i skötseln av grönytor ska främjande av biotopvärden särskilt uppmärksammas.

Ett program för att förbättra ljudmiljön ska tas fram. Samråd med trafikkontoret och miljöförvaltningen fortsätter för att om möjligt hitta lösningar för att minska trafikbullret på stadens begravningsplatser. När maskiner byts ut ska också bulleraspekterna vägas in.

Gravrättsinnehavare med skötselavtal erbjuder perennalternativ men fortfarande så planteras årligen ca 140 tusen årligen ut på begravningsplatserna. Informationsinsatser ska genomföras inför skötselsäsongen 2021 för att om möjligt minska beställningen av årligen till förmån för perennplanteringar.

Under 2020 kommer särskilt fokus läggas på det Globala Agenda 2030-målet som handlar om "Liv på land", det vill säga om den biologiska mångfalden. Begravningsplatserna har ofta ett rikt växt- och djurliv med höga biotopvärden. Det har tidigare genomförts biotopinventeringar av begravningsplatserna och det har tagits fram skötselplaner i anslutning till inventeringarna. Utbildningsinsatser kring biotopvärden ska genomföras och aktualisering av skötselplanerna kan bli aktuellt.

Förväntat resultat

Begravningsplatserna är uppskattade besöksmål. Den biologiska mångfalden ska öka. Bullret ska minska.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2019	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 ♀ Andel besökare som upplever Stockholms begravningsplatser som rofyllda	80			83		84		2020

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Utbildningsinsatser och skötselplaner för att öka biologisk mångfald	2020-01-01	2022-12-31	
 Åtgärdsplan buller	2015-01-01	2021-12-31	

KF:s inriktningsmål:

3. En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

Nämndens verksamhet har påverkats av det rådande pandemiläget. Kvälls- och helgtjänstgöring infördes på krematorierna när behovet var som störst under vår och försommar. Vid vissa arbetsplatser har pandemin medfört en del övertidsarbete. Sjuktalet hålls dock på en förhållandevis låg nivå. Eftersom effekterna av pandemin har kommit att påverka nämndens verksamhet under lång tid har det ställts höga krav på uthållighet inom organisationen.

Nämnden har en effektiv förvaltning som medför att begravningsavgiften kan hållas på en låg nivå. Upphandlingar följs upp systematiskt och andelen elektroniska inköp ökar.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.1. Stockholm har en budget i balans och långsiktigt hållbara finanser

 Uppfylls helt

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2019	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	93,7 %			98,8 %		100 %	100 %	VB 2020
  Nämndens budgetföljsamhet före	93,7 %			98,7 %		100 %	100 %	VB 2020

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2019	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
resultatöverföringar								
  Nämndens prognossäkerhet T2	-2 %			3 %		+/- 1 %	+/- 1 %	2020

Nämndmål:

Nämndens verksamhet ska präglas av god budgethållning

 Uppfylls helt

Beskrivning

Samtliga enhetschefer gör budgetuppföljningar med respektive avdelningschef. I samband med tertialrapport 2 sker också uppföljning av verksamhet och ekonomi med förvaltningschefen. Förvaltningsledningen följer upp ekonomin månadsvis. Särskilt fokus är på kostnader för underhållsåtgärder, uppföljning av investeringsbudgeten samt erhållna intäkter.

Förväntat resultat

Effektivitet och transparens. Chefer och medarbetare ska ha god kunskap om hur budgeten fördelas och följs upp. Beredskap ska finnas för justeringar under året. Prognossäkerheten ska vara god.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.2. Stockholm använder skattemedlen effektivt till största nytta för stockholmarna

 Uppfylls helt

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2019	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Aktivt Medskapandeindex ♀	77	78	77	71		82	82	2020
  Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en jämställdhetsanalys	30 %					5 %	Tas fram av nämnd	VB 2020
  Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	100 %			100 %		100 %	90%	2020
  Andel upphandlingar där marknadsdialog har genomförts	67 %					10 %	Tas fram av nämnd/styrelse	2020
  Index Bra arbetsgivare	77			76		84	84	2020
  Sjukfrånvaro	5,5 %	4,7 %	6,4 %	5,2 %		4,8 %	Tas fram av	VB 2020

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2019	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
♀							nämnd/ styrelse	
  Sjukfrånvaro dag 1-14	2,9 %	2,7 %	3 %	2,1 %		2,8 %	Tas fram av nämnd/ styrelse	VB 2020
♀								

Sjukfrånvaron har endast ökat med 0,3 procent trots pandemin och uppmaningar att vara hemma om man känner sig det minsta dålig.

Nämndmål:

Kyrkogårdsnämnden ska vara en bra arbetsgivare

 Uppfylls helt

Beskrivning

Förvaltningen har ca 100 tillsvidare-anställningar och 150 säsonganställda kyrkogårdsarbetare. Dessa arbetsleds av lagbasar som i många fall också har en tidsbegränsad anställning som säsonganställd. Alla medarbetare ska bidra till att skapa en bra arbetsplats som kännetecknas av hög kompetens, ett professionellt och etiskt förhållningssätt, delaktighet och ansvarstagande, hög trivsel, ett öppet och bra arbetsklimat samt låg sjukfrånvaro.

Medarbetare och chefer erbjuds löpande kompetensutveckling utifrån behov och individuella kompetensutvecklingsplaner. Alla medarbetare erbjuds en friskvårdssubvention. På Norra begravningsplatsen färdigställs upprustningen av arbetslokalerna vid kvarter 15 C, lokaler som olyckligt brandskadades under 2019.

Förväntat resultat

En bra arbetsplats som kännetecknas av hög trivsel, låga sjuktal samt ett öppet och bra arbetsklimat.

Analys

Trots att förvaltningen hade den största höjningen av indexet av alla stadens förvaltningar uppnås inte årsmålet för Aktivt Medskapandeindex i medarbetarundersökningen. För år 2020 uppvisar förvaltningen en betydande förbättring av resultaten jämfört med föregående år. Nämnden kommer under 2021 rikta särskild uppmärksamhet mot förvaltningens arbetsmiljö och särskilt de områden där målunderskridande görs. Så kallade psykosociala arbetsmiljöronder kommer att genomföras.

Arbetsmiljöarbetet är integrerat i all verksamhet vid planering, budgetering, genomförande och uppföljning. Konsekvensanalyser görs i samband med utvecklings- och förändringsarbete.

Skyddsronder, risk- och säkerhetsanalyser, APT, medarbetarsamtal samt den årliga medarbetarundersökningen, ger information och signaler om den psykosociala och organisatoriska arbetsmiljön.

Sjuktalet får anses relativt låga utifrån rådande pandemiläge. Medarbetarna har uppmanats att stanna hemma vid minsta symtom och de personer som kunnat arbeta hemifrån har gjort detta i allt högre grad.

Inget diskrimineringsärende har behandlats under året.

Vad gäller kompetensförsörjning i förvaltningen så har en nyrekrytering av HR-chef gjorts. Vid den administrativa avdelningen/begravnings – och skötseladministrationen sker i början av 2021 en nyrekrytering av en administrativ assistent. Vid begravnings- och serviceavdelningen har också en Landskapsingenjör och en trädsansvarig Arborist rekryterats.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Upprustning av personallokaler vid kv 15 C på Norra begravningsplatsen	2019-01-01	2021-12-31	
 Upprustning av verksamhetslokaler vid kvarter 21, Skogskyrkogården.	2019-01-01	2021-12-31	

Entreprenaden av den nya ekonomibygnaden har försenats av en brand och överklaganden i upphandlingsprocessen är nu äntligen startad, beräknas att färdigställas under 2021.

Nämndmål:

Medarbetare och chefer ska ha rätt kompetens, ett etiskt förhållningssätt samt ge ett värdigt bemötande

 Uppfylls helt

Beskrivning

Arbetsmiljön förbättras med hjälp av ombyggnader av personallokaler och genom översyn av arbetsrutiner. Etiska aspekter ska ständigt vara närvarande i det dagliga arbetet och ska följas upp vid arbetsplatsträffar och medarbetarsamtal.

Förvaltningen har anslutit sig till SKKF:s riktlinjer för krematorieverksamheten.

Förvaltningen följer också rekommendationer i dokumenten "Etiska riktlinjer vid gravgrävning" och "Risker och etiska aspekter vid gravgrävning" från Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation.

Medarbetarnas kompetensutveckling och individuella kompetensutvecklingsplaner följs upp vid medarbetarsamtalen. Varje enhet och avdelning gör uppföljningar av kompetensutvecklingsbehoven på en mer övergripande nivå.

Förväntat resultat

Kompetenta medarbetare, nöjda kunder och besökare

Uppföljning av ekonomi

Analys av resultaträkning - uppföljning av driftbudget

Driftbudget	Budget 2020	Bokslut 2020
Kostnader	Mkr	Mkr
Förvaltningschef, nämnd och stab	7,5	6,4

Driftbudget	Budget 2020	Bokslut 2020
Begravnings- och serviceavdelningen	100,5	99,3
Tekniska avdelningen	44,2	45,8
Administrativa avdelningen	30,5	26,5
Kapitaltjänstkostnader	33,3	33,1
Summa kostnader	216,0	211,1
Intäkter		
Avgifter	15,0	15,4
Fonduttag	10,0	10,8
Övrigt	11,5	16,7
Summa intäkter	36,5	42,9
Netto	179,5	168,2

Bokslutet visar ett överskott med 11,3 miljoner.

Överskottet beror främst på vakanser inom staben och administrationen men även inom begravnings och serviceavdelningen som har haft lite färre säsongsanställda på grund av corona pandemin. Som en följd av en del förseningar i några större projekt är kapitalkostnaderna två miljoner mindre än budgeterat.

Intäkternas överskott beror på ökade avtalskremeringar, återbetalning av skatt och ökad försäljning av askgravplatser.

Vid en jämförelse med resultaträkningen för 2019 är den största enskilda avvikelserna bidrag till församlingar som minskat med 3,1 miljoner vilket förklaras av att 2019 betalades ut riktade bidrag till en församling. Inköp av träd och buskar minskade med 1,4 miljoner mellan åren vilket delvis kan förklaras av pandemin men också att tallar för föryngring av tallbeståndet på Skogskyrkogården inte kunde levereras under 2020. Lönekostnad för månadsanställd personal och personalförsäkringarna ökade med 1,1 miljoner vardera. Transport kostnaderna ökade med 1 miljon och kostnaderna för larm och bevakning ökade med 1,6 miljoner.

På intäktssidan är det avtalskremeringar som uppvisar den största förändringen med en ökning med 1,1 miljon.

Resultatenheter

Investeringar

Investering	Budget 2020	Bokslut 2020
Järva begravningsplats	96,3	18,8
Maskiner/ direktinvesteringar	4,0	9,1
Ekonomibyggnad 15c	25,0	12,2
Vintervatten Skogskyrkogården	19,0	20,4
Övrigt	12,0	21,6
Miljömiljarden	1,0	0,3
Summa	157,3	82,4

Bokslutet redovisar ett överskott med 74,9 mnkr. Överskottet härrör från förseningar inom projekten Järva begravningsplats och renoveringen av ekonomibyggnader vid kv. 15 C på Norra begravningsplatsen. Båda projektens byggtreprenader har överklagats till förvaltningsrätten. En ny upphandling av byggtreprenaden för kv. 15 C har avslutats och projektet har påbörjades under hösten. Markentreprenad 1 för Järva begravningsplats har efter överklagande i förvaltningsrätten och i miljödomstolen äntligen kommit igång. Entreprenaden startade andra veckan i januari och kommer att pågå under hela 2021.

Försäljningar av anläggningstillgångar

Verksamhetsprojekt (driftprojekt)

Ombudgeteringar

Förvaltningen fick beviljat 1 miljon 2020 för projektering av fjärrvärme till Nya krematoriet.

Upparbetade kostnader under 2020 är 307 tkr, det avser projektering fram till nya krematoriet

Det som inte har utförts är projekteringen inne i krematoriet. Förvaltningen begär ombudgetering av de medel som återstår 693 Tkr

Medel för lokaländamål

Analys av balansräkning

Anläggningstillgångarna har ökat med 50,8 mnkr, övriga tillgångar är i stort sett oförändrade från föregående år. Leverantörsskulder har minskat med 5,7 mnkr och kortfristiga skulder till kreditinstitut och kunder har minskat med 0,8 mnkr.

Övrigt

Kyrkogård/begrpl	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Norra begr. pl.	24352	24272	23404	22677	23027	23006
Räcksta	2406	2384	2215	2052	2177	2140
Bromma	5478	5442	4926	4748	4935	4939
Hässelby	1237	1242	1141	1126	1184	1178
Spånga	2786	2789	2548	2471	2594	2679
Galärvarvet	1114	1112	1108	1106	1167	1129
Sandsborg	5905	5771	5609	5312	5335	5297
Skogskyrkog.	28827	28496	27103	25054	25793	25928
Brännkyrka	1395	1397	1297	1258	1286	1273
Västberga	2606	2583	2380	2218	2233	2216
Strandkyrkog.	230	243	168	167	294	590
Summa	76336	75731	71899	68189	70025	70375

Krematorium	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Nya krematoriet	4015	3934	4015	3648	3564	4265

Krematorium	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Räcksta krematorium	3812	3597	3370	3650	3444	3999
Summa	7 827	7 531	7 385	7 298	7 008	8264

Kapell	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Norra kapellet	258	257	254	276	251	243
Stora gravkoret	48	38	25	21	6	43
Galärvarvskapellet	14	21	25	29	19	10
Sandsborgskapellet	19	10	19	15	12	0
Heliga Korsets kapell	253	209	207	207	205	261
Hoppets kapell	641	593	575	523	525	589
Trons kapell	478	448	410	413	368	485
Uppståndelsekapellet	110	147	91	106	93	152
Skogskapellet	682	700	705	690	672	565
Västberga kapell	17	1	4	22	20	13
Rosens/Liljans kapell	277	270	264	241	264	249
Hässelby kapell	5	17	3	8	11	15
Summa	2802	2711	2582	2551	2446	2625

Kyrkogård/begrpl	Kistor		Askor		Minneslund		summa	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019
År								
Norra begravningspl.	128	108	520	473	144	147	792	728
Räcksta	2	4	72	60	192	175	266	239
Bromma	26	16	266	220	241	209	533	445
Hässelby	1	2	56	56	102	79	159	137
Spånga	94	54	87	59	87	58	268	171
Galärkyrkogården	0	1	97	93	110	103	207	197
Skogskyrkogården	304	226	1121	1062	1556	1471	2981	2759
Sandsborg	12	5	168	156			180	161
Brännkyrka	0	0	62	52	253	236	315	288
Västberga	0	1	90	64			90	65
Strandkyrkogården	261	130	12	9	23	23	296	162
Summa	828	547	2551	2304	2708	2501	6087	5352

Särskilda redovisningar

Agenda 2030

Kyrkogårdsnämnden har genom det strategiska arbetet för genomförande av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 säkerställt att begravningsverksamheten inkluderar alla trosbekännelsers och därigenom nationella minoriteters möjlighet att följa religiösa riter och sedvänjor. Genom ett inkluderande förhållningssätt bland förvaltningens personal såväl i kundtjänsten som vid ceremonier grundläggs ett jämställt och hbtq-säktrat möte med alla invånare. Särskild respekt för barns rättigheter har visats vid begravningar av minderåriga.

Genom ett framåtriktat arbete bidrar nämnden till de strategiska målen kring ökat tillgänglighet för personer med funktionsvariationer.

Avslutningsvis väljer nämnden de tekniska lösningar som ger minsta klimatavtryck i längden.

Konsekvenser av Covid-19-pandemin

Under året har förvaltningen systematiskt arbetat mot nedanstående hotbildsanalys. Den är hämtad från Förvaltningens plan för arbete under Covid-19. Planen har reviderats ett flertal gånger under året.

1. Hotbild

Ur ett s.k. hotbildsperspektiv spänner Kyrkogårdsförvaltningen ansvar över ett vitt spektrum av områden där medborgarens trygghet och förtroende för samhället är av central vikt. En pandemi som Covid-19 påverkar flera av dem negativt. Riskerna som uppstår kan sägas delas in i psykologiska, tekniska och etiska risker.

Med *psykologiska risker* menas risken för att förtroendet för att samhället klarar av sitt ansvar att stödja medborgarna i en svår situation urholkas. Den anhöriges behov av stöd och hjälp upplevs inte helt eller delvis kunna hanteras.

När det gäller *tekniska risker* är dessa knutna till praktisk begravningskapacitet och är mer att se som särskilda planeringsfall i extremt utmanande planeringsscenarioer där antalet dödsfall beräknas bli extremt högt.

Etiska risker är kopplade till på vilket sätt vi klarar av att sköta vårt uppdrag. Risken finns att praktiska regler t.ex. för att hantera risk för smittspridning upplevs som ovärdiga eller överdrivna. Vidare kan ett större antal dödsfall kräva en effektivisering av begravningsprocesserna. Den långsamma processen i kombination med att ingen balsamering utförs kan även skapa etiska utmaningar.

Bedömning

Pandemin påverkade nämndens verksamhet från och med april månad och med ännu större effekt efter påskhelgen. En krisledningsplan togs fram i början av april. Inledningsvis var det stor efterfrågan på jordbegravningar och då specifikt på Strandkyrkogården och Spånga kyrkogård. Begravningsstiderna utökades här till 3-4 begravningsstider per dag och kyrkogård under de mest belastade veckorna och väntetiden för jordbegravning var tidvis upp till två veckor. Från slutet av maj har efterfrågan legat på normala nivåer.

Ett samarbete med Region Stockholm medgav under en period att de också kunde nyttja kylrumsplatser i nämndens lokaler. Nämndens kylrum var när belastningen var som störst i

första hand förbehållna kistlagda stoft för boende i Stockholm i avvaktan på kremering, ceremoni och jordbegravning. Planering finns alltjämt för extra kylrumskapacitet om nödvändigt. Krematorierna utökade efter påskhelgen antalet kremationer till maximal kapacitet. Driften utökades till lördagar. Fullskalig drift av krematorierna pågick fram till juli månad. Ceremonier med urna har blivit mer vanligt. Utomhusceremonier och där avsked skett samtidigt som gravsättningen har också efterfrågats. Fortfarande är efterfrågan på urngravsättningar och gravsättning vid askgravplats stor, framförallt vid Skogskyrkogården.

Förvaltningen har löst verksamheten väl. Inga av de bedömda riskerna har fallit ut. Sammantaget har verksamhetsvolymerna som redovisas i tabellverket på sidorna 22-23 ökat med mellan 7 till 18 %. Ett undantag finns vilket är kistbegravningar som har en ökning på 50 %.

Utmaningen för förvaltningen har varit att all ökning i princip skett mellan mitten av mars och mitten av maj. Tillsammans med en tydligt lägre (än normalt) verksamhet under juni till september beskriver detta den komplexa situationen under senare delen av våren.

Med löpande underhåll och god personalledning har förvaltningens kapacitet kunnat bibehållas över tiden. En god möjlighet till återhämtning erhöles även under sommaren vilket tillsammans gör att förvaltningen kan starta det kommande verksamhetsåret med full handlingsfrihet.

Ekonomiska konsekvenser på grund av pandemin redovisas i föregående avsnitt men är i sammanhanget att betrakta som små och inte verksamhetspåverkande. Ökade kostnader beror främst av övertidsuttag och nyförhyrning av kylrumskapacitet, samtidigt som vissa konsultkostnader har minskat.

Bedömning av nämndens interna kontroll

 Tillräcklig

Analys

Kyrkogårdsnämnden bedömer att den interna kontrollen under år 2020 varit tillräcklig.

Under året har förvaltningen framförallt försökt att tydliggöra och förbättra sin investeringsmodell.

De punkter som var upplagda i internkontrollplanen har genomförts och redovisats i förvaltningens riskgrupp som har rapporterat resultatet till ledningsgruppen

En avstämning av den interna kontrollen har genomförts i förvaltningens riskgrupp. En förbättring av rutiner avseende utmärkning av askgravplatser har genomförts under året. Stickprovskontroller har gjorts av förvaltningens beställningsrutiner. Avvikelser kring åtgärdstider för borttagning av skadeangripna träd handlar om handläggningstider hos Länsstyrelsen för ärenden inom biotopskyddet. Återplantering av tallbeståndet på Skogskyrkogården har inte kunnat genomföras på grund av brist på tillräckligt stora plantor hos plantskolan. Nya säkerhetsrutiner med utökad rondering av Norra begravningsplatsen och Skogskyrkogården genomförs för att minska risken för stölder och skadegörelse på begravningsplatserna.

Systematiskt kvalitetsarbete

Alla enheter har tagit fram kvalitetsgarantier som godkänts av förvaltningschefen. I samband med tertialrapport 2 har alla enhetschefer haft en genomgång med förvaltningschefen om verksamheten och hur väl de uppfyller kvalitetsmål, ekonomi mm. Ingen enhet har visat intresse för att delta i stadens kvalitetsutmärkelse.

Under 2020 inkom 940 synpunkter och klagomål.

Övervägande delen av klagomålen handlar precis som tidigare år om brister i skötsel av gravplats (230) brist i plantering av gravar (78) brist på vatten (49) men också synpunkter på det allmänna helhetsintrycket (25).

De flesta av övriga inkomna synpunkter handlar om ett erbjudande utskick av gravskötsel från företaget Gravskötsel och omvårdnad i Sverige AB som lätt kan förväxlas med kyrkogårdsförvaltningens erbjudande om gravskötsel (231). En hel del synpunkter på webbtjänsten Svenska gravar (28) och Hitta graven (24) har också inkommit, så också synpunkter på brist i vår telefonservice och sen återkoppling till kund (34).

Av de positiva synpunkterna (108) handlar ett flertal om anläggningarnas skötsel och om snabb handläggning och mejlsvar men även om personalens bemötande.

Ibland sker rättelse enligt konsumentlagstiftningen. Under 2020 har 41st gravrättsinnehavare getts någon form av ekonomisk kompensation på grund av brist i skötsel eller plantering.

Antalet klagomål skall vägas emot att förvaltningen under året har drygt 70 000 sådana avtal.

Synpunkter och klagomål som berör nyttjande av ceremonilokaler, gravsättningar eller verksamheten vid krematorierna är få.

Övrigt

Nämndens arbete under året

Nämnden har sammanträtt sex gånger under 2019, pga. pandemin har ett flertal av mötena fått hållas med ett mindre antal deltagare och i vissa fall med deltagande via Skype. Nämnden har i huvudsak hanterat ärenden om verksamhetsplanering och verksamhetsuppföljningar enligt stadens regler för ekonomisk förvaltning. Därutöver har nämnden bl. a. svarat på remisser om förslag till miljöprogrammet och klimathandlingsplanen.

Därutöver har nämnden fattat beslut om entreprenörför återuppbyggnad av arbetslokaler i kvarter 15 C på Norra begravningsplatsen. Nämnden fattade också beslut om att utse entreprenör för skötselentreprenaden av norra delen av Skogskyrkogården.

Nämnden har yttrat sig om revisionskontoret årsrapport för kyrkogårdsnämndens verksamhet 2018 samt behandlat en rapport om medarbetarundersökningen.

På grund av pandemin har nämndens råd för funktionshinderfrågor inte kunnat delta vid något av nämndens sammanträde för dialog med nämnden.

Nämndens presidium kunde inte heller genomföra det planerade mötet med de förtroendevalda revisorerna pga. pandemin.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom förvaltningsledningen och behandlats i förvaltningsgrupp 2021-02-03.

Svante Borg
Förvaltningschef

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Svante Borg, Förvaltningschef	2021-02-02

Verksamhetsplan 2021 för
Kyrkogårdsnämnden

9

KYF 2021/36

Handläggare
Göran Höglund
Telefon: 0850830124**Till**
Kyrkogårdsnämnden
2021-02-11

Verksamhetsplan 2021 för Kyrkogårdsnämnden

Förslag till beslut

1. Kyrkogårdsnämnden godkänner föreliggande verksamhetsplan för 2021 och överlämnar den till kommunstyrelsen.
2. Kyrkogårdsnämnden beslutar om omslutningsförändring om 8 mnkr.
3. Kyrkogårdsnämnden beslutar om ersättningar till församlingar som förvaltar allmänna begravningsplatser i enlighet med detta utlåtande.
4. Kyrkogårdsnämnden godkänner ansökan om investeringsmedel om 10 mnkr för klimatåtgärder från Central medelsreserv i enlighet med bilaga 1
5. Kyrkogårdsnämnden godkänner ansökan om investeringsmedel om 3,5 mnkr för klimatåtgärder från Central medelsreserv i enlighet med bilaga 2
6. Kyrkogårdsnämnden godkänner ansökan om investeringsmedel om 3 mnkr för trygghetsskapande åtgärder från Central medelsreserv i enlighet med bilaga 3
7. Kyrkogårdsnämnden godkänner ansökan om investeringsmedel om 2 mnkr för trygghetsskapande åtgärder från Central medelsreserv i enlighet med bilaga 4
8. Kyrkogårdsnämnden ansöker om budgetjustering för ökade kostnader för avskrivningar med 1,3 mnkr och ökade kostnader för internräntor med 0,3 mnkr

Sammanfattning

Nämnden redogör i verksamhetsplan för 2021 hur verksamheten planeras under året med utgångspunkt från KF:s budget och målbeskrivningar. I följande sammanfattning redovisas nämndens uppdrag och 2021 års ekonomiska förutsättningar. Vidare görs en redovisning över vilka insatser som är prioriterade under året.

Mål för verksamheten

Kyrkogårdsförvaltningens verksamhetsplan 2021 utgår från den av kommunfullmäktige antagna budgeten och de mål, indikatorer och aktiviteter som där fastslagits. Därutöver föreslår förvaltningen att nämnden antar egna nämndmål samt ett antal indikatorer och aktiviteter. Stadens integrerade ledningssystem (ILS) används för verksamhetsplanering och uppföljning av verksamheten. Under 2021 ska följande vara vägledande vid framtagande av mål och inriktningar för nämndens verksamhet:

- Stadens Vision 2040 - Möjligheternas Stockholm, Agenda 2030
- Stadens Miljöprogram 2020-2023
- Handlingsplanen för ett fossilfritt Stockholm 2040
- Stadens Näringslivspolicy
- Programmet för tillgänglighet för personer för funktionsnedsättning

Ekonomiska förutsättningar

Kyrkogårdsnämndens verksamhet är i ekonomisk balans. Begravningsverksamheten finansieras genom begravningsavgiften som fastställs av kommunfullmäktige. Begravningsavgiften år 2021 är 6,5 öre per skattekrona. Över- och underskott ska i sin helhet balanseras i en begravningsfond till nästkommande budgetår.

Driftbudgeten ökas med särskilda satsningar för rekrytering av specialistfunktioner och en ökning av den biologiska mångfalden med 2,5 mnkr jämfört med 2020. Utöver nämndens budget finns 2,0 mnkr för feriearbeten och handledning av feriearbetare avsatta i central medelsreserv till kyrkogårdsnämnden. Serviceverksamheten, som innebär att erbjuda skötsel av gravplatser till gravrättsinnehavarna, ska vara självfinansierad.

Investeringsbudgeten för 2021 är 132 mnkr, varav 80 mnkr är avsatta för etableringen av en ny begravningsplats på Järvaområdet. Övriga investeringsmedel ska i bland annat finansiera uppbyggnad av arbetslokaler som skadats efter brand på Norra begravningsplatsen och projektering av ett nytt kapell på Strandkyrkogården.

Bakgrund

Kyrkogårdsnämndens verksamhetsplan för 2021 har utarbetats utifrån stadens regler för ekonomisk förvaltning och följer stadens anvisningar. Verksamhetsplanen tas fram med utgångspunkt från kommunfullmäktiges (KF:s) budget, KF:s inriktningsmål, KF:s mål för verksamhetsområdet samt nämndens egna mål.

Konsekvenser av covid-19-pandemin

Trots en påbörjad vaccinering bedöms smittspridningen fortfarande vara hög under 2021 vilket kommer påverka förvaltningens verksamhet. Nämnden följer noggrant Folkhälsomyndighetens bedömning av risken för en fortsatt överdödlighet då denna ställer krav på såväl hög kapacitet som uthållighet i begravnings-verksamheten. Vidare kommer förvaltningens personalläge att utmanas genom en risk för ökad sjukfrånvaro.

Ett antal åtgärder kommer fortsatt att vidtas för att säkerställa driften. Därtill kan nämnas åtgärder för att minska personaltätheten på arbetsplatserna genom fysisk separation av

arbetsuppgifter, raster men även där det så är möjligt, hemarbete. Försök med skiftgång genomförs för att bland annat möjliggöra frivillig karantän.

Underhållsåtgärder genomförs löpande för att säkerställa långsiktig kontinuerlig drift av förvaltningens krematorier.

Förvaltningen bedriver verksamhet i normal omfattning med en planering om så krävs att öka kremations- och begravningskapaciteten. Till stöd för planering och beredskap finns en särskild plan ”Plan för kyrkogårdsförvaltningens arbete under Covid-19” som uppdateras vid behov. Nedanstående beslut i stort är hämtat från planen och har gällt sedan våren 2020.

Beslut i Stort

Stockholms kyrkogårdsförvaltning ska med obruten kraft och bibehållet etiskt förhållningssätt stödja stadens invånare i denna livssituation. Fokus ska riktas på värdighet och omsorg.

Särskild planering ska säkerställa att kremationer och begravingar inklusive ceremonier även i ett mycket ansträngt personalläge kontinuerligt kan genomföras.

Till gagn för anhörigas och andra medborgares väl på sikt ska fortsatt erforderliga resurser avdelas för markskötselarbete och gravvård.

Begravningsverksamheten utgör en viktig samhällsservice som präglas av en säker och tillförlitlig service med stor lyhörddhet inför den enskildes behov. Värdighet och respekt är ledord för verksamheten. Stadens begravningsplatser ska upplevas som välsköta, trygga och tillgängliga.

KF:s inriktningsmål:

1. En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla

Nämnden bidrar till KF mål genom att i sitt ansvar som huvudman för kommunens samlade begravningsverksamhet vara ett föredöme då det gäller att famna om invånarnas hela bredd av trostillhörigheter, kulturella sedvänjor eller helt sekulära val. Verksamheten ska vidare präglas av en stark tillförlitlighet och en hög säkerhet. Under 2021 fortsätter arbetet med att ytterligare förbättra tryggheten och säkerheten på de begravningsplatser som har störst behov.

Genom ett professionellt arbete med Världsarvet Skogskyrkogården visar nämnden på stadens stora kulturella bredd och förmåga, såväl ekonomi- som miljöaspekter hanteras i samklang med mer traditionellt kulturella frågor kring världsarvet.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.1 I Stockholm är människor självförsörjande och vägen till arbete och svenskkunskaper är kort

Nämnden bidrar till KF mål genom att i sin verksamhet erbjuda goda möjligheter till personer som idag står långt ifrån arbetsmarknaden att påbörja sin egen försörjningsresa. Detta sker genom erbjudande av särskilda praktikplatser, ett inkluderande och stödande arbetssätt samt möjlighet att genom tidsbegränsade anställningar under säsongsarbetet bygga på den egna erfarenhetsbanken. Arbetets struktur ger även i många fall en unik chans att med bibehållande av höga kvalitetskrav ändå acceptera låga de-facto kunskaper i svenska språket.

Feriewerksamhet är för nämndens verksamhet ett nödvändigt kapacitetstillskott och möjliggör en planering av semestereruttag och fortbildning. Ungdomarna ska med ett

modernt ledarskap ges en god handledning och därigenom en attraktiv start på sitt kommande arbetsliv.

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
 Antal tillhandahållna platser för feriejobb	116 st		Tertial
 Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	2 st	Tas fram av nämnd	Tertial
 Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	5	Tas fram av nämnd	Tertial
  Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	116 st	9 000 st	Tertial

Nämndmål:

Nämnden ska bidra till ökad sysselsättning genom att erbjuda praktik till personer som står långt från arbetsmarknaden

Beskrivning

Nämnden kommer att erbjuda praktikplatser till aspiranter från Jobbtorg och till andra personer, exempelvis personer med funktionsvariationer, som står utanför arbetsmarknaden. Det kan också bli aktuellt att erbjuda praktikplatser för olika yrkesutbildningar. Nämnden erbjuder 116 platser för feriearbetande skolungdomar.

Förväntat resultat

Att fler personer kan få arbetslivserfarenhet och därmed bli mer anställningsbara på arbetsmarknaden.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Erbjuda praktikplatser	2019-01-01	2021-12-31

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.2. Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i

Nämnden bidrar till KF mål genom att stadens begravningsverksamhet upplevs som trygg och förtroendegivande. Invånarna ska uppleva ett professionellt stöd in en av livets mer utmanande skeden. Begravningsplatser och kyrkogårdar ska vara välskötta och tillgängliga och genom detta bidra till att skapa möjlighet till återhämtning och själslig rekreation för alla. Verksamheten ska präglas av tillförlitlighet och hög säkerhet, såväl arbetstekniskt som arbetsmiljömässigt. Under 2021 fortsätter arbetet med att förbättra den upplevda tryggheten hos såväl medborgare som medarbetare.

Nämndmål:

Begravningsverksamheten präglas av tillförlitlighet och hög säkerhet. Stadens begravningsplatser upplevs som trygga, välskötta och säkra.

Beskrivning

Basen för förvaltningens säkerhetsarbete är tillförlitliga och säkra rutiner vid beställningar, kremationer, förvaring av kistor med stoft och urnor samt vid utlämning av urnor.

Alla arbetsplatser genomgår regelbundet utbildningar i brandskydd och hjärt-och lungräddning.

Säkerheten på begravningsplatserna har hög prioritet. Samråd med övriga storstadsförvaltningar sker med anledning av beredskap inför så kallade riskbegravningar. Gravstenssäkerheten är ytterst gravrättsinnehavarens ansvar men kyrkogårdsförvaltningen har tillsyn och följer upp gravstenssäkerheten.

Kvinnor upplever begravningsplatserna som något mer otrygga jämfört med män. Åtgärder genomförs som ökar tryggheten, exempelvis förbättrad belysning, röjning av buskar och sänkning av häckar. Hög skötselnivå, god vinterväghållning, snabb sanering av klotter och åtgärdande av annan skadegörelse samt åtgärder för att förhindra brott ska ge besökarna en trygg och säker miljö. Vaktbolag ronderar i stor omfattning vid de större begravningsplatserna. Vidare genomförs under våren ett försök med att låsa befintliga grindar på Skogskyrkogården och Norra begravningsplatsen för biltrafik. Samverkan sker med närpolisen kring åtgärder som kan vidtas för att hindra fortsatta stölder.

Arbetet med att ta fram ljus/mörker-planer för de olika begravningsplatserna fortsätter. Detta genomförs för att visa på behovet och prioriteringar av belysningsåtgärder. Utifrån den skadestatistik som finns tillgänglig kommer fokus under 2021 riktas mot att ta fram ljus/mörker-planer för Norra begravningsplatsen samt för Skogskyrkogården. Dessutom kommer ljus/mörker-planer att tas fram för Västberga och Brännkyrka kyrkogårdar. Under 2021 kommer extra medel att sökas för trygghetsskapande åtgärder i form av kompletterande belysning på Sandsborgskyrkogården. Om det är möjligt kommer även extra medel sökas för ljus/mörkerplanerna för Norra begravningsplatsen och för Skogskyrkogården.

Förväntat resultat

Att inga incidenter, allvarliga avvikelser eller olyckor sker inom verksamheten. Besökarna ska uppleva begravningsplatserna som trygga, välskötta och säkra. Att inga skillnader utifrån kön ska finnas för upplevelsen av tryggheten på begravningsplatserna.

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
♀ Andel besökare som upplever att Stockholms begravningsplatser är trygga	70		År
♀ Andel besökare som upplever Stockholms begravningsplatser som välskötta	79		År

Under 2021 kommer även extra medel att sökas för trygghetsskapande åtgärder i form av kompletterande belysning på Sandsborgskyrkogården.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Brandskydd kapell	2016-01-01	2021-12-31
Framtagande av ljus/mörker-planer	2019-01-14	2023-12-31

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.3. I Stockholm når barn sin fulla potential då Stockholms skolor och förskolor är de bästa i Sverige

Nämnden bidrar till KF mål och en positiv samhällsutveckling genom att skapa kunskap kring begravningsverksamheten. Ett tydligt och professionellt förhållningssätt till olika

trosbekännelsers behov och sedvanor är grunden i nämndens arbete för en ökad integration.

Även om alla begravningsplatser ingår i arbetet byggs grunden framför allt utifrån Världsarvet Skogskyrkogården. Som en viktig del erbjuds alla skolor fria visningar av Skogskyrkogården.

Nämndmål:

Världsarvets Skogskyrkogårdens värden ska förmedlas till barn och unga

Beskrivning

Stadens skolor erbjuds fria visningar av Världsarvet Skogskyrkogården. Vid visningarna förmedlas Världsarvets värden samt bakgrunden till Unesco:s Konvention om Skydd för Världens Kultur- och Naturarv.

Förväntat resultat

Att Stockholms barn och unga har god kännedom om Världsarvet Skogskyrkogården

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.4. I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet

Nämnden bidrar till KF mål med att begravningsverksamheten utgör en viktig samhällsservice som präglas av en säker och tillförlitlig service med stor lyhördhet inför den enskildes behov. Världighet och respekt är ledord för verksamheten.

Tillgänglighetsanpassningar görs i samverkan med nämndens råd för funktionshinderfrågor där en gemensamt framtagna åtgärdslista är vägledande för prioriterade åtgärder

Nämndmål:

Begravningsverksamheten präglas av god service och lyhördhet för den enskildes behov.

Beskrivning

Hög tillgänglighet och lyhördhet för den enskildes behov präglar begravningsverksamheten. Tillgången till ceremonilokaler och tider för gravsättning anpassas efter behoven. Nämnden erbjuder också ett stort utbud av olika typer av planterings- och gravskötselavtal.

Nämnden har ett viktigt uppdrag att om behov uppstår medla vid olika tvister. Det kan handla om val av begängelsemetod, eller val av plats för ceremoni eller gravsättning. Så långt det är möjligt anpassas stadens kapell till ceremonier enligt olika trosinriktningar och borgerliga förrättningar.

Den planerade utvecklingen av Strandkyrkogården som ligger i ett naturskönt område men som utnyttjas i liten grad för gravsättningar går vidare under 2021. Detaljplanearbetet för anläggandet av en ny ceremonilokal pågår och den preliminära tidplanen är att Stadsbyggnadsnämnden kan ta ett beslut under senare delen av året. Parallellt kommer bygghandlingar att projekteras och en planering av upphandling ske. Målsättningen är förutsatt att detaljplanen vinner laga kraft att entreprenadstart kan ske första kvartalet 2022.

Förväntat resultat

Nämnden tillhandahåller god service och en mångfald av gravskick.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Anläggning av nytt gravkvarter på Norra begravningsplatsen	2018-01-01	2022-12-31
Planering och byggnation av en ceremonilokal på Strandkyrkogården	2018-01-01	2022-12-31
Utveckling av Strandkyrkogården	2017-01-01	2023-12-31

Önskemål finns att gravsätta stoftet efter avlidna anhöriga i gravkammare. Byggnation av nya gravkammare är inom förvaltningen endast tillåtet inom kvarter 14E på Norra begravningsplatsen och kvarteret är i det närmaste fullbelagt. Ett nytt gravkvarter där byggnation under mark tillåts är därför angeläget att anlägga och kyrkogårdsförvaltningen har utsett det intilliggande kvarter 14B som ett lämpligt område.

Ett gestaltningsprogram för utvidgning av kvarter 14B på Norra begravningsplatsen är framtaget. Under 2021 fortsätter arbetet med projektering samt kompletterande geotekniska undersökningar. Efter färdigställd projektering kommer upphandling av en entreprenör att ske med målsättning om entreprenadstart 2022.

Projekteringen av en ny ceremonilokal på Strandkyrkogården har försenats genom att handläggning av detaljplaneändringar har dragit ut på tiden. Den nya tidplanen är att projektering görs under 2021 och byggstart 2022. Projektet har kostnadsberäknats till ca 40 mnkr.

Nämndmål:

Stadens begravningsplatser och begravningsverksamhet ska ha god tillgänglighet

Beskrivning

Tillgänglighetsanpassningar görs i samverkan med nämndens råd för funktionshinderfrågor där en gemensamt framtagen åtgärdslista är vägledande för prioriterade åtgärder. Tillgänglighetsanpassningar av busshållplatser vid Skogskyrkogården utreds på uppdrag av nämnden. En ny ramp till Stora Gravkoret på Norra begravningsplatsen ska projekteras. Även en ramp vid Hässelby kapell kommer att utredas.

"Hitta-graven" eller "Svenska Gravar"-hemsidorna är mycket välbesökta sökfunktioner och de utgör en service som ska öka tillgängligheten för besökaren. Sökfunktionerna på "Hitta-Graven" utökas fortlöpande och antalet besökare ökar kontinuerligt. Närmare 40 procent av besöken på "Hitta Graven" görs dessutom via mobila tjänster.

Stadens program för tillgänglighet, Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2018-2023, är vägledande för projekteringen av en ny begravningsplats vid Järva friområde. Under 2021 påbörjas markarbetet.

Förväntat resultat

Begravningsplatser och ceremonilokaler ska vara anpassade för allas behov. Tillgängligheten till information är god och begriplig för så många som möjligt.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Beläggningsarbeten	2015-01-01	2021-12-31
Målning av trappnosar	2015-01-01	2021-12-31
Möbleringsprogram - förtätning av sittplatser	2015-01-01	2022-12-31
Nya bänkar till Skogskyrkogården	2016-01-01	2023-12-31
Projektera ny ramp till Stora Gravkoret, Norra begravningsplatsen	2019-01-01	2021-12-31
Skyltprogram - informationstavlor	2015-01-01	2021-12-31
Upprustning och tillgänglighetsanpassning av servicestationer vid Norra begravningsplatsen.	2015-01-01	2022-12-31
Utreda ny ramp till Hässelby kapell	2019-01-07	2021-12-31
Utredning av tillgänglighetsanpassningar vid busshållplatser på Skogskyrkogården	2017-01-01	2021-12-31
Utveckla "Hitta Graven/Svenska Gravar"-tjänster	2015-01-01	2021-12-31

En ny tillgänglighetsanpassad bänk har via en ny upphandlingsform, s.k. innovationspartnerskap, där partnerskap tecknats med sex utvalda team med formgivare och producent tagit fram förslag på en bänk anpassad till Skogskyrkogården. En vinnare har utsetts och ett leveransavtal kommer att tecknas på i första hand 10 bänkar för att efter en 6-månaders period utvärdera materialets hållbarhet.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.5. I Stockholm har äldre en tillvaro som präglas av hög kvalitet, trygghet och självbestämmande

Nämnden bidrar till KF mål genom att begravningsverksamheten präglas av en hög tillgänglighet och god personlig service.

Alla besökare inklusive äldre ska känna sig trygga och välkomna till stadens begravningsplatser. Nya sittgrupper på Skogskyrkogården är en ambitiös satsning för att tillgängliggöra världsarvet och betona att platsen är skapad för stillhet och eftertanke. Många kan behöva sitta ned en stund, oavsett fysisk förmåga. för att alla åldersgrupper.

Nämndmål:

Äldre ska känna sig välkomna och trygga på stadens begravningsplatser

Beskrivning

Många äldre besöker nämndens anläggningar. Det är av stor vikt att de känner sig välkomna och upplever god service vid sina kontakter med kyrkogårdsförvaltningen.

Förväntat resultat

Äldre rapporterar ökad upplevd trygghet vid nämndens anläggningar.

KF:s inriktningsmål:

2. En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt

En växande befolkning och olika begravningstraditioner medför att anpassningar måste göras vid befintliga anläggningar. En ny begravningsplats börjar nu byggas på Järvafältet för att möta långsiktiga behov.

Begravningsplatserna utgör värdefulla kulturmiljöer som måste vårdas och utvecklas. Världsarvet Skogskyrkogården bidrar till besöksnäringen i Stockholm.

Nämnden har ett gott samarbete med företagare inom begravningsbranschen.

Miljöarbetet fokuserar på åtgärder för hållbar energianvändning, hållbar mark- och vattenanvändning, buller samt återvinning av avfall. Under året kommer det globala 2030-målet som syftar till biologisk mångfald att särskilt uppmärksammas.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.1. Stockholm har Sveriges bästa företagsklimat och ett internationellt konkurrenskraftigt näringsliv

Nämnden bidrar till KF mål genom att i sitt arbete följa de arbetsformer för företagssamverkan och upphandlingar som staden antagit.

Nämndmål:

Nämnden ska ha ett gott samarbete med företagare

Beskrivning

Nämndens verksamheter har ett tätt samarbete med olika entreprenörer inom begravningsbranschen, exempelvis begravningsbyråer, florister, entreprenörer inom stenindustrin, leverantörer av upphandlade tjänster m.fl. Olika samrådsorgan finns, BESK-gruppen med representanter från begravningsbyråbranschen och förvaltningen, Transportgruppen med aktörer som utför transporter av avlidna samt OAA (Omhändertagande av avlidna) tillsammans med bland annat Region Stockholm och begravningsbyråbranschen. Förvaltningen arbetar med implementeringen av förbättrade webb- och informationslösningar som ska ge snabbare och säkrare handläggning vid beställningar av tjänster.

Förväntat resultat

Att levererade tjänster ska ha hög kvalitet och att inga avvikelser sker.

Indikator	Arsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
Andel begravningsentreprenörer som bokar via webb-Aveny	47 %		År

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.2. Stockholm byggs attraktivt, tätt och funktionsblandat utifrån människors och verksamheters skiftande behov

Nämnden bidrar till KF mål bland annat genom att erbjuda Stockholmare en mångfald av gravskick. Anpassningar görs vid befintliga begravningsplatser för att tillmötesgå efterfrågan på av olika begravningstraditioner.

Den bärande idén ska vara att olika gravskick integreras, om inte i samma gravkvarter, så i samma områden. Även månghundraåriga kyrkogårdar kan genom detta bidra till det moderna samhällets behov av integration och mångfald.

Den nya begravningsplatsen vid Järvafältet planeras för att möta långsiktiga behov och under verksamhetsåret kommer etableringen att påbörjas genom omfattande markarbeten.

Nämndmål:

Stockholmarna ska erbjudas en mångfald av gravskick

Beskrivning

Begravningsverksamheten omfattar alla stockholmare, oavsett etnisk eller religiös tillhörighet eller annan bakgrund. Stadens begravningsplatser präglas därför av en stor variation av gravskick, gravplatser och anpassningar till olika begravnings seder mm.

Runt Järvafältet bor drygt 60 000 människor och de representerar en mångfald av kulturer som också efterfrågar olika gravskick utifrån olika trosuppfattningar. Den nya begravningsplatsen på Järvafältet ska ge utrymme för dessa behov, samtidigt som den ska ta hänsyn till kulturresevatets värden. Planeringen har pågått sedan 2008 och under 2021 påbörjas byggnationen av den första etappen av den nya begravningsplatsen.

Förvaltningen fortsätter att under 2021 planera för anläggning av nya kistgravar på kvarter 13 och 14 på Råcksta begravningsplats. Området har inte sedan tidigare använts för gravsättning varför det kan nyttjas bl.a. för muslimska gravar. Genomförda vattenutredningar visar att markförhållandena inte är idealiska varför omfattande utredningar har utförts. För att gravsättning ska kunna genomföras måste området dräneras och utskifte av förorenade massor ske. Arbetet fortsätter med att färdigställa projekteringen för det nya kistgravsområdet på Råcksta begravningsplats.

Ett kistgravkvarter på Råcksta begravningsplats kommer dock inte lösa det långsiktiga behovet av kistgravar i västerort utan får ses som ett komplement till den planerade begravningsplatsen på Järvafältet.

Askgravarna på Skogskyrkogården och Galärvarvskyrkogården är i det närmaste fullbelagda. För att möta den ökade efterfrågan från anhöriga om gravsättningsformen askgravlund ska en utredning om anläggande av en askgravlund dels på kv 25 på Skogskyrkogården dels och på Galärvarvskyrkogården göras under året.

Förväntat resultat

Ökat utbud av gravplatser genom nyanläggningar vid befintliga begravningsplatser samt nybyggnation.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Byggnation av begravningsplats på Järva friområde	2008-01-01	2024-12-31
Nya begravningskvarter på Råcksta begravningsplats	2006-01-01	2023-12-31
Utredning av askgravar på Galärvarvskyrkogården	2020-12-01	2021-12-31
Utredning av askgravar på Galärvarvskyrkogården	2021-01-01	2021-12-31
Utredning av askgravar på Skogskyrkogården	2020-12-01	2023-12-31
Utredning av kistminneslund på Strandkyrkogården	2020-01-01	2021-12-31

Utredningarna kring anläggandet av nya kistgravskvarter på Räcksta begravningsplats har pågått under flera år. Den känsliga recipient, Räcksta träsk, ligger inom avrinningsområdet varför kyrkogårdsförvaltningen utrett möjligheten att lokalt rena dräneringsvattnet i en dagvattendamm innan det släpps vidare till Räcksta träsk.

Sammantaget konstaterades att lösningen inte är idealisk varför samråd återupptagits med Stockholm Vatten och Avfall (SVOA) om att istället få koppla på dräneringsvattnet från gravplatserna till spillvattennätet.

Under hösten 2020 lämnade SVOA tillstånd att få pumpa dräneringsvattnet till befintligt spillvattennät vilket innebär att en renande dagvattendamm inte längre behövs. En påkoppling till spillvattennätet kräver en justering av tidigare projektering, men är på sikt, både i anläggandet och i driften, en mer kostnadseffektiv lösning. Dammen kommer dock att behållas, i en mindre skala, för att bidra som kontemplationsplats på området.

Under 2021 kommer arbetet fortgå med att färdigställa projekteringen av gravkvarteret och en upphandling förberedas för möjlighet till entreprenadstart 2022. Anläggandet beräknas ha en genomförandetid på två år. Tillståndsprövningar görs innan genomförande.

Kyrkogårdsförvaltningen planerar för en ny askgravlund på Skogskyrkogården. Under 2018 togs kvarter 39A-C i anspråk för askgravar. Kvarteren är idag nästintill fullbelagda varför förvaltningen utreder möjligheten att anlägga en ny askgravlund på kvarter 25 på södra delen av kyrkogården.

Området har sedan tidigare inte använts som gravmark utan består av orörd gräsbeklädd mark med inslag av glesa skogspartier. Kyrkogårdsförvaltningen avser att under 2021 utföra markutredningar inom området för att säkerställa markens beskaffenheter samt ta fram ett gestaltungsförslag för nya askgravar. I samband med utredningarna kommer förvaltningen även besiktiga den viadukt längs Sunnanvindsvägen som idag utgör områdets enda naturliga entré.

Utredningar under 2021 ska leda till underlag där kyrkogårdsnämnden kan fatta inriktningsbeslut för vidare projektering. Projekteringsarbetet beräknar kunna genomföras under hösten 2021 med entreprenadupphandling och anläggningsstart 2022.

2015 anlades den befintliga askgravlunden på Galärvarvskyrkogården. Gravskicket är populärt och askgravlunden beräknas bli fullbelagd inom två år. För att även i framtiden kunna möta upp efterfrågan på askgravar på Galärvarvskyrkogården planerar kyrkogårdsförvaltningen att anlägga en till askgravlund.

Under hösten 2020 gav kyrkogårdsförvaltningen i uppdrag till förvaltningens upphandlade landskapsarkitekter att ta fram ett gestaltungsförslag för en ny askgravlund på Galärvarvskyrkogården. Den nya askgravlunden planeras intill kyrkogårdsmuren i nordöst. På platsen står idag en ekonomibyggnad med intilliggande upplagsplatser. Askgravlunden kommer som minst att ta den östra upplagsplatsen i anspråk. Konsulterna kommer i gestaltungsförslaget att utreda om byggnaden helt eller delvis kan behållas på platsen och integreras i gestaltningen av askgravarna eller om ett rivningslov ska sökas.

Under 2021 kommer gestaltungsförslaget färdigställas, ett tillstånd från länsstyrelsen inhämtas, eventuellt rivningslov sökas, samt projektering och entreprenadupphandling att genomföras. Askgravlunden beräknas att anläggas under 2022.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.3. Stockholms infrastruktur främjar effektiva och hållbara transporter samt god framkomlighet

Marknaden utvecklas snabbt och fler eldrivna maskiner och handredskap för professionellt bruk kommer ut på marknaden. Problemet har varit kapaciteten på eldrivna maskiner och handredskap. Kyrkogårdsförvaltningen bidrar till KF mål genom att följa utvecklingen och kontinuerligt testa nya eldrivna maskiner och handredskap i professionell drift. Vid utbyte av fordon och maskiner ska miljöanpassade maskiner väljas. Allt fler elfordon och arbetsmaskiner med eldrift ska eftersträvas. Krav på drift med HVO-diesel ställs vid upphandling av dieseldrivna arbetsmaskiner. Målet är att skötseln av begravningsplatserna så långt det är möjligt ska utföras fossilfritt. Under 2021 planeras t.ex. Hässelby begravningsplats att skötas helt fossilfritt.

En ökad användning av eldrivna maskiner ställer också krav på fler förstärkning av elnätet i ekonomibygnader samt fler att fler ladd stationer måste byggas.

Nämndmål:

Kyrkogårdsnämnden bidrar till att skapa effektiva och hållbara transporter.

Beskrivning

Nämndens tjänstebilar byts ut till el- eller biogasdrivna fordon. På stadens begravningsplatser sker interna transporter i första hand med elfordon. Dieseldrivna entreprenadmaskiner drivs till stor del med HVO-diesel. Skypemöten uppmuntras för att minska transporter till arbetet. Tjänsteresor inom landet sker i första hand med tåg.

Förväntat resultat

Minskade utsläpp och effektivt transportarbete.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.4. Stockholm är en modern kultur- och evenemangsstad med en stark besöksnäring

Nämnden bidrar till KF mål genom att låta begravningsplatserna vara välbesökta kulturmiljöer vars värden bevaras, vårdas och vid behov även ska kunna utvecklas. Världsarvet Skogskyrkogården bidrar till besöksnäringen i Stockholms stad.

Nämndmål:

Kulturarvet på stadens begravningsplatser ska bevaras, vårdas och synliggöras

Beskrivning

En kulturhistorisk inventering av gravvårdar vid stadens begravningsplatser har genomförts och en bevarandeplan har tagits fram. En värdering av materialet med förslag till bevarandeplan kommer så småningom att överlämnas till Länsstyrelsen för ställningstagande. Renovering av gamla gravmonument, staket och gjutjärnsdetaljer sker framför allt vid Norra begravningsplatsen.

Vård- och underhållsplaner ska tas fram för samtliga begravningsplatser. Färdiga planer finns för Sandsborgskyrkogården, Galärvarvskyrkogården, Spånga kyrkogård, Hässelby begravningsplats, Brännkyrka kyrkogård och Västberga begravningsplats samt Bromma kyrkogård. Under året blir det aktuellt med att påbörja arbetet med en vård- och underhållsplan för Skogskyrkogården.

Samarbetet med Stockholms Stadsmuseum fortsätter, både vad gäller antikvariskt stöd vid underhålls- och upprustningsprojekt samt genom att muséet fortsätter att anordna visningsverksamhet, både vid världsarvet Skogskyrkogården och vid Norra begravningsplatsen.

Under 2021 kommer fortsatt bekämpning av almsjuka att prioriteras. Almsjukan har nu även drabbat Skogskyrkogården där almar i det stora entrélandskapet nu har insjuknat. Flera av almarna har visat symtom på almsjuka, även en alm i meditationslunden "Almhöjden" på Skogskyrkogården. Fler av almarna på Brännkyrka kyrkogård och Norra begravningsplatsen är också sedan tidigare hårt drabbade. Vaccinering prövas som metod för att förhindra spridning bland annat på almar på Norra begravningsplatsen och nu även på Skogskyrkogården. Ett fördjupat samarbete är önskvärt med stadens trädansvariga och Solna stad för att göra gemensamma insatser mot almsjukan och andra trädjukdomar.

Allhelgonahelgen, Julafton, Mors och Fars dag är dagar där antalet besökare är stort på begravningsplatserna. Vid allhelgonahelgen beräknas ca 100 000 besökare vid begravningsplatserna och då planeras för sedvanliga aktiviteter med öppna kapell, musik i kapellen och personal på plats som kan svara på frågor och hjälpa anhöriga med att hitta graven.

Förväntat resultat

Ett vårdat, mer tillgängligt och mer attraktivt kulturarv.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Framtagande av vård- och underhållsplaner	2016-01-01	2024-12-31
Föryngring av träd och annan vegetation	2016-01-01	2022-12-31
Projektering och renovering av krematoriekapellen på Skogskyrkogården	2018-01-01	2023-12-31
Restaurering av gravvårdar med kulturhistoriskt värde	2015-01-01	2025-12-31
Utredning av nytt staket samt renovering av grindar vid Norra begravningsplatsen	2018-01-01	2021-12-31
Utredning renovering av grindar Skogskyrkogården	2020-01-01	2021-12-31
Workshop kring åtgärdsplan och ersättningsalternativ för almarna på Skogskyrkogården.	2020-01-01	2021-12-31
Aterplantering av trädbestånd	2016-01-01	2021-12-31

Ett arbete med att ta fram trädvårdsplaner som kopplas till respektive vård- och underhållsplan kommer att påbörjas. Syftet är att utveckla och förankra strategier för hur de värden som kopplas till trädbeståndet ska bevaras, vårdas, stärkas och utvecklas. Ett hot mot dessa värden utgörs av trädrelaterade sjukdomar och skadegörare. Ett exempel på det är almsjuka där många sjuka almar har behövts fällas för att förhindra spridning till friska träd. På Skogskyrkogården har två hängalmar i nära anslutning till träden på almhöjden fällts under

2020. Arbetet med att ta fram en handlingsplan för hur dessa träd ska ersättas har påbörjats under 2020 och kommer fortsätta under 2021. För att säkerställa att olika åtgärdsalternativ utgår från rådande forskning har ett fördjupat samarbete med *Nature Based Solution Institute* inletts. Kyrkogårdsförvaltningen har som ambition att under våren presentera konkreta förslag till olika intressenter innan beslut om vald strategi fattas. Det vaccinationsprogram som pågått under många år kommer att fortsätta för att minska risken för spridning till friska träd.

Vid implementering av trädvårdsstrategierna används Artregistret, ett eget utvecklat verktyg som hjälper till med katalogisering, prioritering och dokumentation av trädvårdsinsatser under året. Detta verktyg används även vid framtagande av återplanteringsplaner vilket syftar till att sammanvägt hitta rätt träd till rätt plats. Återplantering för att ersätta träd som av någon anledning har behövts tas bort kommer prioriteras under 2021.

Skogskrematoriet invigdes den 21 juni 1940 av kronprins Gustaf Adolf (blivande Gustaf VI Adolf) tillsammans med prins Eugén. Efter nu mer än 80 år byggnaden i behov av omfattande reovering. Byggnaden är utvändigt under mark i stort behov av dräneringsarbete. Fasadputs är aldrig åtgärdat och måste till stora delar knackas ner alternativt lagas upp och färgas om.

Taken är till stor del låglutande och har under perioden 1960-1995 bytts ut från papp till skivtäckt kopparplåt, tätskikt på taken behöver troligtvis läggas om. Inre ytskikt är nedslitna med tiden och behöver bytas ut. Installationer är i sin helhet gamla och behöver bytas ut.

Vid Skogskrematoriet med kapell genomförs mer än hälften av kyrkogårdsförvaltningens alla ceremonier. Anläggning har omfattande behov av underhållsåtgärder. Förvaltningen fick i samband med tertialrapport 2 genomförandebeslutet av denna reovering återremitterat. Förvaltningen kommer under året gå igenom projektplanerna och återkommer med ett nytt genomförande beslut under hösten till nämnden.

Nämndmål:

Världsarvet Skogskyrkogårdens värden ska förvaltas och förmedlas

Beskrivning

Skogskyrkogården är sedan 1994 uppsatt på Unesco:s lista över världsarv som ska skyddas, bevaras, levandegöras och överlämnas till kommande generationer. Dess unika status och kulturmiljö förvaltas utifrån en framtagna förvaltningsplan.

Världsarvsrådet består av representanter från kyrkogårdsförvaltningen, länsstyrelsen, Stockholms stadsmuseum samt stadsträdgårdsmästaren och stadsarkitekten. Under 2021 ska världsarvsrådet ta ställning till hur den nationella världsarvsstrategin ska implementeras.

Världsarvet bidrar i hög grad till besöksnäringen i Stockholm. Att Stockholmare känner till "sitt" världsarv är en viktig del i Unesco:s strävanden att medvetandegöra världsarven -både ur ett lokalt och globalt perspektiv. Ett barn- och ungdomsperspektiv ska också finnas. Stockholms stadsmuseum sköter visningsverksamheten vid Skogskyrkogården på uppdrag av kyrkogårdsnämnden. Särskilda barnvisningar erbjuds till skolorna.

Världsarvet Skogskyrkogården är tillgängligt för besökare genom allmänna och bokningsbara visningar och ett säsongsöppet Visitors Center. Hemsidan

www.skogskyrkogården.stockholm.se stödjer besökare och intresserade innan, under och efter besöket. Den hjälper till vidare kunskap och erbjuder kartguider på åtta språk. Audioguider har tagits fram för att förbättra tillgängligheten och kunskapen om världsarvet.

Förväntat resultat

Ökad medvetenhet om världsarvet och dess värden. Ett tillgängligt och uthålligt besöksmål i Stockholm.

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
Andel Stockholmare som känner till att Skogskyrkogården är ett världsarv	61 %		År

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Implementera ett program för hållbar turism i samverkan med Stockholms Stadsmuseum	2019-01-01	2021-12-31
Utveckla indikatorer för världsarvet Skogskyrkogården.	2019-01-01	2021-12-31

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.5. Stockholm är en hållbar stad med en god livsmiljö

Nämnden bidrar till KF mål framför allt genom att fokusera miljöarbetet mot åtgärder mot buller, på hållbar energianvändning, hållbar mark- och vattenanvändning samt återvinning av avfall. Under 2021 läggs också särskilt fokus kring Agenda 2030-målet nr 15 som handlar om biologisk mångfald.

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
 El- och värmeproduktion baserad på solenergi	25 MWh	4 560 MWh	År
 Minskning av CO ₂ e till 2023	30	Tas fram av nämnd/bolagsstyrelse	År
 Totalt köpt energi i stadens verksamheter	3 GWh	1945 GWh	År

Nämndmål:

Nämnden bidrar till att skapa en hållbar livsmiljö

Beskrivning

Nämnden arbetar för att minska koldioxidutsläpp genom att bland annat ha en krematorieverksamhet som helt drivs av biogas. Överskottsvärme från driften kan tas om hand för att värma ceremonilokaler och krematorierna. Därutöver arbetar nämnden med att ersätta oljepumpar med värmepumpar, förbättra isoleringen i byggnader, att använda mer elektriska maskiner för skötsel mm. Nämnden avser att under året ta fram uppföljningsbar statistik för nämndens koldioxidutsläpp.

Förvaltningen använder inga kemiska bekämpningsmedel eller konstgödsel vid grönskötseln av begravningsplatserna. Komposteringsanläggningar finns på Skogskyrkogården och Norra begravningsplatsen där trädgårdsavfall omvandlas till trädgårdsjord. Övriga kyrkogårdar lämnar trädgårdsavfall till externa komposteringsanläggningar.

Energieffektiviseringar sker genom konvertering av eluppvärmda byggnader samt utbyte av belysningsarmaturer. En uppföljning av vattenanvändningen och trimning av bevattningsanläggningarna kan bli aktuellt under året.

Förväntat resultat

Minskade utsläpp, effektiv energianvändning, ökad återvinning, minskning av miljö- och hälsofarliga ämnen.

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
Andel biobränsle i stadens krematorier	100 %		År
Andel återvunnen metall efter kremation	100		År
Minskning ton CO ₂ e till år 2023	31		År
Vattenförbrukning (bevattning och fastigheter)	230 000		År

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Avveckling av oljeeldade värmepannor	2020-04-21	2023-09-30
Införande av nytt avfallssorteringskoncept	2015-01-01	2021-12-31
Medverka i stadens arbete med utveckling av biokol	2017-04-13	2021-12-31
Utbyte till LED ljuskällor inomhus och utomhus	2015-01-01	2021-12-31
Utveckla system för insamling av elektronikavfall	2017-04-13	2021-12-31

Förvaltningen ansöker om medel för klimatinvesteringar för två projekt. Det största projektet är att dra fjärrvärme till nya krematoriet för att använda för att kyla ner rökgaserna.

Miljöeffekten av detta en besparing i Stockholm Exergis fjärrvärmesystem genom minskad fjärrvärmeproduktion, beräknad till 700 000 kWh och beräknas minska koldioxidutsläppen med 58 450 kg/år. Den andra ansökan avser att minska de klimatpåverkande växthusgasutsläppen genom avveckling av oljeeldade pannor.

Nämndmål:

Stadens begravningsplatser är vackra och rofyllda kulturmiljöer med höga naturvärden.

Beskrivning

Stadens begravningsplatser och kyrkogårdar utgör viktiga gröna lungor i stadsmiljön. De är värdiga och rofyllda platser för den enskilde besökaren. Under året fortsätter arbetet med att ta fram vård- och underhållsplaner som också inkluderar de gröna kulturvärdena.

Under 2021 kommer särskilt fokus läggas på det Globala Agenda 2030-målet som handlar om "Liv på land", det vill säga om den biologiska mångfalden. Utbildningsinsatser kring biotopvärden ska genomföras och aktualisering av skötselplanerna kan bli aktuellt.

Förväntat resultat

Begravningsplatserna är uppskattade besöksmål. Den biologiska mångfalden ska öka. Bullret ska minska.

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
-----------	--------	-------------	--------------

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
♀ Andel besökare som upplever Stockholms begravningsplatser som rofyllda	81		År

Gravrättsinnehavare med skötselavtal erbjuder perennalternativ men fortfarande så planteras årligen ca 140 000 annueller ut på begravningsplatserna. Informationsinsatser ska genomföras inför skötselsäsongen 2021 för att om möjligt minska beställningen av annueller till förmån för perennplanteringar. Under 2021 kommer särskilt fokus läggas på det Globala Agenda 2030-målet som handlar om "Liv på land", det vill säga om den biologiska mångfalden. Begravningsplatserna har ofta ett rikt växt- och djurliv med höga biotopvärden. Det har tidigare genomförts biotopinventeringar av begravningsplatserna och det har tagits fram en skötselplan i anslutning till inventeringarna. Utbildningsinsatser kring biotopvärden ska genomföras och aktualisering av skötselplanen kan bli aktuellt. För att minska ljudförureningen på begravningsplatserna ska bulleraspekterna vägas in vid utbyte av maskiner.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Utbildningsinsatser och skötselplaner för att öka biologisk mångfald	2020-01-01	2022-12-31

KF:s inriktningsmål:

3. En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

Effektivitet och resurshushållning präglar nämndens verksamhet. Alla medarbetare ska bidra till att skapa en bra arbetsplats som kännetecknas av hög kompetens, ett professionellt och etiskt förhållningssätt, delaktighet och ansvarstagande, hög trivsel, ett öppet och bra arbetsklimat samt låg sjukfrånvaro. Upprustning av verksamhetslokaler görs för att skapa bättre arbetsmiljöer och förbättra servicen till besökarna.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.1. Stockholm har en budget i balans och långsiktigt hållbara finanser

Nämnden bidrar till KF mål genom en god ekonomisk planering, en aktiv ekonomistyrning och en transparent uppföljning av verksamheten

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
♣ Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	100 %	Tertial
♣ Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	100 %	Tertial
♣ Nämndens prognossäkerhet T2	+/-1 %	+/- 1 %	År

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
♣ Kyrkogårdsnämnden ska tillsammans med kommunstyrelsen utreda begravningsavgiftens framtidanivå utifrån nämndens kostnader och behov	2021-01-01	2021-12-31

Nämndmål:

Nämndens verksamhet ska präglas av god budgethållning

Beskrivning

Förvaltningsledningen följer upp ekonomin månadsvis. Särskilt fokus är på kostnader för underhållsåtgärder, uppföljning av investeringsbudgeten samt erhållna intäkter.

I samband med tertialrapport 2 sker också uppföljning av verksamhet och ekonomi med förvaltningschefen.

Förväntat resultat

Effektivitet och transparens. Chefer och medarbetare ska ha god kunskap om hur budgeten fördelas och följs upp. Beredskap ska finnas för justeringar under året. Prognossäkerheten ska vara god.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.2. Stockholm använder skattemedlen effektivt till största nytta för stockholmarna

Nämnden bidrar till KF mål genom att utveckla förvaltningens långsiktiga underhållsplanering. Under 2021 kommer en utvärdering göras av vilket administrativt stöd detta kommer att kräva.

Förvaltningen är sin ringa storlek till trots personalintensiv varför det är viktigt alla medarbetare kan bidra till att skapa en bra arbetsplats som kännetecknas av hög kompetens, ett professionellt och etiskt förhållningssätt, delaktighet och ansvarstagande, hög trivsel, ett öppet och bra arbetsklimat samt låg sjukfrånvaro. Medarbetare och chefer erbjuds löpande kompetensutveckling utifrån behov och individuella kompetensutvecklingsplaner.

Indikator	Årsmål	KF:s årsmål	Periodicitet
 Aktivt Medskapandeindex	78	82	År
 Andel upphandlade avtal där kontinuerlig uppföljning genomförts	100 %	90%	År
 Andel upphandlingar där marknaddialog har genomförts	50 %	Tas fram av nämnd/styrelse	År
 Index Bra arbetsgivare	77	84	År
 Sjukfrånvaro	5,5 %	Tas fram av nämnd/styrelse	Tertial
 Sjukfrånvaro dag 1-14	2,8 %	Tas fram av nämnd/styrelse	Tertial

Nämndmål:

Kyrkogårdsnämnden ska vara en bra arbetsgivare

Beskrivning

Förvaltningen har ca 100 tillsvidareanställningar och 150 säsongsanställda kyrkogårdsarbetare.

Alla medarbetare ska bidra till att skapa en bra arbetsplats som kännetecknas av hög kompetens, ett professionellt och etiskt förhållningssätt, delaktighet och ansvarstagande, hög trivsel, ett öppet och bra arbetsklimat och låg sjukfrånvaro.

Förvaltningen prioriterar en god arbetsmiljö och regelbundna utbildningsinsatser inom det systematiska arbetsmiljöarbetet. Medarbetare och chefer erbjuds löpande kompetensutveckling utifrån behov och individuella kompetensutvecklingsplaner. Alla medarbetare erbjuds en friskvårdssubvention samt en friskvårdstimme per vecka.

Tillsammans ska vi ha ett helhetsperspektiv och en övergripande kännedom om förvaltningens olika delar. Det ska kännetecknas av att vi tar tillvara på och ser till att goda exempel sprids i organisationen, liksom att skapa goda förutsättningar för ett tydligt, närvarande och hållbart ledarskap då det utgör essensen för en god arbetsmiljö och ett bra arbetsklimat.

Förväntat resultat

En bra arbetsplats som kännetecknas av hög trivsel, låga sjuktal samt ett öppet och bra arbetsklimat.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Upprustning av personallokaler vid kv 15 C på Norra begravningsplatsen	2019-01-01	2021-12-31
Upprustning av verksamhetslokaler vid kvarter 21, Skogskyrkogården.	2019-01-01	2021-12-31

Nämndmål:

Medarbetare och chefer ska ha rätt kompetens, ett etiskt förhållningssätt samt ge ett värdigt bemötande

Beskrivning

Etiska aspekter ska ständigt vara närvarande i det dagliga arbetet och ska följas upp vid arbetsplatsträffar och medarbetarsamtal.

Förvaltningen följer också rekommendationer i dokumenten "Etiska riktlinjer vid gravgrävning" och "Risker och etiska aspekter vid gravgrävning" från Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation.

Medarbetarnas kompetensutveckling och individuella kompetensutvecklingsplaner följs upp vid medarbetarsamtalen. Varje enhet och avdelning gör uppföljningar av kompetensutvecklingsbehoven på en mer övergripande nivå.

Förväntat resultat

Kompetenta medarbetare, nöjda kunder och besökare.

Redovisning av ekonomi

Nämndens ekonomiska förutsättningar

Driftbudget	Budget 2020	Budget 2021
Kostnader	Mkr	Mkr
Förvaltningschef, nämnd och stab	7,5	10,0
Begravnings- och serviceavdelningen	100,5	100,5
Tekniska avdelningen	44,2	44,2
Administrativa avdelningen	30,5	30,5
Kapitalkostnader	33,3	33,3
Summa kostnader	216,0	218,5
Intäkter		
Avgifter	15,0	15,0
Fonduttag	10,0	10,0
Övrigt	11,5	11,5
Summa intäkter	36,5	36,5
Netto	179,5	182,0

Driftbudgeten ökar med 2,5 mnkr jämfört med 2020 för 1 mkr rekrytering av specialistfunktioner och 1,5 mkr för arbetet med att öka den biologiska mångfalden. Utöver nämndens budget finns 2,0 mnkr för feriearbeten och handledning av feriearbetare avsatta i central medelsreserv till kyrkogårdsnämnden.

Investeringar

Investering	Budget 2021
Järva begravningsplats	80,0
Ceremonilokal Strandkyrkogården, upprättande av ny detaljplan samt projektering och upphandling	2,0
Ekonomibyggnad 15c	20,0
Övrigt*se nedan	30,0
Summa	132,0

Investeringsbudgeten för 2020 är 132 mnkr, varav 80 mnkr är avsatta för Järva begravningsplats. För arbetslokalen på norra begravningsplatsen som skadades efter brand avsätts 20 mkr och för projektering av ett kapell på Strandkyrkogården 2 mnkr. Övriga investeringsmedel fördelas av nämnden till andra angelägna investeringar.

Efter flera överklaganden kommer byggnationen av den nya begravningsplatsen på Järvafältet igång i början på året. De markarbeten som den första entreprenaden innehåller beräknas i allt väsentligt vara klar i december. I maj beräknas den nya ekonomibyggnaden på Norra

Begravningsplatsen vara klar för inflyttning.

Övriga investeringar

Det kontinuerliga underhållet/förvaltningen av nämndens fastigheter (mark och anläggningar) sker i stor utsträckning i form av enskilda investeringar. Dessa kan kopplas till särskilda behov vilka framgår av följande tabell. Investeringar kopplade till att säkerställa driften delas i två underliggande kategorier dels åtgärder riktade mot arbetets genomförande (A) dels åtgärder riktade mot att lösa ett utökat behov av gravplatser (B). Vidare särredovisas investeringar som görs för att öka tillgänglighet och säkerheten varvid de förra kontinuerligt påverkas av lagstiftningens utveckling. Särskilda vård och underhållsplaner finns för några begravningsplatser. Till dessa kopplas bland annat investeringar med särskilt fokus mot kulturhistoria. Avslutningsvis avdelas varje år investeringsmedel till större underhållsåtgärder på fastigheter.

Begravningsplatsernas behov av åtgärder skiljer sig åt då vissa till delar är under fortsatt utveckling mens andra i princip är klara i form och innehåll. Förutom den nya etableringen av en begravningsplats på Järvaområdet är det främst Strandkyrkogården, Norra begravningsplatsen, Skogskyrkogården och på sikt Räcksta begravningsplats som har större pågående utvecklingsprojekt.

Byggnadsdel-system-process	Varför ska det utföras?	Åtgärd	Kostnad
Värmesystem Bromma	Klimathandlingsplanen	Oljepanna ersätts med Värmepump och elpanna	1 500
Fastighetssystem-Energiuppföljning	Klimathandlingsplanen	Upphandling	500
Åtgärder kopplade till VoUp	Kulturhistoria	Åtgärder enligt Vård- och underhållsplaner	500
Förlängning gjutjärnstaket Norr	Kulturhistoria	Utredning förlängning av gjutjärnsstaket	300
Renovering av Wetterstedtska gravkoret	Kulturhistoria	Renovering av Wetterstedtska gravkoret	1 000
Renovering av entrégrindar Norra begravningsplatsen	Säkerhet	Utred Nyttillverkning samt läsbarhet-automatisering	300
Renovering av entrégrindar - Skogskyrkogården	Säkerhet	Säkerställa läsbarhet, renovering och ev automatisering	500
Infart ,Ekonomibygnad Kv 21	Säkerställa driften (A)	Motordrivna portar installeras	1 000
Krematorieugnar Räcksta krematorium	Säkerställa driften (A)	Nytt styrsystem, projektering	100
Manövrering dörrar Räcksta krematorium	Säkerställa driften (A)	Dörrstyrnings system, utredning utbyte	100
Reservkraft Räcksta krematorium	Säkerställa driften (A)	Utredning och projektering	100
Krematorieugnar Nya krematoriet	Säkerställa driften (A)	Om murning mm.	2 500
Utbyte maskiner	Säkerställa driften (A)	Utbyte av maskiner	2 500
Minneslund Galärvarvskyrkogården	Säkerställa driften (B)	Upprustning smyckningsplats	300
Entré och nytt gravkvarter 14E Norr	Säkerställa driften (B)	Anläggande av ett nytt kistgravkvarter	2 000

Byggnadsdel-system-process	Varför ska det utföras?	Åtgärd	Kostnad
Ny askgravlund - Galärvarvskyrkogården	Säkerställa driften (B)	Utredning Framtagande av gestaltungsförslag	500
Åtgärder pga utvidgning Bromma	Säkerställa driften (B)	Åtgärder pga. utvidgning av kyrkogården	500
Nya askgravar (kvarter 25) - Skogskyrkogården	Säkerställa driften (B)	Utredning av programförslag, konsekvensanalys	1 700
Utvidgning kistgravar kvarter 10A Strand	Säkerställa driften (B)	Anläggande av kistgravskvarter	2 000
Skyltprogram	Tillgänglighet	Komplettering och utbyte av skyltning	1 000
Kvartersskyltar	Tillgänglighet	Komplettera och renovera befintliga kvartersskyltar	300
Beläggningsarbeten	Tillgänglighet	Asfaltering	2 000
Ramplösning, entreprenad Hässelby	Tillgänglighet	Ramp, saknas i dagsläget	1 000
Belysningsplaner	Tillgänglighet	Ljus- och mörkerplan för Brännkyrka/Västberga	500
Inköp möbler - Skogskyrkogården	Tillgänglighet	Inköp möbler Skogskyrkogården	1 000
Tillgänglighetsanpassning busshållplatser	Tillgänglighet	Utredning tillgängliga busshållplatser	500
Nya servicestationer kv 26 och 28 - Skogskyrkogården	Tillgänglighet	Anläggande av nya servicestationer	500
Ny entré - Strandkyrkogården	Tillgänglighet	Anläggande av ny entré	1 500
Renovering av minneslund - Hässelby begravningsplats	Tillgänglighet/Kulturhistoria	Nytt konstverk/vattenspiel	500
Materialgårdstak Räcksta	Underhåll av fastighet	Nytt materialgårdstak inkl. smide	1 000
Grund och fasadrenovering Spånga kapell	Underhåll av fastighet	Ev övertagande av Svenska kyrkan?	500
Yttertak Räcksta krematorium	Underhåll av fastighet	Koppar och plåttak behöver bytas	1 000
Värmesystem Norra kapellet	Underhåll, Effektivisering	Inst värme i fd kylrum	800

Tabellen ovan visar hur förvaltningen inom ramen för 30 Mkr planerar att prioritera åtgärder av investeringskaraktär för 2021.

Behovet av åtgärder följs upp inom respektive avdelning vid månadsvisa avdelningsmöten. Uppkomna behov av omprioritering av planerade åtgärder rapporteras till förvaltningsledningen.

Två gånger per år följer förvaltningsledningen upp de prioriterade åtgärderna och ser om behov finns av omprioriteringar på grund av under året akut uppkomna behov av åtgärder.

Försäljningar av anläggningstillgångar

Resultatenheter

Verksamhetsprojekt (driftprojekt)

Budgetjusteringar

Omslutningsförändringar

Kyrkogårdsnämnden beslutar om omslutningsförändring om 8 mnkr på grund av ökade intäkter från kremationer åt andra huvudmän samt för återbetald koldioxidskatt.

Medel för lokaländamål

Övriga ekonomiska redovisningar

Ersättning till församlingar som förvaltar allmänna och enskilda begravningsplatser

I Stockholm finns 12 församlingar som förvaltar allmänna begravningsplatser utan att vara huvudman för begravningsverksamheten. Stockholms kyrkogårdsnämnd har, enligt Begravningslagen, rätt att lämna ett skäligt bidrag till driften till den församling som är innehavare och vill behålla förvaltningen av sin begravningsplats. Huvudmannens bidrag till församlingarna har utgått från de kostnader församlingarna haft för förvaltning av sina begravningsplatser/kyrkogårdar/kolumbarier.

Den 1 januari 2017 trädde ett nytt statligt ersättningssystem i kraft som ersatt det tidigare clearingssystemet. Det nya ersättningssystemet gäller den som innehar enskild begravningsplats och den som innehar allmän begravningsplats utan att vara huvudman. Det nya ersättningssystemet består av två ersättningsbelopp. En gravsättning utan gravrätt (minneslund/askgravlund) ersätts med 1191 kr. En gravsättning med gravrätt (kistgrav/askgravplats/kolumbarium) ersätts med 29 775 kr (1191 kr X 25 år). Ersättningsnivåerna kommer att omprövas vart femte år.

I samband med införandet av de nya ersättningsbeloppen för gravsättning gjordes en översyn av bidragsgivningen till församlingarna. Bidragen för 2021 utges i ett till församlingarna garanterat belopp. Det finns församlingar som har få gravsättningar men som har kostnader för drift och underhåll och som därför inte kompenseras fullt ut av de nya ersättningsnivåerna. Garantibeloppets storlek bygger därför på det bidrag som nämnden tidigare gett församlingarna. Skulle antalet gravsättningar och ersättningarna för dessa överstiga garantibeloppet kan församlingen tillgodoräkna sig hela ersättningen.

Genom förändringen ska det nya högre ersättningsbeloppet från 2017 i princip täcka framtida underhåll av anläggningarna. Extra bidrag för ex. underhåll av kulturhistoriska värden och tillgänglighetsanpassningar kommer i princip inte att delas ut. Undantag kan medges om nämnden i särskilt ärende tar ställning till särskilt äskande.

Nämnden föreslås ge 12 av stadens församlingar som förvaltar allmän begravningsplats oförändrade garantibelopp enligt följande år 2021.

De enskilda huvudmännen såsom Judiska församlingen, Katolska församlingen och Stiftelsen Stora Sköndal bedriver begravningsverksamhet på egen mark. Dessa begravningsplatser är inte allmänna begravningsplatser. De ges ersättning per gravsättning inom det nya ersättningssystemet och omfattas inte av garantibelopp.

Förväntad kostnad utöver garantin	1958
Adolf Fredriks församling	774
Domkyrkoförsamlingen /Stockholms stift	629
Engelbrekts församling	389
Farsta församling	458
Gustav Vasa församling	1 341
Hedvig Eleonora församling	415
Hägerstens församling	944
Högalids församling	838
Katarina församling	995
Maria Magdalena församling	675
S:t Johannes församling	998
Västermalms församling	1 586
Summa	12 000

Särskilda redovisningar

Agenda 2030

Nämndens process för arbetet med Agenda 2030

Kyrkogårdsnämnden bidrar till det strategiska arbetet för ett genomförande av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 genom att i begravningsverksamheten säkerställa alla trosbekännelsers och därigenom nationella minoriteters möjlighet att följa religiösa riter och sedvänjor. Genom ett inkluderande förhållningssätt såväl i kundtjänsten som vid ceremonier grundläggs ett jämställt och hbtq-säkrat möte med alla invånare. Särskild respekt för barns rättigheter ska visas vid begravningar av minderåriga men även vid de fall då medling kring begravningsfrågor genomförs.

Genom ett framåtriktat arbete bidrar nämnden till de strategiska målen kring ökat tillgänglighet för personer med funktionsvariationer. Avslutningsvis väljer nämnden de tekniska lösningar som i längden ger minsta klimatavtryck.

Systematiskt kvalitetsarbete

Varje enhet tar i samband med verksamhetsplaneringen fram kvalitetsgarantier för verksamheten. Garantierna går igenom av förvaltningschefen och som också godkänner dem. I samband med uppföljningen av tertiärrapport två träffar förvaltningschefen varje enhetschef och gör en verksamhetsuppföljning och ekonomiavstämning.

Övrigt

Nämndens arbete med jämställdhetsintegrering

Statistik över gravrättsinnehavare har gått igenom för att utröna skillnader avseende kön. Det är ett något högre antal kvinnor som är gravrättsinnehavare men detta kan kopplas till demografiska orsaker.

I brukarenkäter kan en signifikant skillnad uppfattas utifrån kön och det är upplevelsen av tryggheten på begravningsplatserna. En något högre andel av kvinnorna upplever sig otrygga på begravningsplatserna. Därför har vi utifrån denna jämställdhetsanalys valt att rikta fokus på insatser som kan medverka till att öka andelen kvinnor som upplever att begravningsplatserna är trygga.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom förvaltningsledningen och behandlats i förvaltningsgrupp 2021-02-03.

Svante Borg
Förvaltningschef

Bilagor

- 1. Bilaga 1: Ansökan om projekt medel för klimatinvestering fjärrvärme(1)*
- 2. Bilaga 2: Ansökan om medel för klimatinvesteringar oljepannor (1)*
- 3. Bilaga 3: Ansökan medel för trygghetsskapande åtgärder 2021*
- 4. Bilaga 4: Ansökan medel för trygghetsskapande åtgärder 2021 Norra och skogen*
- 5. Bilaga 5: Bilaga Kompetensförsörjningsplan*
- 6. Bilaga 6: KN VP2021*
- 7. Bilaga 7: Plan för upphandling 2. 2021 (1)*
- 8. Bilaga 8: investeringar 2021-2026*
- 9. Bilaga 9: Väsentlighets- och riskanalys samt internkont (1)*

Bilagor kan rekvireras från registrator.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Svante Borg, Förvaltningschef	2021-02-02

Remiss Stockholm stads
trygghetsprogram 2020-2023

10

2020/02246

Stockholms stads Trygghetsprogram 2020-2023

[stockholm.se](https://www.stockholm.se)

Innehållsförteckning

Inledning	4
Begreppsram	7
Hur staden arbetar brottsförebyggande och trygghetsskapande	9
Uppdrag och ansvar	9
Struktur för arbetet	10
Samverkan	14
Stadens trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete.....	17
Arbete i stadens offentliga miljö	17
Förebyggande arbete	21
Riktade sociala insatser	22
Stadsutveckling	25
Verktyg och stöd	28
Kommunikation.....	28
Att mäta brottslighet och otrygghet i Stockholms stad	29

Inledning

Att Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo, vistas och verka i är det övergripande målet för stadens samlade brottsförebyggande, trygghets- och säkerhetsarbete och ett ansvar som sträcker sig över samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Genom att långsiktigt minska bakgrundsorsakerna till brott och otrygghet som segregation, ekonomisk och social utsatthet, otrygga familjeförhållanden och planering och skötsel av den offentliga miljön ska staden nå målet att inte ska ha några särskilt utsatta eller utsatta områden samt halverat otryggheten till år 2025.

Brottslighet och otrygghet hänger ofta ihop och det påverkar Stockholmarens frihet och livskvalitet. Brott kan vara allt ifrån mindre överträdelser till händelser som är så allvarliga att de påverkar beteenden, att vi till exempel inte vill gå till vissa platser eller att vi håller oss helt inne på kvällstid. Oro för brott kan leda till en känsla av otrygghet och otrygghet påverkar vår livskvalitet. Utöver brottslighetens effekter på människors trygghet, välmående och livskvalitet innebär brottslighet också kostnader på kort och lång sikt. Brottsligheten kan också leda till att vissa områden blir mindre attraktiva för boende och för näringsidkare.

Staden har en central roll i arbetet med att öka trygghet och minska brottslighet i samhället. Inom staden finns ett flertal verktyg som bidrar till ett effektivt och kunskapsbaserat lokalt brottsförebyggande arbete. Arbetet återfinns såväl i skola och socialtjänst som i arbetet med att utveckla en ren, attraktiv och trygg stadsmiljö.

Stadens trygghetsprogram, som också utgör stadens brottsförebyggande program, tydliggör att stadens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete är prioriterat och förankrat och att samsyn gäller för syfte och mål med verksamheten. Programmet ger en struktur för hur stadens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete ska planeras, genomföras, kommuniceras och följas upp.

Programmet ska också vägleda stadens verksamheter i att bedriva ett målmedvetet brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete som utgår från aktuell data, kartläggningar, orsaksanalyser och väl övervägda åtgärder samt tydliggöra vikten av en långsiktig planering och samverkan internt i staden och med externa aktörer.

Slutligen ska programmet säkerställa att arbetet utgår från stadens samlade hållbarhetsarbete i Agenda 2030 och genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv, barnperspektiv, funktionshinderperspektiv, hbtq-perspektiv samt äldreperspektiv.

Koppling till andra styrdokument

Nära kopplat till trygghetsprogrammet finns även andra av staden beslutade styrdokument som också styr mot målet om en trygg, säker och välskött stad. I säkerhetsprogrammet beskrivs bland annat inriktning för krisberedskap, civilt försvar, säkerhetsskydd och informationssäkerhet, olycksförebyggande arbete samt arbetet mot otillåten påverkan och hot och våld mot anställda.

Trygghetsprogrammet sätter ramarna kring stadens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete och beskriver processen för samverkan samt de områden inom staden som är mest aktuella för att bedriva den sortens arbete. Det finns i staden en mängd andra beslutade program, riktlinjer och stödmaterial som på en mer detaljerad nivå beskriver delar av arbetet.

Ett exempel på ett nära sammankopplat styrdokument är överenskommelsen mellan staden och Polisregion Stockholm. Överenskommelsen fastställer hur samverkan ska ske mellan organisationerna i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet, mycket i linje med metoder och ramverk i föreliggande program. I bilagan till den övergripande samverkansöverenskommelsen framgår vilka områden som är mest prioriterade i det gemensamma arbetet just nu. Dessa är:

- Riktat arbete mot avgränsade platser och utsatta områden
- Unga i risk för kriminalitet
- Avhopparverksamhet för kriminella
- Särskilt utsatta och sårbara brottsoffer
- Otillåten påverkan
- Skolan som brottsplats
- Arbetet mot våldsbejakande extremism
- Otillåtna bosättningar
- Ordningsvakter
- Kamerabevakning

Ett annat exempel är Strategin för att minska risken för att barn, unga och unga vuxna dras in i kriminalitet. Strategin syftar till att skapa förutsättningar för ett strukturerat, kontinuerligt och långsiktigt arbete för att minska risken att barn, unga och unga vuxna dras in i kriminalitet. Strategin utgår från fyra övergripande prioriterade utgångspunkter:

- Systematisk samhandling
- Förskola, skola och fritid som skyddsfaktor
- Våldsprevention med ett jämställdhetsperspektiv
- Civilsamhället

Information om och vägledning till aktuella styrdokument och stödmaterial finns samlat på stadens intranät.

Styrning och uppföljning

Det brottsförebyggande och trygghetskapande arbetet ska integreras i stadens ordinarie styr- och ledningsmodell.

Kommunfullmäktiges mål om att Stockholm ska vara en trygg, säker och välskött stad att vistas och bor i är det övergripande målet.

Nämnder och bolagsstyrelser ska i samband med ordinarie verksamhetsplanering formulera egna mål och aktiviteter med utgångspunkt i trygghetsprogrammet och stadens budget. Mål och aktiviteter ska på ett tydligt sätt leda till utveckling av det egna arbetet och bidra till den övergripande måluppfyllelsen.

Uppföljning ska genomföras inom ramen för den ordinarie uppföljningen av kommunfullmäktiges mål och budget. Nämnder och bolagsstyrelser ska bidra till goda beslutsunderlag genom lokala lägesbilder och orsaksanalyser som bygger på både kvalitativa och kvantitativa källor. Kommunstyrelsens trygghetsutskott kommer löpande att få en fördjupad uppföljning av målet med lägesbild från nämnderna och bolagsstyrelserna samt aktuell utveckling av relevanta indikatorer och nyckeltal.

Styrning och uppföljning integreras med fördel på olika nivåer med det arbete som bedrivs inom ramen för överenskommelsen med Polisregion Stockholm.

Begreppsram

Inom det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet används en rad olika begrepp. För att Stockholms stads arbete ska bli tydligt presenteras nedan de begrepp staden väljer att använda. Begreppen är hämtade från lagtext, från Brottsförebyggande rådet och från polisen.

Brott

Brott är en handling som är belagd med straff i svensk lag.

Otrygghet

Att vara otrygg innefattar oro för att utsättas för brott, oro för att närstående ska utsättas för brott, oro över brottsligheten i stort och en mer allmän känsla av otrygghet.

Brottsförebyggande arbete

Brottsförebyggande arbete, eller brottsprevention, syftar till att minska, begränsa eller eliminera brottslighet och dess skadeverkningar. Det brottsförebyggande arbetet delas vanligen in i två delar: social respektive situationell brottsprevention. Den första syftar till att på längre sikt påverka de förhållanden som påverkar brottsbenägenhet medan den senare riktar in sig på att försvåra tillfällena för kriminalitet i de situationer där brott kan uppstå, samt att motverka bortförklaringar (neutralisering) av den egna kriminella handlingen.

Situationell prevention

Att förhindra eller försvåra att brott begås genom att förändra den aktuella platsen eller situationen där brott kan begås. Fordonshinder, kameror, ordningsvakter, belysningsåtgärder och siktförbättrande åtgärder är exempel på situationell prevention.

Social prevention

Att påverka människors benägenhet att begå brott genom att förstärka individens förmåga till självkontroll och genom att stärka de sociala banden till samhället. Tidigt föräldrastöd, deltagande i förskola, en välfungerande skolgång och riktade sociala insatser är exempel på social prevention.

Trygghetsskapande arbete

Trygghet innebär att känna tillit till sina medmänniskor och att känna säkerhet. För att känna sig trygg krävs även en avsaknad av rädsla, oro och risk. Motsatsen till trygghet är otrygghet. Oro och

rädsla för brott är en del av otrygghet och brottsförebyggande arbete har därmed en trygghetsskapande inverkan. Riktade trygghetsskapande åtgärder kan genomföras vars syfte inte primärt är att förhindra brott utan att öka tryggheten hos invånarna. Detta kan till exempel vara insatser som skapar en attraktiv och tillgänglig offentlig miljö för olika målgrupper, på torg eller i parker. Stadens uppsökande verksamheter såsom fältare och ordningsvakterna skapar trygghet genom synlighet, kontaktskapande dialog, information, råd och stöd.

Utsatt område och särskilt utsatt område

Ett *utsatt område* är ett geografiskt avgränsat område som karakteriseras av låg socioekonomisk status och en kriminell påverkan på lokalsamhället. Ett *särskilt utsatt område* kännetecknas också av allmän obenägenhet att delta i rättsprocessen, svårigheter för polisen att fullfölja sitt uppdrag, parallella samhällsstrukturer, våldsbejakande extremism och närhet till andra utsatta områden.

Hur staden arbetar brottsförebyggande och trygghetsskapande

Uppdrag och ansvar

- Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska utifrån sina respektive ansvarsområden utforma, vidta och följa upp åtgärder för att minska antalet brott och öka tryggheten för boende, besökare och företagare
- Stadsdelsnämnderna har ansvar för samordningen av det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet inom respektive geografiskt område
- Stadsdelsnämnderna ska leda det lokala arbetet enligt nedan beskrivna struktur för arbetet
- Facknämnderna och bolagsstyrelserna ansvarar för respektive verksamhetsområde och ska bidra med kunskap och resurser till stadsdelsnämndernas arbete när detta är påkallat
- Allt arbete ska kvalitetssäkras och följas upp så att rätt åtgärder genomförs mot ett identifierat problem

Stadens nämnder och bolagsstyrelser har i uppdrag att värna de grundläggande värden som samhället vilar på: demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter. Genomsyrandet av dessa betydande värden är en förutsättning för att skapa förtroende för stadens verksamheter vilket i sin tur bidrar till trygghet. Det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet i Stockholms stad ska bedrivas på såväl central som lokal nivå. Den centrala nivån utgörs av kommunstyrelsen och den lokala nivån utgörs av stadsdelsnämnder, facknämnder och bolagsstyrelser. Medarbetare i staden ska bidra i arbetet utifrån uppdrag och ansvar.

Central nivå

Den centrala nivån ska inrikta, samordna, stödja, följa upp och utveckla stadens samlade brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete utifrån kunskap om de mest framträdande utmaningar och behov. Kommunstyrelsen har det stadsövergripande ansvaret att leda och samordna arbetet.

Lokal nivå

Nämnder och bolagsstyrelser har ett långtgående ansvar som sträcker sig inom det egna verksamhetsområdet. Varje verksamhet ska säkerställa att arbetet kan bedrivas på ett fullgott sätt i enlighet

med gällande lagstiftning, relevanta riktlinjer, handlingsprogram, strategier och anvisningar samt att det finns kompetenser och resurser tillgängliga i den utsträckning som krävs. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska ha en utsedd samordnare som ansvarar för att samordna och förankra det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet, inklusive samverkan internt och externt. Om hinder uppstår i arbetet lokalt ska detta lyftas till den centrala nivån.

Chefers ansvar

Chefer i staden har ett särskilt ansvar för att säkerställa att trygghetsprogrammet sprids till berörda medarbetare inom verksamheterna och omsätts i praktiken genom ett målmedvetet brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete som utgår från kartläggningar, aktuell data, orsaksanalyser och väl övervägda åtgärder.

Chefer ansvarar för att verksamheten deltar i samverkan internt och externt för att nå det övergripande målet. För att utförandet ska nås av mål och struktur för arbetet är det viktigt att stadens avdelningschefer och enhetschefer är delaktiga i att förmedla innehållet samt ge tydliga direktiv om samverkan. Cheferna ansvarar för att tillsammans med medarbetare i ordinarie processer följa upp hur verksamhetens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete genomförs internt och i samverkan med aktuella aktörer externt.

Medarbetares ansvar

Medarbetare i stadens verksamheter ska ha kunskap om innebörden i stadens trygghetsprogram och om hur den egna insatsen bidrar till stadens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete. Medarbetare ska delta i samverkan internt och externt för att nå det övergripande målet i programmet. Medarbetare som särskilt har uppdrag inom trygghetsområdet ska ha en mycket god kunskap om stadens struktur för det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet och hur det bedrivs utifrån kartläggningar, aktuell data, orsaksanalyser och väl övervägda åtgärder

Struktur för arbetet

Strukturen för stadens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete har till stor del inhämtats från Brottsförebyggande rådets rapporter *Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete* (2016) och *Orsaksanalys i lokalt brottsförebyggande arbete* (2018) som beskriver processer för att utveckla och genomföra lokalt

brottsförebyggande arbete. För Stockholms stad är strukturerad samverkan internt mellan nämnder avgörande för ett effektivt brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete och nedan beskrivs processen. På vissa områden krävs samverkan med externa aktörer där polisen är särskilt viktig. Samverkansprocessen är ett kunskapsbaserat arbetssätt om hur lokala aktörer tillsammans ska arbeta brottsförebyggande. Samverkan i brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete innebär att aktörer samordnar och tillför sina specifika resurser, kompetenser och kunskaper för att minska risken för brott. Syftet med samverkan är att aktörer tillsammans skapar ett resultat som är mer än vad en part på egen hand kan åstadkomma.

Samverkansprocessen beskrivs i följande fem steg: arbete initieras, egna kartläggningar och orsaksanalyser, gemensam kartläggning, prioritering och målsättning, genomförande, uppföljning och sen börjar det om igen. De olika stegen är inte exakt avgränsade och arbetet går inte alltid framåt steg för steg eftersom ny information eller nya förhållanden kan innebära att omtag behöver göras.

Ett strukturerat samverkansarbete bidrar till att samverkan blir kontinuerlig och hållbar, gemensamma konkreta mål tas fram, tid och resurser avsätts till gemensamma åtgärder, mandat ges att fatta beslut och samverkan blir en del av ordinarie verksamhet. Syfte, mål, arbetssätt och organisation kan slås fast i en samverkansöverenskommelse.

Arbete initieras

Det första steget i processen berör verksamheters ledning där de ska fatta beslut om att samverka och skapar struktur och förutsättningar för samverkansarbete. Samverkan bör initieras om det finns ett behov, ett problem olika verksamheter kan och bör lösa tillsammans. Det kan handla om verksamhetsmål, budgetuppdrag eller helt enkelt om att man upptäcker ett problem som man bäst löser tillsammans.

Egen kartläggning

Lägesbild

Arbetet påbörjas genom att respektive aktör ta fram en egen lokal lägesbild som beskriver aktuella problem, lokala förhållanden, behov och resurser. I lägesbilden ingår både att inhämta kunskap från medarbetare samt aktuell data. Här ska resultat från stadens mätningar användas tillsammans med data från analysverktyget Trygghet på karta. Det är viktigt att reflektera över de resultat man

får fram då en ökad förståelse för vad brottslighet kan innebära ger samverkansaktörerna bättre förutsättningar att förebygga brott och minska allmänhetens rädsla för brott. Utifrån respektive lägesbild samlas kunskap om den lokala situationen.

Gemensam kartläggning, prioritering och orsaksanalys

När lägesbilden är färdig ska en prioritering göras. Om fler parter samverkan i arbetet och har tagit fram sina lägesbilder är det dags att lägga ihop dem och ta fram en gemensam lägesbild.

Prioritering

En prioritering för samverkan i det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet behöver därefter göras. När man utgår ifrån en gemensam bild av problemen innebär det att problem som aktörerna av någon anledning inte kan samverka om prioriteras bort.

Prioriteringen innebär att det brottsförebyggande arbetet avgränsas till förhållanden man har möjlighet att påverka och som båda parter har resurser till.

Orsaksanalys

Efter att en gemensam lägesbild har tagits fram och en prioritering av det gemensamma arbetet gjorts är det av vikt att fördjupa kunskapen genom att göra en orsaksanalys. Det handlar om att försöka förstå varför ett problem uppstår och analysera vilka tänkbara faktorer som kan leda till att ett brott sker vid en viss tid vid en viss plats. De olika stegen i en orsaksanalys är:

- förberedelse
- fördjupa kunskapen
- identifiera troliga orsaker
- testa antagandena och gallra
- välj ut och vidta åtgärder mot orsakerna

Genom att göra en strukturerad orsaksanalys undersöks omständigheter och förhållanden som leder till brottslighet. Om orsaksanalysen inte genomförs utan åtgärder sätts in enbart utifrån en lägesbild finns det risk att insatserna endast bekämpar symptomen, det identifierade problemet, och inte de bakomliggande orsakerna. Med utgångspunkt i orsaksanalysens resultat kan istället riktade och effektiva aktiviteter och åtgärder genomföras som är kopplade till orsakerna till problemen. Arbetet behöver sedan följas upp för att se om åtgärderna hade önskad effekt.

Genomförande

Det är nödvändigt att formulera gemensamma mål för de aktiviteter man ska genomföra.

Formulera mål

För att nå ett långsiktigt brottsförebyggande arbete är det viktigt att ta fram SMART:a mål, både kortsiktigt och långsiktigt. SMART står för:

- *Specifika mål* om hur en brottstyp eller ett avgränsat problemområde ska förändras
- *Mätbara mål* som gör att förändringen är mätbar – antal, tid procent eller attityder
- *Accepterade mål* där alla berörda är överens om att förändringen är eftersträvansvärd
- *Realistiska mål* där förändringen kan uppnås med de åtgärder som föreslagits inom utsatt tid
- *Tidsatta mål* där det finns en tidsram för när förändringen ska vara genomförd

De åtgärder som väljs i det brottsförebyggande och trygghets-
skapande arbetet ska ha en effekt på aktuellt problem och utgår
ifrån ett kunskapsbaserat arbetssätt.

Genomför åtgärderna

Genomförandet handlar om att avsätta resurser för att genomföra åtgärderna men även att ha förmåga att göra sådant som inte planerats för, beroende på till exempel förändringar i omvärlden, organisatoriska förändringar eller brister som upptäcks i planeringen.

Uppföljning

Det brottsförebyggande och trygghetskapande arbetet ska bedrivas med utgångspunkt i väl avvägda arbetssätt och insatser. Arbetet ska dokumenteras, inneha kortsiktiga och långsiktiga mål, följas upp och utvecklas löpande. Såväl styrning som uppföljning sker inom ramen för stadens ordinarie processer med mål, aktiviteter och uppföljning i ILS. Medarbetare i verksamheten ska ha vetskap om hur det strukturerade brottsförebyggande och trygghetskapande arbetet bedrivs och om aktuella mål och aktiviteter. Nämnder och bolagsstyrelser ska säkerställa att lämplig planering och uppföljning också genomförs med samverkansaktörer. Detta sker till exempel inom ramen för den övergripande samverkansöverenskommelsen med Polisregion Stockholm där arbetet struktureras centralt och lokalt utifrån lägesbilder, orsaksanalyser, insatser och uppföljning.

Samverkan

Utmaningarna inom trygghetsområdet gör att varje enskild verksamhet, nämnd eller bolagsstyrelse ofta har begränsat handlingsutrymme att agera på egen hand. Därför är det av största vikt att det finns en väl fungerande samverkan i det dagliga arbetet, både internt och externt med relevanta aktörer. För att nå en effektiv samverkan krävs utsedda funktioner som håller ihop och driver på samverkansarbetet. Därför ska alla nämnder och bolagsstyrelser utse en samordnare med tydliga mandat i det brottsförebyggande och trygghetsskapande samverkansarbetet. Samordnaren ansvarar för att signalera om samverkansarbetet inte ger den effekt som eftersträvas.

Om hinder uppstår i arbetet lokalt ska detta lyftas till den centrala nivån, kommunstyrelsen. För att nå målet om en trygg, säker och välskött stad är samverkan med berörda myndigheter och aktörer, framförallt Polisregion Stockholm, Region Stockholm, näringsliv och civilsamhälle, avgörande och samverkansformerna behöver ständigt utvecklas. Det är viktigt att de olika nivåerna beaktas.

Lokala exempel

- Lokala brottsförebyggande råd, styrgrupper eller motsvarande sammanslutningar finns i alla stadsdelsnämnder där olika aktörer deltar, polisen och utbildningsnämnden ingår alltid. Andra representanter kan vara arbetsmarknadsförvaltningen, bolagsstyrelser, näringsliv och civilsamhällesorganisationer.

- Platssamverkan där berörda nämnder och bolagsstyrelser, fastighetsägare, näringsliv, polis och andra aktörer samlas kring en gemensam vision och mål för en specifik geografisk plats.

Centrala exempel

- Övergripande samverkansöverenskommelse mellan staden och Polisregion Stockholm med struktur och organisation för arbetet
- Kommunstyrelsens trygghetsutskott och insatser i samverkan med polis, andra myndigheter och mellan nämnder – exempelvis ordningsvakter, trygghetskameror och arbetet med trygghetsinvesteringar
- Arbetsmarknadsinsatser för nyanlända mellan nämnder, civilsamhällesorganisationer och näringsliv

Samverkan kan bekräftas i en överenskommelse. En samverkansöverenskommelse är ett verktyg för att skapa struktur och systematik i samverkan. Den utgör ett gemensamt dokument, som beskriver de problem parterna valt att samverka kring. Överenskommelsen bidrar till att ge ett helhetsperspektiv och skapa samsyn på brotts- och otrygghetsproblemen, liksom roller och arbetsfördelning mellan parterna.

Samverkansöverenskommelsen utgår från berörda parter ansvarsområde, organisation och gällande lagstiftning. Det övergripande målet med samverkansöverenskommelsen är att stockholmarnas trygghet ska öka och att den faktiska brottsligheten ska minska. Genom samverkansöverenskommelsen betonas en prioritering av ökad säkerhet på de platser i staden där brottsligheten idag är hög. En strukturerad samverkan är nödvändig för att nå ett effektivt samordnat brottsförebyggande arbete som bidrar till ökad säkerhet och trygghet.

Samverkan med polisregion Stockholm

Staden samverkar med polisen både på lokal och på central nivå gällande exempelvis platssamverkan, trygghetsvandringar, våldsbejakande extremism, otillåten påverkan, evenemang, serveringstillstånd, kameror, supporterfrågor, sociala insatser till riktade grupper, med mera. Staden och polisregion Stockholm har tecknat en övergripande samverkansöverenskommelse som beskriver de prioriterade samverkansområdena där samverkan är särskilt påkallad på såväl lokal som central nivå.

Utöver den övergripande samverkansöverenskommelsen har samtliga stadsdelsnämnder lokala samverkansöverenskommelser med de lokala polisområdena som fastställer samverkansområden utifrån lokal lägesbilder, orsaksanalyser, aktiviteter och relevanta mål som följs upp. Berörda facknämnder och bolagsstyrelser involveras i arbetet både lokalt och centralt. Kommunstyrelsen ska i samarbete med stadsdelsnämnderna följa upp och förvalta de lokala samverkansöverenskommelserna med polisen.

Andra samverkanspartners

Region Stockholm

Stadens samarbete med Region Stockholm inbegriper både hälso- och sjukvårdsfrågor som rör till exempel missbruksbehandling, psykiatrisk vård, barn- och ungdomspsykiatri och uppsökande arbete i mödra- och barnhälsovården. Staden samarbetar också med Region Stockholm gällande trygghet i kollektivtrafiken och trygghetsinsatser som genomförs både strategiskt och lokalt. Ett utbyte sker också gällande statistiska underlag.

Näringslivet

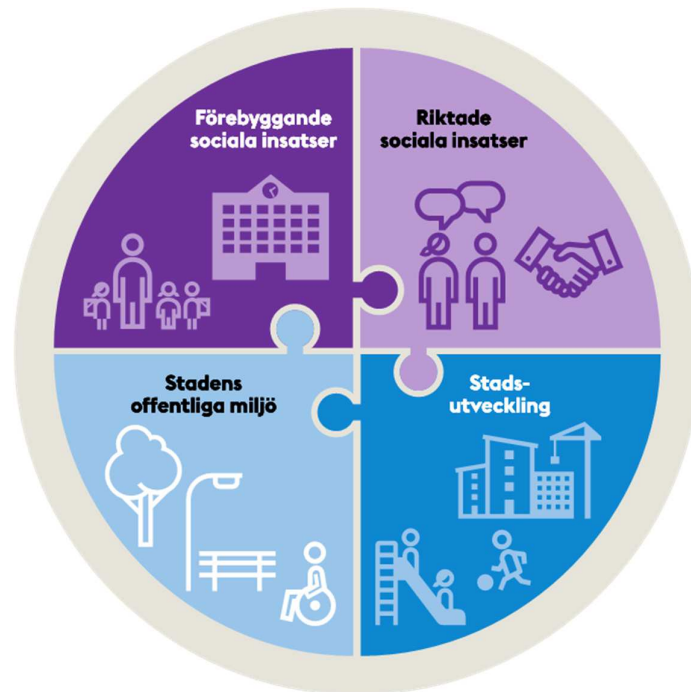
Ett gott företagsklimat bidrar till fler jobb och är avgörande för en växande stad där invånare kan få ett utbud av service i närområdet. Näringslivet skapar genom arbetsplatser en ökad dagbefolkning inom ett område då personer som pendlar till arbetet vistas på platsen dagtid tillsammans med de boende. Ett välbefolkat område skapar ett ökat utbud av service, handel och andra tjänster. Därmed kan ett närvarande näringsliv i stadens mer utsatta områden bidra till att boende erbjuds ett ökat utbud av service i närområdet samt möjliggöra möten mellan människor från olika delar av staden. Näringslivet är en viktig aktör i arbetet med platssamverkan kring en geografiskt otrygg plats.

Civilsamhället

Staden samverkar med civilsamhället bland annat genom olika former av nätverk och möten, föreningsstöd, idéburna offentliga partnerskap och tillhandahållandet av lokaler och mötesplatser. Civilsamhället spelar en viktig roll för människors deltagande i samhällslivet som i sin tur är trygghetsskapande. Civilsamhället kan också nå grupper av invånare som stadens verksamheter inte alltid gör. Ett välfungerande samarbete med civilsamhället kan därmed innebära att staden skapar möjlighet för fler kontaktytor med invånare, delaktighet och tillit. Stadens verksamheter ska fortsätta utveckla samarbetet och skapa goda förutsättningar för ett aktivt lokalt civilsamhälle.

Stadens trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete

Ett samordnat brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete handlar om allt från tidiga förebyggande insatser, riktade insatser med fokus på såväl brottsituationer, brottsutsatta och gärningspersoner till att utforma en tillgänglig och välskött stadsmiljö och skapa tillit för samhällets funktioner. Den fysiska utvecklingen av staden och upprustningen av den offentliga miljön ska ske samtidigt med satsningar på utbildning, arbete, företagande, service och kultur- och idrottsaktiviteter. Arbetet för att minska brottslighet och otrygghet involverar stadens samtliga nämnder och bolagsstyrelser. För att nå resultat behövs också en extern samverkan med aktörer som Polisregion Stockholm, Region Stockholm, näringsliv, civilsamhälle och andra kommuner.

Arbete i stadens offentliga miljö

Ett särskilt ansvar för stadens offentliga miljö ur ett brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektiv ligger på stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, miljönämnden och stadsdelsnämnderna. Trafiknämnden ska särskilt bistå

stadsdelsnämnderna vid gemensamma brottsförebyggande och trygghetsskapande insatser i den fysiska miljön. Stadsdelsnämnderna har ansvar för samordningen inom respektive geografiskt område. Stadsdelsnämnderna har ansvar för att driva platssamverkan. Trafiknämnden och stadsdelsnämnderna ska säkra kvalitén av skötsel och åtgärder i stadens offentliga rum samt säkerställa att åtgärderna genomförs i tid och följs upp. Kommunstyrelsen stödjer, samordnar och följer upp de insatser som genomförs. För att uppnå resultat ska samverkan initieras med andra relevanta facknämnder och bolagsstyrelser samt andra berörda aktörer som exempelvis Polisregion Stockholm, Region Stockholm, näringsliv och civilsamhället.

Upprustningen av bostäder och fysisk omvandling av den offentliga miljön är en drivande kraft i stadens utveckling. Det är av vikt att säkerställa att trygghetsskapande faktorer tillgodoses och att lokala behov och förutsättningar inhämtas tidigt i utvecklingen av offentliga miljöer, särskilt runt torg och andra knutpunkter. I arbetet med att utforma stadens offentliga rum är det av vikt att samtidigt förhindra eller försvåra att brott kan begås på den aktuella platsen. Enligt *rutinaktivitetsteorin* förutsätter brottsligheten att det finns en motiverad förövare, ett lämpligt objekt för den kriminella handlingen och en avsaknad av avskräckande faktorer, exempelvis ordningsvakter, polis eller annan social kontroll som exempelvis grannar som kan hindra att brottet begås.

Stadsdelsnämnder, facknämnder och bolagsstyrelser samverkar med varandra och med polis, civilsamhället, näringsliv, fastighetsägarföreningar och andra aktörer för att skapa trygghet kring offentliga platser genom bland annat aktiviteter för olika målgrupper, trygghetsvandringar, grannsamverkan, nattvandringar, trygghetsbesiktningar av bostäder, miljön i parker och bostadsområden, belysning, nedklippning av buskage och förändringar i gatumiljön för att minska tomma outnyttjade ytor.

En ren och attraktiv stad skapar trygghet genom att gator, vägar och broar städas och snöröjs, gatubelysningen fungerar, skräpkorgar töms, klotter saneras, skadedjur bekämpas, skyltar och vägmärken är tydliga samt att stadens alla anläggningar, såsom broar och tunnlar är i god kondition. Vikten av att skapa en ren utemiljö i brottsförebyggande syfte bekräftas i *Broken windows teorin*. Teorin bygger på en tanke om eskalering. Till exempel att nedskräpade miljöer bidrar till en negativ spiral med mer skadegörelse och förstörelse och att det därför är viktigt att mindre förseelser åtgärdas

i tid. Samtidigt som utemiljön ska vara ren och attraktiv ska staden prioritera de platser som behöver ett förstärkt skydd av fordons-hinder för ökad säkerhet. Åtgärder i den fysiska miljön ska alltid inkludera ett barnperspektiv, jämställdhetsperspektiv och tillgänglighetsperspektiv. Nedan ges några exempel på satsningar i stadsmiljön.

Staden satsar särskilt på *platssamverkan* och platsaktivering kring ett antal torg där otryggheten är hög på grund av kriminalitet och narkotikaanvändning. Stockholm stads modell för platssamverkan innebär tecknande av ett avtal där stadens berörda nämnder och bolagsstyrelser, fastighetsägare och näringsliv samlas kring en gemensam vision och mål för en specifik geografisk plats. Den drivande parten är stadsdelsnämnden utifrån sitt geografiska områdesansvar men alla nämnder och bolagsstyrelser som är verksamma runt platsen ska bidra till det gemensamma målet om trygghet och aktivering kring den aktuella platsen.

Platssamverkan Klara innebär en strukturerad, samordnad samverkan mellan stadsdelsnämnden, facknämnder, polisen, fastighetsägare, näringsliv med flera deltar Klaraområdet i centrala Stockholm utgör regionens största öppna drogscen och har under de senaste åren fått ökade problem med kriminella grupperingar.. Målet är att öka tryggheten för besökare, boende och de som arbetar i området. Riktade insatser genomförs på Sergels torg för att skapa en tryggare och attraktiv plats. På torget finns också ett gemensamt trygghetskontor.

I syfte att försvåra för och förhindra terroristattentat arbetar staden med upprättande av *fysiska hinder i gatumiljön*. Ett nära och strukturerat samarbete mellan staden, polis, säkerhetspolis och räddningstjänst möjliggör ändamålsenliga och kostnadseffektiva lösningar på särskilt prioriterade platser. I det fortsatta arbetet är det viktigt att inspireras och lära av andra städer och internationella erfarenheter på området.

Stadens satsning på *trygghetskameror* bedrivs i nära samarbete med polisen och platser för kamerabevakning väljs gemensamt. Fler kameror i den offentliga miljön ger en ökad trygghet, minskad brottslighet och bättre verktyg för lagföring. Målet är att nå de områden där det vistas mycket människor och/eller där behovet av brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder är stort.

Stockholms stads ordningsvakter utgör ett komplement och en brygga mellan stadens egna verksamheter, andra myndigheter och

civilsamhället. Ordningsvakterna ska vara synliga i offentliga miljöer, ge information, råd och anvisningar till invånare och till viss del genomföra utvändigt tillsyn av kommunala fastigheter. Ordningsvakterna har möjlighet att ingripa genom att avisa, avlägsna och omhänderta individer genom sitt ordningsvaktsförordnande. Ordningsvakterna samverkar med stadsdelsnämnderna och lokal polis och deltar bland annat på gemensamma utsättningsmöten.

I staden vistas en grupp EU-medborgare som befinner sig i en socialt utsatt situation och staden verkar för att förbättra livssituationen för dessa individer. Utifrån ett humanitärt perspektiv utgör otillåtna boplatser en oacceptabel boendemiljö med hygieniska problem, miljöproblem, brandsäkerhetsproblem och hälsoproblem. Boplatserna skapar i vissa fall också en otrygghet hos andra invånare som bor i närområdet. Staden arbetar, bland annat genom EU-teamets uppsökande arbete, systematiskt för att förebygga uppkomsten av olagliga boplatser och i samband med avhysning av olagliga boplatser erbjuda lagliga boendalternativ.

Det finns fyra *fastighetsägarföreningar* inom Stockholms stad i Järva, i Skärholmen, i Rågsved och i Hässelby-Vällingby. Föreningarna har ett nära samarbete med framförallt stadsdelsnämnder och stadens bostadsbolagsstyrelser. Föreningarna har utarbetat en *trygghetscertifiering*, som är en kvalitetskontroll för ökad trygghet och minskad utsatthet för brott i bostadsfastigheter. Kontrollen utförs med en checklista, som kan användas både i befintlig bebyggelse och i nyproduktion.

Att starta och driva företag ska vara enkelt och staden ska agera *rättssäkert, effektivt och proaktivt i kontakterna med näringslivet*. Detta innebär inte att staden inte ska arbeta aktivt med kontroller för att säkerställa att lagstiftning efterlevs. En förutsättning för ett hälsosamt näringslivsklimat är att konkurrera på samma villkor, utifrån gällande lagstiftning. Staden kan förebygga och upptäcka ekonomisk brottslighet och andra missförhållanden genom tillsynen av alkohol, tobak och livsmedel och genom väl utarbetade rutiner och kontroller vid inköp av varor och tjänster. Samverkan ska ske med berörda myndigheter och aktörer.

Förebyggande arbete

Ett särskilt ansvar åligger stadsdelsnämnderna, socialnämnden och utbildningsnämnden att se till att stadens förebyggande arbete genomförs i enlighet med kunskapsbaserade arbetsätt. För att uppnå resultat ska samverkan initieras med kultur- nämnden, idrottsnämnden och relevanta bolagsstyrelser samt andra berörda aktörer som exempelvis Polisregion Stockholm, Region Stockholm, näringsliv och civilsamhället.

Tidiga sociala interventioner under ett barns uppväxt är både till fördel för individen och samtidigt samhällsekonomiskt lönsamt. Staden prioriterar förebyggande arbete som kan förhindra eller tidigt bryta en negativ utveckling hos barn och unga. En av de viktigaste aktörerna är socialtjänsten som bl.a. ska verka för att förhindra att barn och unga far illa, verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden och ge råd, stöd och annat bistånd till familjer, enskilda och andra grupper som behöver det. Socialtjänsten har även i uppdrag att på olika sätt arbeta uppsökande och erbjuda grupper och enskilda sin hjälp. Att tidigt få kännedom om individer som löper risk för att utveckla allvarlig kriminalitet är en viktig del i det brottsförebyggande arbetet. Stödstrukturer för att möjliggöra förebyggande och samordnade insatser vidareutvecklas och följs upp bland annat utifrån arbetet med stadens sociala investeringar.

Socialtjänsten ska även verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp, medverka i samhällsplaneringen och sörja för att personer med missbruk och beroende får den hjälp och vård de behöver. Socialtjänstens arbete mot missbruk och beroende är en viktig del i det brottsförebyggande arbetet, bl.a. mot bakgrund av kopplingen mellan våldsbrott och missbruksproblematik.

Den öppna förskolan, förskolan och grundskolan är betydelsefulla aktörer i det brottsförebyggande arbetet, inte minst genom kunskapsuppdraget om mänskliga rättigheter, grundläggande demokratiska värderingar samt att skapa tillit till samhället. En förskola och grundskola där barn får det stöd, anpassningar och utmaningar de har rätt till skapar möjligheter för barn att gå ut skolan med goda kunskaper och behörighet till gymnasiet, vilket minskar risken för kriminalitet, psykisk ohälsa och utanförskap.

Att fullfölja grundskola och gymnasieutbildning är också av stor vikt för ungas etablering på arbetsmarknaden.

Föräldrar eller andra vuxna i ett barns direkta närhet utgör en avgörande resurs under uppväxtåren, både som stöd i uppväxt och utveckling och som positiva förebilder till exempel för vikten av att utbilda sig så att man kan få ett arbete som ger inkomst och oberoende. Olika former av föräldrastöd tillgängliggörs för alla familjer i staden, men särskilt ombesörjs att stödet når de familjer som behöver det mest. *Föräldrastödsprogram* såsom *Alla barn i centrum* (ABC) föräldraträffar, *Komet föräldragrupper* och även särskilda grupper för nyanlända föräldrar är exempel på insatser som staden erbjuder denna målgrupp. Det *utökade hembesöksprogrammet*, *Rinkebymodellen*, erbjuds för förstagångsföräldrar i vissa delar av staden i samverkan med Region Stockholm. Föräldrarådgivare och barnmorska genomför tillsammans sex hembesök under barnets första år för att säkerställa en trygg uppväxtmiljö för barnen samt skapa förtroende mellan föräldrar och myndigheter.

Utöver förebyggande sociala insatser är det också av vikt att erbjuda barn och unga en *aktiv fritid* inom till exempel kultur, idrott eller annat föreningsliv. Att ha en strukturerad, innehållsrik fritidssysselsättning bidrar till fysiskt och psykiskt välmående. En strukturerad fritid skapar också andra sociala nätverk och positiva sammanhang utöver familj och skola.

Riktade sociala insatser

Ett särskilt ansvar för att riktade sociala insatser är behovsanpassade, kunskapsbaserade och kontinuerligt följs upp ligger på stadsdelsnämnderna, socialnämnden, utbildningsnämnden och arbetsmarknadsnämnden. För att uppnå resultat ska samverkan initieras med kulturnämnden, idrottsnämnden och relevanta bolagsstyrelser samt andra berörda aktörer som exempelvis Polisregion Stockholm, Region Stockholm, näringsliv och civilsamhället.

Staden erbjuder riktade sociala insatser till individer och grupper där risken är särskild hög att hamna eller fastna i en destruktiv miljö eller ett riskbeteende.

Forskning visar att risk- och skyddsfaktorer i stort sett är samma för kriminalitet och våld, bristande skolanpassning, alkohol-, tobak-

och narkotikabruk, samt psykisk ohälsa. Risk- och skyddsfaktorer finns på flera nivåer: på individuell nivå, på social nivå och på strukturell nivå. På individuell nivå kan det handla om olika personligheter och beteenden som till exempel att barn med utagerande beteende löper en större risk att använda droger och utveckla beroende eller problematiskt bruk, på social nivå kan det handla om hur väl uppväxtmiljö, familj och skola fungerar och på den strukturella nivån kan det handla om t ex tillgänglighet till narkotika eller människors livsförutsättningar och barn och ungas uppväxtvillkor.

Enstaka risk- och skyddsfaktorer har i regel liten effekt, men fler faktorer tillsammans ger större effekt på individens beteende. Det gäller således att stärka skyddsfaktorerna och minska riskfaktorerna. Effekten blir också större om man utformar insatser som verkar på olika nivåer samtidigt.

Det är viktigt att staden använder sig av strukturerade riskbedömningar och bedömningsinstrument i arbetet med risk- och skyddsfaktorer så att de bemöts på samma sätt oavsett vart i staden man bor/vänder sig för hjälp.

Stadens brottsförebyggande arbete kopplat till unga lagöverträdare ska utgå från att en tidig brottsdebut innebär ökad risk för återfall i brott vilket innebär att en snabb, tidig insats är viktig för att förhindra en lång brottskarriär. Det finns forskning kring de brottstyper som ökar risken för en lång och intensiv brottskarriär och som kallas *strategiska brott*. De strategiska brotten för pojkar är rån, tillgrepp av motorfordon samt våld och hot mot tjänsteman och övergrepp i rättssak. För flickor är narkotikabrott ett strategiskt brott. Dessa brottstyper innehar en stark riskfaktor för återfall i brott om de förekommer i en ungdoms första lagföring.

Skolan har en stor inverkan som betydelsefull skyddsfaktor för att unga inte ska dras in i destruktiva beteenden som drogmissbruk och kriminalitet. Att dras in i eller utsättas för kriminalitet kan vara tecken på att barn far illa. Skolpersonal har en skyldighet att anmäla misstankar om oro till socialnämnden. Detta kan bidra till att tidigt upptäcka barn och unga som far illa. Skolans arbete att motverka kränkande behandling, arbetet med normer kring våld och maskulinitet och undervisning om brottslighet och dess konsekvenser kan också verka brottsförebyggande. Staden ska säkerställa en välfungerande skolgång, tillgång till positiva nätverk och strukturerade fritidsaktiviteter för att skapa förutsättningar för en gynnsam utveckling för unga. En nära samverkan mellan skola,

socialtjänst och polis är av största vikt. Ett sådant exempel på samverkansarbete är *skolsociala team* kring elever med låg måluppfyllelse och hög frånvaro. Målet är att alla elever ska lämna årskurs 9 med gymnasiebehörighet genom att skola och socialtjänst hittar former för att gemensamt kunna stödja elever inom målgruppen.

Verksamheten *Framtid Stockholm* utgör ett stadsövergripande komplement till stadsdelsnämndernas öppenvård och erbjuder barn/unga och deras familjer stöd och insatser kopplat till missbruk, kriminalitet eller annat destruktivt beteende. *Mini-Maria* inom Framtid Stockholm är ett samarbete med Region Stockholm där läkare, sjuksköterskor och psykologer arbetar tillsammans med socialsekreterare för att erbjuda ett brett utbud av insatser i form av missbruksbedömningar samt stöd- och behandlingsinsatser. Ett samarbete är också upparbetat tillsammans med polisen och Region Stockholm kring insatsen *MUMIN* som är en arbetsmetod för unga som misstänks för ringa narkotikabrott. Syftet är att snabbt hitta och erbjuda behandling till barn och unga med missbruksproblem. Stöd erbjuds också på *Stödcentrum för ungdomar* till unga brottsutsatta.

Ytterligare exempel på stadens riktade sociala insatser är *Relationsvåldscentrum* (RVC) som erbjuder stöd till personer som utövar våld och till personer som är eller har varit utsatta för våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck.

För att erbjuda ett samordnat stöd för barn som har blivit utsatta för vålds- och sexualbrott arbetar polis, socialtjänst, barnläkare och barn- och ungdomspsykiatri tillsammans på *Barnahus*.

Verksamheten *Origo* erbjuder stöd för personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.

För att stötta kriminella som vill lämna en kriminell livsstil erbjuds stöd genom stadens centrala *avhopparverksamhet* eller lokala *sociala insatsgrupper*. Arbetet sker i samverkan med framförallt polis men också andra aktörer som Kriminalvården och Region Stockholm.

I staden är ett väl samordnat och tydligt *arbete mot våldsbejakande extremism* en fortsatt prioriterad fråga. I Stockholms stad verkar och vistas i olika utsträckning personer och grupperingar från de tre våldsbejakande extremistiska miljöerna; den autonoma miljön, vit makt-miljön och den islamistiska extremistiska miljön. Att arbetet fokuserar på dessa miljöer grundas i Säkerhetspolisens bedömning

att dessa grupper är de främsta hoten mot landets demokrati och också mest benägna att använda våld för sin sak. Staden ska aktivt motverka våldsbejakande extremism i de stadsdelar där sådana rörelser har fått fäste. I stadens 19 handlingsplaner beskrivs de lokala lägesbilderna och vilka aktiviteter som ska genomföras kopplat till de lokala utmaningarna. De olika problembilderna över staden innebär att arbetet mot våldsbejakande extremism är väldigt differentierat och ser olika ut från stadsdel till stadsdel. För att lyckas med arbetet behövs styrning samt tydlighet kring stadens ansvarsområden. Kompetensen behöver vara hög kring frågan i alla verksamheter som berörs och arbetet mot våldsbejakande extremism ska integreras som en del i ordinarie verksamhet i så stor omfattning som möjligt. Respektive nämnd och bolagsstyrelse ska säkerställa att inget stöd i form av ekonomiska bidrag ska ges från staden till aktörer som inte står bakom demokratiska principer, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Detsamma gäller vid uthyrning av lokaler. Skolans demokratistärkande arbete är en viktig grund och det är också av vikt att personal i skolan har kännedom om hur bemötande av frågor gällande våldsbejakande extremism ska tas om hand.

Arbetsmarknadsinsatser för unga är av stor vikt för att minska risken för utanförskap, skapa trygghet i individers liv och förutsättningar för självförsörjande. I staden genomförs samarbeten för att minska skolavhopp och uppsökande arbetet för att nå de ungdomar och unga vuxna som varken arbetar eller studerar. Det pågår också arbete för att ungdomar med olika typer av funktionsnedsättningar ska kunna delta i arbetslivet. Inom *Jobbtorg Stockholm* finns ett basutbud av stöd, vägledning och insatser som anpassas utifrån individens behov och en mängd insatser för de som behöver mer stöd.

Stadsutveckling

Ett särskilt ansvar för att stadens fysiska utveckling och planering innehar brottsförebyggande och trygghetskapande perspektiv ligger på exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden. Dessa nämnder ska i ett tidigt skede involvera trafiknämnden, berörda stadsdelsnämnder och miljönämnden samt ha som rutin att bjuda in relevanta bolagsstyrelser och berörda samverkansaktörer som exempelvis Polisregion Stockholm att delta i planeringen av stadsutvecklingsprojekt för att säkerställa brottsförebyggande och trygghetskapande perspektiv i

---

Det är en demokratisk rättighet att kunna vistas i det offentliga rummet och i sin närmiljö utan att bli utsatt för brott. Det finns flera faktorer som påverkar tryggheten och risken för att bli utsatt för brott, bland annat den byggda miljöns utformning.

I ett samhälle ska det finnas platser där alla är välkomna och där den mänskliga närvaron står för grundtryggheten. Fysiska avgränsningar och organiserad övervakning begränsas till det allra mest nödvändiga. Centralt belägna platser med mycket folk är ofta de mest uppskattade platserna i ett samhälle, även om många brott också sker där. Att skapa en god livsmiljö handlar om balans mellan olika intressen och perspektiv. Såväl brottsförebyggande som trygghetsskapande åtgärder måste alltid vägas mot andra intressen. I arbetet med samhällsbyggnad är det viktigt att reflektera över på vilket sätt den valda åtgärden påverkar tryggheten och sannolikheten för att brott ska begås, för att sedan väga mot andra önskemål och krav som ställs på exempelvis folkliv, att motverka buller, tillgänglighet och trafiksäkerhet.

Stockholm ska vara en stad där människor med olika bakgrund och erfarenheter kan mötas i vardagen. Genom att möjliggöra möten mellan människor skapas en levande och kreativ stad som bidrar till minskat utanförskap, känsla av samhörighet och förståelse. Samordningen av fysiska investeringar och sociala insatser främjar socialt blandade stadsdelar där den fysiska planeringen är ett viktigt verktyg för minskad brottslighet samt ökad trygghet och trivsel. Den expansiva fas som stadsbyggandet är inne i kan användas för att skapa en mer jämlik tillgång till stadskvaliteter. Ett stärkt näringslivsperspektiv i trygghetsarbetet är av vikt för att säkerställa goda förutsättningar för företagande i hela staden. Företag skapar både arbetstillfällen och bidrar till nyttjande av service och näringsliv.

Ett exempel på hur staden arbetar för att få genomförandekraft i stadsbyggandet är att stadens översiktsplan pekar ut ett antal *fokusområden i ytterstaden*, Kista-Järva, Skärholmen, Farsta och Hagsätra-Rågsved. Till dessa platser riktas stadens investeringar och planeringsresurser för att få igång mer omfattande bostadsbyggande och stadsutveckling med blandade bostadsformer, arbetsplatser och goda möjligheter för företag att etablera sig.

Fokus Skärholmen är profilprojekt för socialt hållbar stadsutveckling. Bostadsbyggandet används som motor för en genomgripande utveckling av hela stadsdelsnämndsområdet. Ny

bebyggelse ger bostäder men också möjlighet att forma trygga och orienterbara stadsrum samt länka ihop områden till mer sammanhållna stadsmiljöer. Genom att stärka stadsdelsområdets lokala centra och näringsliv ges förutsättningar för fler arbetsplatser och service. Tillgången till parker, idrottsplatser och kulturverksamheter utvecklas så att fler barn och ungdomar ges möjligheten att engagera sig på fritiden.

Förenat med fokusområdena finns ett tiotal *strategiska samband* som är prioriterade i arbetet för ett mer sammanhängande och förbättrat samspel mellan stadsdelarna inom fokusområdena och deras omgivning. Stadsutvecklingen bidrar på detta sätt till att koppla ihop stadsdelar i staden där skillnaderna idag är stora gällande t.ex. trygghet. Om fler människor från ett stadsdelsområde som anses tryggt börjar röra sig mer i ett område som enligt mätningar är otryggt skapar detta synergier på flera olika plan. På lång sikt kan utvecklingen av fokusområdena och de strategiska sambanden också minska och motverkar segregationen i staden.

Staden har lanserat en handledning för tillämpning av nämndernas *gemensamma modell för socialt värdeskapande analys* i stadsutvecklingen. Mål formuleras i stadsutvecklingsprojekt utifrån analyser av relevanta planeringsunderlag, såsom stadens trygghetsmätning. Målen klargör vilka frågor, inklusive trygghetsfrågor, som är de mest centrala att arbeta med i det aktuella stadsutvecklingsprojektet. Arbetsmetoden skapar förutsättningar för en stadsutveckling som ger socialt hållbart värde och bidrar till stadens mål om en trygg och attraktiv stad. Nämnderna tar fram jämställdhetsanalyser som utgår från trygghetsmätningen och könsuppdelad statistik för att lyfta trygghetsperspektivet som en viktig jämställdhetsfråga i stadsutvecklingen.

Verktyg och stöd

På stadens intranät finns information och stödmaterial om framtagandet av lägesbild, orsaksanalys, trygghet på karta, relevanta program med mera.

Kommunikation

Kommunstyrelsen har ett särskilt ansvar att samordna kommunikationen om stadens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete. Alla nämnder och bolagsstyrelser ska kommunicera det arbete som genomförs, enskilt eller i samverkan med andra aktörer.

Tillitshöjande

I en tid av ökad otrygghet kan kommunikationen av korrekt fakta och stadens åtgärder bidra till att bibehålla och öka stockholmarnas förtroende och delaktighet. För att öka tilliten och känslan av trygghet ska staden kommunicera sitt brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete.

All kommunikation ska sträva efter att bygga förtroendefulla relationer med stockholmarna. Att staden är trovärdig har stor betydelse för hur stockholmarna agerar. Staden ska alltid vara tydlig som avsändare och att den information som förmedlas ska alltid vara korrekt, saklig och aktuell.

Integrerad del i arbetet

Kommunikation ska alltid ingå som en självklar och integrerad del i allt brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete, på lokal såväl som på central nivå. Kommunikation kan användas för att:

- identifiera behov som staden och dess verksamheter behöver möta,
- väga in människors perspektiv i stadens planering, vid utformning av offentliga miljöer, kommunal service och kommunala tjänster samt vid hantering av särskilda händelser,
- höja kunskapen om brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete i staden och vad staden, andra aktörer och enskilda individer gör och kan göra,
- bidra till tydlighet för stadens medarbetare och chefer om det arbete som genomförs och hur samverkan kan ske,

- säkerställa intern kunskap om risker kopplade till stadens brottförebyggande och trygghetsskapande arbete och processer och arbetssätt för att möta dessa

Akut kommunikation

Vid oönskade händelser ställs särskilda krav på snabb, samordnad och kontinuerlig kommunikation som baseras på fakta om den aktuella situationen. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för denna samordning, liksom för koordinerad kommunikation utifrån stadsövergripande lägesbilder. Nämnder och bolagsstyrelser ska även initiera och bedriva kommunikations-samverkan utifrån utvecklingsbehov och möjligheter som identifieras i den egna verksamheten.

Kommunikationsmaterial

På stadens intranät finns presentationsmaterial om stadens brottförebyggande och trygghetsskapande arbete som verksamheter kan använda för att beskriva stadens arbete. På intranätet finns också information och stödmaterial om framtagandet av lägesbild, orsaksanalys, Trygghet på karta, relevanta program med mera.

Att mäta brottslighet och otrygghet i Stockholms stad

Människor kan känna oro och otrygghet för brott oavsett faktisk nivå på brottsligheten som oron rör. Individens bild av brottsligheten behöver dock inte stämma överens med vad som framgår utifrån anmälda brott, åtal och lagföringar, det vill säga den faktiska kriminalstatistiken. Därför behöver staden planera adekvata åtgärder utifrån olika, aktuella datakällor. Staden måste vara transparent med både underlag och faktiska åtgärder för att minska känslan av otrygghet.

Staden har tillgång till flera mätningar gällande otrygghet och brottslighet t.ex. Trygghetsmätningen, Stockholmsenkäten, skolenkäter, data från Tyck till-appen och interna incidentrapporter (IA). Utöver detta får staden väsentlig information från samverkans-aktörer som t.ex. polisens händelserapporter, anmälda brott och skjutningar samt Storstockholms brandförsvars registrerade bränder. Inkommen statistik sammanställs i rapporter som delges till nämnder och bolagsstyrelser. Rapporterna är till viss del platsspecifika och presenteras månatligen men också över tid.

Självdeklarerad brottslighet

Stockholmsenkäten är en omfattande enkätundersökning med frågor som rör ungdomars alkohol-, narkotika- och tobakskonsumtion, skola, familj, kamrater samt psykisk ohälsa, brott och trygghet. Undersökningen genomförs vartannat år och riktar sig till samtliga elever boende i Stockholms stad som går i grundskolans årskurs 9 och gymnasiet år 2. I resultaten från senaste Stockholmsenkäten (2018) ses en generellt svag nedåtgående trend av brottslighet som framförallt beror på att pojkar uppger att de begår brott i allt mindre omfattning. Denna utveckling ligger i linje med en generell trend i Sverige och bland flera övriga länder i västvärlden.

Nivåskillnaderna mellan flickor och pojkar är små när det gäller lindrigare brottskategorier medan skillnaderna är betydligt större när det gäller allvarigare brott.

Undersökt otrygghet och utsatthet för brott

Staden har tillgång till flera undersökningar gällande otrygghet. Den mest omfattande undersökningen, Trygghetsmätningen, genomförs var tredje år. Staden samlar även kontinuerligt in synpunkter och förslag på trygghetsskapande insatser i kontakt med stadens invånare. I stadens Tyck till-app kan synpunkter lämnas på den offentliga miljön. Genom trygghetsvandringar med olika målgrupper undersöks tryggheten lokalt, elever får enkäter om trygghet och studiero i skolan, medborgarförslag tas omhand av stadsdelsnämnderna och boende i stadens bostadsbolag får lämna synpunkter på tryggheten i boendemiljön.

I den senaste Trygghetsmätningen (2017) framkommer en tydlig ökning vad gäller oro för brott. Samma mätning visar även att en majoritet av invånarna i Stockholms stad inte är otrygga eller oroliga att utsättas för brott. I jämförelse med Brottsförebyggande rådets nationella trygghetsundersökning (NTU) så finns tydliga likheter, raka jämförelser går dock inte att göra med anledning av olika mätmetoder. Gällande andelen som känner sig mycket otrygga om de går ut ensamma sent en kväll, så finns påtagliga könsskillnader där andelen otrygga kvinnor är nästan dubbelt så många jämfört med män. Dessa könsskillnader finns i samtliga stadsdelsområden. Risken för att bli utsatt för brott ser olika ut för olika individer och samhällsgrupper vilket kopplas till individens livssituation, livsstil och yrke. Det finns brottsoffergrupper som har mindre möjligheter att hantera brott de utsätts för, konsekvenserna är ofta kraftiga och utsattheten hög, vilket innebär att de är särskilt sårbara. Dessa särskilt utsatta brottsoffer – d.v.s. brottsoffer som är särskilt sårbara och där konsekvenserna av brott riskerar att bli mer

omfattande – är till exempel äldre, personer med funktionsnedsättning, barn och individer där brott begås utifrån diskrimineringsgrunderna.

Stadens analysverktyg Trygghet på karta

Trygghet på karta är stadens verktyg för att analysera och sammanställa olika data från olika källor. Exempelvis polisens händelserapporter, anmälda brott och skjutningar samt Storstockholms brandförsvars registrerade bränder. Statistiken sammanställs också i rapporter som skickas ut till alla stadens nämnder och bolagsstyrelser månadsvis men också över längre tidsintervaller. Trygghet på karta är ett kartverktyg där data kan brytas ned och presenteras utifrån stadens olika områden (basområden, stadsdelar, stadsdelsområden), kategorier och tidsperioder (månader och år) samt en tabell- och graffunktion för att skapa tidsserier. Utifrån kartor eller tabeller/graffer går det att få fram analyser i verktyget, bland annat:

- jämförelser över tid, som en tidsserie
- jämförelser mellan stadens områden
- olika varianter av information, olika datakällorna och kategorier kan användas enskilt eller tillsammans

Handläggare
Mats Lindqvist
Telefon: 0850830126

Till
Kyrkogårdsnämnden
2021-02-11

Remiss Stockholm stads trygghetsprogram 2020-2023

Svar på remiss från kommunstyrelsen KS 2019/1939

Förslag till beslut

1. Kyrkogårdsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart

Sammanfattning

I samband med budget för 2019 gavs kommunstyrelsen i uppdrag att revidera Stockholms stads trygghets och säkerhetsprogram 2018-2021. Vilket nu är färdigt, i form av Stockholms stads trygghetsprogram 2020-2023.

Det nya programmet föreslås gälla samtliga nämnder och bolagsstyrelser.

Bakgrund

I stadens budget för 2019 anges att Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018-2021, ska revideras.

Ärendet

Det nya programmet betonar, i högre grad, betydelsen av övergripande samverkan mellan olika aktörer, inom och utom Stockholms stads organisation, för att beivra brottslighet samt andra oönskade händelser.

Programmet ger en tydligare struktur för hur stadens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete ska planeras, genomföras, kommuniceras samt följas upp.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom Kyrkogårdsförvaltningens Tekniska avdelning.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positiv till Stockholms stads trygghetsprogram 2020-2023. Programmet tydliggör att stadens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete är prioriterat och att samsyn gäller för syfte och mål med verksamheten.

Förvaltningen vill särskilt betona vikten av samverkan mellan stadens förvaltningar och bolag, men också med polisen, regionen, fastighetsägare, företag och civilsamhälle.

Det är också viktigt att varje enskild medarbetare har kännedom om sin roll i det brottsförebyggande och trygghetskapande arbetet och hur den egna insatsen bidrar till detta. Detta lyfts på ett bra sätt i programmet.

Förvaltningen tycker att många av intentionerna i det nya programmet är implementerat i förvaltningens verksamhet. Och vill kort beskriva det arbete med trygghetsåtgärder som utförts det senaste året.

Kyrkogårdsförvaltningens uppgift är, att bedriva begravningsverksamhet inom Stockholms stad.

Alla människor med anknytning till Stockholm ska veta, att deras avlidna anförvanter tas om hand på ett värdigt och tryggt sätt, utifrån de olika livsåskådningar som finns i en storstad som Stockholm.

I uppdraget ingår även att vårda och värna de kyrkogårdar och begravningsplatser, som finns i Stockholm.

Dessa platser ska upplevas som lugna, vårdade och trygga platser att vistas på.

Med anledning av en förändrad omvärld, så har Kyrkogårdsförvaltningen, bit för bit, omvärderat tidigare förhållningssätt, så att dessa ska kunna upprätthålla de värden, avseende lugna, vårdade och trygga platser, som kan förväntas av begravningsverksamhet i Stockholm.

Inventeringar av olika slags brottslighet samt andra oönskade händelser på Stockholms begravningsplatser och kyrkogårdar har genomförts.

Omvärldsbevakning i form av samråd med kyrkogårdsförvaltningarna i Göteborg och Malmö, samt med Sveriges Kyrkogårds och Krematorie-Förbund har genomförts

Åtgärder som genomförts utifrån dessa inventeringar är till exempel förbättrat skalskydd, d.v.s. ”hålla dörrar låsta” för obehöriga, utökad väktarrondering, till exempel att väktare kollar och låser de offentliga toaletterna på kyrkogårdarna, låta den belysning som finns vara på hela natten, infört samt utökad samarbete med andra aktörer, till exempel Stadsledningskontorets säkerhetsavdelning, lokalpolisen, berörda stadsdelsförvaltningar och andra, utfört olika underhållsarbeten för att öka insynen in i olika gravkvarter omgivna

av häckar av olika slag (t ex borttagande av den stora granhäcken runt Sandsborgs kapell).

Incidentrapporteringen i stadens verktyg för detta, IA, har förbättrats genom internutbildningar samt tydligare påpekanden att alla slag av incidenter ska skrivas in där.

Åtgärder som utreds är utökad belysning, möjligheten att – vid behov – stänga kyrkogårdsgrindarna nattetid (skicket på dessa grindar är mycket varierande), möjligheten att införa kameraövervakning på utvalda platser även utomhus (kameraövervakning inomhus finns redan i strategiskt viktiga byggnader).

Sammanfattningsvis kan sägas, att Stockholms kyrkogårdar och begravningsplatser ÄR trygga och trevliga att vistas på, trots olika incidenter.

Andelen incidenter är jämförelsevis låg, jämfört med många andra platser i Stockholm.

Det som generellt har förbättrats är, att det nu finns bättre verktyg för att bemöta, beivra samt förhindra de incidenter, som likväl ändå inträffar.

På grund av frågans karaktär, så är det emellertid svårt att på ett empiriskt sätt följa upp om de åtgärder som genomförs, med syftet att öka tryggheten på kyrkogårdar och begravningsplatser, verkligen har effekt.

Påverkan från en förändrande omvärld medför, att det inte rakt av går att jämföra innevarande års åtgärder med tidigare år.

Däremot så förefaller den upplevda tryggheten ha ökat, utifrån förda samtal med olika besökare på kyrkogårdarna.

Förvaltningen vill avslutningsvis efterfråga möjligheten att de återkommande enkätundersökningar, som Stockholms stad genomför, även ska kunna innehålla några frågor rörande tryggheten på Stockholms kyrkogårdar och begravningsplatser.

Förvaltningen föreslår att kyrkogårdsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Kyrkogårdsförvaltningen
Tekniska avdelningen

Hallvägen 14
Box 9
121 25 Stockholm-Globen
Växel 08-50830100
Fax
kyrkogardsforvaltningen@stockholm.se
stockholm.se

Svante Borg
Förvaltningschef

Bilaga

1. Stockholms stads trygghetsprogram 2020-2023

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Svante Borg, Förvaltningschef	2021-01-27

Svar på remiss gällande
”förslag till ändrade
föreskrifter och nya allmänna
råd gällande kyrkliga
kulturminnen”

11

2020/02625

Handläggare
Sara Carlquist

Till
Kyrkogårdsnämnden

Svar på remiss gällande ”förslag till ändrade föreskrifter och nya allmänna råd gällande kyrkliga kulturminnen”

Remissvar från Stockholms stads kyrkogårdsförvaltning

Förslag till beslut

Kyrkogårdsnämnden överlämnar detta utlåtande som svar på remissen.

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet har tagit fram förslag till ändrade föreskrifter och allmänna råd om kyrkliga kulturminnen. De ändrade föreskrifterna syftar till att förtydliga begreppet kyrkotomt samt till att tydliggöra den negativa påverkan som systematiskt borttagandet av gravvårdar har på begravningsplatsernas kulturvärden. I förslaget införs kravet att göra borttagandet av gravanordningar med tillhörande gestaltad vegetation tillståndspliktigt.

Stockholms stads kyrkogårdsförvaltning framhåller att föreskrifterna bör justeras på sådant sätt att borttagande av gravanordning i syfte att möjliggöra återupplåtelse av gravplatsen inte omfattas av bestämmelsen. Dessutom bör begreppet gestaltad vegetation förtydligas till att omfatta vedartad vegetation.

Bakgrund

Stockholms kyrkogårdsförvaltning har mottagit en remiss från Riksantikvarieämbetet. Remissen omfattar *förslag till ändrade föreskrifter och nya allmänna råd gällande kyrkliga kulturminnen*. Remisstiden går ut 2021-03-03.

Riksantikvarieämbetet har tagit fram förslag till ändrade föreskrifter och nya allmänna råd om kyrkliga kulturminnen. De nya allmänna råden har tagits fram tillsammans med två konsekvensutredningar. Konsekvensutredningarna är uppdelade vad gäller ändringar i bestämmelserna om kyrkotomter respektive begravningsplatser.

Ärendets beredning

Remissvaret har beretts inom Begravnings- och serviceavdelningen inom Stockholms stads kyrkogårdsförvaltning.

Synpunkter och förslag

Stockholms stads kyrkogårdsförvaltning förvaltar höga kultur- och naturvärden på stadens 11 begravningsplatser till en sammanlagd areal av 235 hektar.

Alla stadens kyrkogårdar och begravningsplatser, förutom Strandkyrkogården, lyder under kulturmiljölagens fjärde kapitel och en rutin för juridiska prövningar och samråd med Länsstyrelsen i samband med förändring av kulturmiljöerna är väl etablerad.

Uppsättning av gravanordningar på stadens begravningsplatser föregås av en gravstensansökan som utvärderas utifrån gravstensbestämmelser för respektive kvarter.

Gravstensbestämmelserna är framtagna för att underlätta hanteringen av gravstensansökningar samt för att behålla en enhetlighet och bevara de kulturhistoriska värdena på respektive kvarter.

I de ändrade föreskrifterna för nya allmänna råd om kyrkliga kulturminnen föreslås att gravanordningar med tillhörande vegetation utgör fast anordning inom begravningsplatsen och att borttagande eller ändring av en eller flera gravanordningar kräver tillstånd enligt 4 kap. 13 § kulturmiljölagen.

Syftet med förslaget, att motverka utarmning av de kulturhistoriska värdena inom gravkvarteren, ser kyrkogårdsförvaltningen som positivt, men den administration och de begränsningar som förslaget medför är bekymmersamt.

Flera av Stockholms stads begravningsplatser är nästintill fullbelagda. Detta innebär att när en grav upplåts är det oftast i form av en andra upplåtelse. Årligen återupplåts drygt 900 gravar inom Stockholms stads förvaltningsområde, majoriteten av dessa har tidigare haft någon form av gravanordning.

Att införa krav på tillstånd enligt 4 kap. 13 § kulturmiljölagen för borttagning av dessa hundratals gravanordningar ser Stockholms kyrkogårdsförvaltning som problematiskt.

Det skulle, förutom att generera en större administration, även minska de anhörigas valmöjlighet till gravplats då kyrkogårdsförvaltningen på förhand måste förbereda de gravar som kan erbjudas under kommande år. Att upplåta en grav med gravsten och därefter ansöka om borttagning av gravanordningen skulle förlänga tiden mellan dödsfall och gravsättning på grund av långa handläggnings- och ansökningstider vilket inte är önskvärt.

Dessutom finns risken att ansökan om borttagning av

gravanordningen därefter avslås, en ny grav måste ses ut och processen startas på nytt.

I de nya föreskrifterna föreslås de enskilda gravarnas gestaltade vegetation utgöra fast anordning. Begreppet gestaltad vegetation bör förtydligas till att omfatta vedartad vegetation.

Vad som får planteras på de enskilda gravarna regleras idag av gravvårdsbestämmelserna för respektive kvarter.

Det är dock vanligt förekommande att gravrättsinnehavarna, utan tillstånd från förvaltningen, planterar vedartade växter på sina gravar. Olovligt planterade växter genererar ofta problem vid grönytedriften av områdena. Växterna skapar på sikt även nya karaktärer till kvarteren.

Att kräva tillstånd enligt 4 kap. 13 § kulturmiljölagen för plantering av vedartade växter på enskilda gravar skulle stödja förvaltningen vid avslag i frågan om plantering av växter på gravarna.

Stockholms stads kyrkogårdsförvaltning framhåller att *förslag till ändrade föreskrifter och nya allmänna råd gällande kyrkliga kulturminnen* bör justeras på sådant sätt att borttagande av gravanordning i syfte att möjliggöra återupplåtelse av gravplatsen inte omfattas av bestämmelsen. Dessutom bör begreppet gestaltad vegetation i paragraferna § 8b och 8c förtydligas till att omfatta vedartad vegetation.

Svante Borg
Förvaltningschef

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Svante Borg, Förvaltningschef	2021-01-28

Mottagande av gåva till Norra begravningsplatsen

12

KYF 2021/290

Handläggare
Göran Höglund
Telefon: 08 508 301 24

Till
Kyrkogårdsnämnden
2020-02-11

Mottagande av gåva till Norra begravningsplatsen

Förslag till beslut

1. Kyrkogårdsnämnden godkänner för sin del förslag till genomförande och föreslår att kommunfullmäktige godkänner förslaget.

Sammanfattning

Testamente efter Ulla Eriksson till Norra begravningsplatsen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom förvaltningsledningen och behandlats i förvaltningsgrupp 2021-02-03.

Ärendet

Förvaltningen har fått ärva 1 065 294, 24 efter Ulla Eriksson. I sitt testamente angav Ulla Eriksson att hon vill ge 15 % av sina tillgångar till Norra begravningsplatsen. I testamentet nämns inget om vad beloppet ska användas till. Däremot är två gravar på Norra begravningsplatsen omnämnda.

De båda gravarna är upplåtna för all framtid varav den ena även har skötsel för all framtid. Kostnaden för all framtids-skötsel för den andra graven uppskattas till ca 40 000 kr.

Eftersom andelen som förvaltningen disponerar för att sköta ovan nämnda grav är liten, ses arvet som en ovillkorad gåva. För att ta emot gåvor över 500 000 kronor krävs beslut från kommunfullmäktige.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner gåvan och skickar ärendet vidare till kommunfullmäktige.

Kyrkogårdsförvaltningen
Administrativa avdelningen

Hallvägen 14
Box 9
121 25 Stockholm-Globen
Växel 08-50830100
Fax
kyrkogardsforvaltningen@stockholm.se
start.stockholm

Svante Borg
Förvaltningschef

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Svante Borg, Förvaltningschef	2021-01-29